Informatīvais ziņojums par darba tirgus vidēja un ilgtermiņa prognozēm

2012

IEVADS

Izpildot *Valdības rīcības plāna Deklarācijas par Valda Dombrovska vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību īstenošanai* 58.3.pasākumu, kā arī Ministru kabineta 2009. gada 14. jūlija protokollēmumu Nr.48 24.§ un *Pasākumu plāna nepieciešamajām reformām augstākajā izglītībā un zinātnē 2010.-2012.gadam* (apstiprināts ar Ministru kabineta 2010.gada 5.augusta rīkojumu Nr.458) 4.5.pasākumu, Ekonomikas ministrija ir sagatavojusi ***Informatīvo ziņojumu par darba tirgus vidēja un ilgtermiņa prognozēm*** (turpmāk – Ziņojums).

Ziņojumā ir raksturota esošā situācija darba tirgū, kā arī iekļautas Ekonomikas ministrijas sagatavotās vidēja termiņa darba tirgus prognozes laika periodam līdz 2020.gadam un ilgtermiņa darba tirgus prognozes līdz 2030.gadam. Darba tirgus prognozes balstās uz Ekonomikas ministrijas izstrādātajiem tautsaimniecības attīstības un demogrāfijas scenārijiem. Veiktie aprēķini balstīti uz 2011.gada tautas skaitīšanas provizoriskajiem rezultātiem, kā arī Ekonomikas ministrijas ekspertu novērtējumu.

Ekonomikas ministrija darba tirgus prognozes ir viens no instrumentiem, kas ļauj priekšlaicīgi paredzēt darba tirgus neatbilstību veidošanos nākotnē. Tās parāda iespējamās darba tirgus attīstības tendences un iespējamos riskus, saglabājoties esošai izglītības sistēmai un izglītības piedāvājuma struktūrai. Prognozes ir tikai viens no posmiem darbaspēka piedāvājuma pielāgošanas procesā. Tā ir kvantitatīva bāze tālākām diskusijām starp nodarbinātības, izglītības un struktūrpolitikas veidotājiem, sociālajiem partneriem, zinātniekiem un citām iesaistītām pusēm, lai savlaicīgi sagatavotos un pielāgotos sagaidāmajām strukturālajām izmaiņām tautsaimniecībā.

Darba tirgus prognozes ir izskatītas Tautsaimniecības Padomes sēdē, kā arī ekonomikas ministra vadītajā *Darba tirgus prognozēšanas konsultatīvajā padomē*, kuras sastāvā ir gan valsts pārvaldes institūciju, gan nevalstisko organizāciju pārstāvji.

Informācija izklāstīta 5 nodaļās un pielikumā. Ziņojums sastāv no tautsaimniecības un darba tirgus tendenču raksturojuma, tautsaimniecības attīstības scenāriju apraksta, darba tirgus vidēja termiņa un ilgtermiņa prognozēm, ES prognozētajām prasmju pieprasījuma un piedāvājuma izmaiņām līdz 2020.gadam, kopsavilkuma ar priekšlikumiem un pielikuma ar detalizētu informāciju.

Visa statistiskā informācija, izņemot īpaši norādītos gadījumus, ir ņemta no Latvijas Republikas Centrālās statistikas pārvaldes datu bāzes. Ziņojumā ir izmantoti arī Eiropas Statistikas biroja (Eurostat), Nodarbinātības valsts aģentūras un Eiropas Profesionālās izglītības attīstības centra (CEDEFOP) dati.

SATURS

Ievads **2**

Saturs **3**

Saīsinājumi **4**

1. Tautsaimniecības un darba tirgus attīstības tendences **5**

1.1. Makroekonomiskā situācija 5

1.2. Nodarbinātības un bezdarba vispārīgs raksturojums 7

1.3. Darbaspēka izmaksas un produktivitāte 9

1.4. Situācija ES darba tirgū 11

2. Darbaspēka pieprasījums un piedāvājums **15**

2.1. Darbaspēka pieprasījuma izmaiņas un struktūra 15

2.2. Demogrāfiskā situācija un darbaspēka piedāvājums 16

2.3. Darba tirgus pieprasījuma un piedāvājuma atbilstība 23

3. Darba tirgus vidēja un ilgtermiņa prognozes **27**

3.1. Ekonomikas ministrijas darba tirgus prognožu izstrādes metodoloģija 27

3.2. Vidēja un ilgtermiņa attīstības scenāriji 30

3.3. Darbaspēka pieprasījuma prognozes 37

3.4. Darbaspēka piedāvājuma prognozes un pietiekamība 42

3.5. Darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma atbilstība 46

3.6. Prasmju pieprasījuma un piedāvājuma izmaiņas ES 51

4. Darba tirgus apsteidzošo pārkārtojumu sistēma **55**

5. Kopsavilkums un priekšlikumi **58**

Pielikums. Detalizētas mērķa scenārija darba tirgus vidēja un ilgtermiņa prognozes

SAĪSINĀJUMI

CEDEFOP	Eiropas Profesionālās izglītības attīstības centrs
CSP	Centrālā statistikas pārvalde
DOM	dinamiskais optimizācijas modelis
DSA	Darbaspēka izlasveida apsekojums
EK	Eiropas Komisija
EM	Ekonomikas ministrija
ES	Eiropas Savienība
IKP	iekšzemes kopprodukts
ISCED	Starptautiskā standartizētā izglītības klasifikācija
ISCO	Standartizētais profesiju klasifikators
IZM	Izglītības un zinātnes ministrija
LM	Labklājības ministrija
NVA	Nodarbinātības valsts aģentūra
ULC	produkcijas vienības darbaspēka izmaksas

1. TAUTSAIMNIECĪBAS UN DARBA TIRGUS ATTĪSTĪBAS TENDENCES

1.1. Makroekonomiskā situācija

Pasaules finanšu krīze smagi ietekmēja Latvijas ekonomiku – IKP saruka par 25% un bezdarba līmenis pieauga līdz 20 procentiem.

Pakāpeniski uzlabojoties ekonomiskajai situācijai pasaulē un pieaugot pieprasījumam mūsu galvenajās tirdzniecības partnervalstīs, kā arī krīzes laikā atgūstot straujās izaugsmes laikā zaudēto Latvijas ražotāju konkurētspēju, par galveno ekonomikas dzinuli ir kļuvis eksports.

Pēc 7 ceturkšņu ekonomiskās lejupslīdes 2009.gada 4.ceturksnī Latvijā atsākās izaugsme un 2010.gada laikā bija vērojams pakāpenisks IKP pieaugums. Tomēr, ņemot vērā, ka izaugsme atsākās no ļoti zema punkta, 2010.gadā IKP bija par 0,3% mazāks nekā gadu iepriekš. Savukārt 2011.gada izaugsme jau bija par 5,5% – viena no straujākajām ES.

1.1. attēls

IKP dinamika

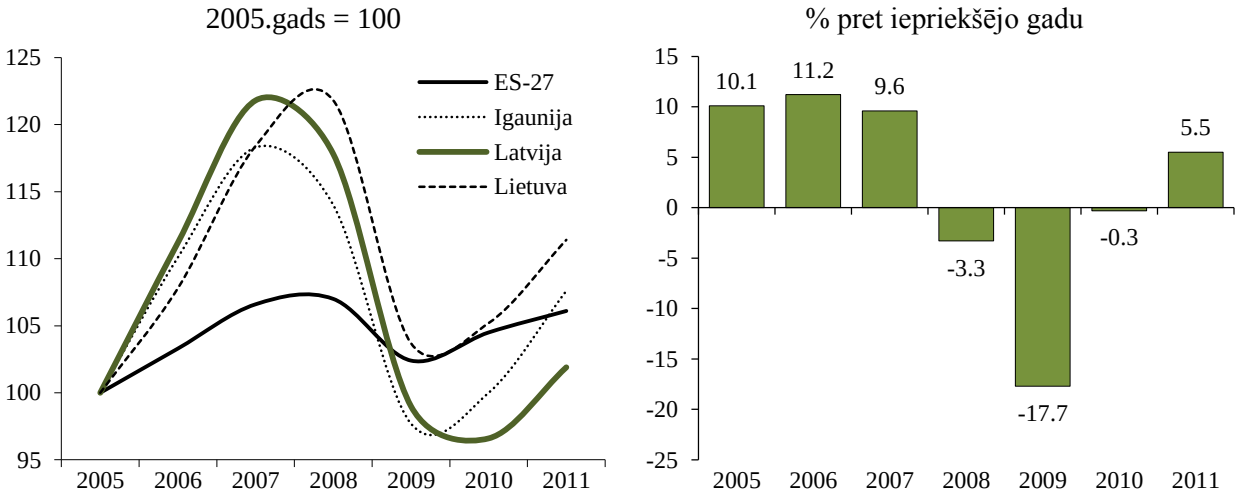

2011.gadā turpināja palielināties preču un pakalpojumu eksporta apjomi, kā arī pakāpeniski auga iekšzemes pieprasījums, ko lielā mērā noteica investīciju un privātā patēriņa pieaugums. Privāto patēriņu sekmē nodarbinātības palielinājums un pakāpenisks darba samaksas kāpums. 2011.gada laikā ir audzis nodarbināto skaits un ir samazinājies bezdarba līmenis. Saistībā ar ES struktūrfondu apguvi, tajā skaitā valsts ieguldījumiem infrastruktūrā un uzņēmumu investīcijām ražošanas iekārtās, strauji aug investīcijas. 2011.gadā investīciju pieaugums pārsniedza 25 procentus.

1.2. attēls

Iekšzemes kopprodukta un tā izlietojuma posteņu izmaiņas
(%, pret iepriekšējo gadu)

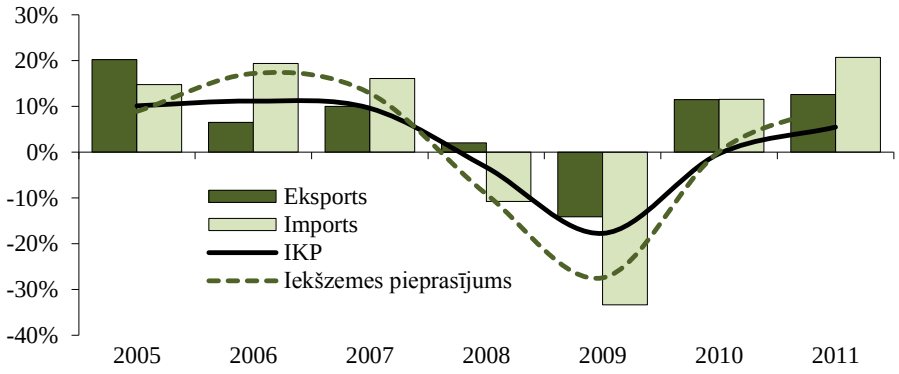

Saglabājoties labām eksporta iespējām, 2011.gadā turpinājās izaugsme apstrādes rūpniecībā – ražošanas apjomi nozarē 2011.gadā par 11,7% pārsniedza 2010.gada līmeni. Vislielākais ieguldījums apstrādes rūpniecības izaugsmē bija kokapstrādei, metālapstrādei, kā arī elektrisko un optisko iekārtu ražošanas nozarei.

Ienākumu pieaugums no eksporta pozitīvi ietekmē ne tikai uz eksportu orientētās nozares, bet arī nozares, kas pamatā darbojas iekšējā tirgū. Tirdzniecības nozare 2011.gadā pieauga par 9,6%. Savukārt pēc apjomīgas lejupslīdes krīzes laikā, 2011.gadā izaugsme atsākās būvniecības nozarē un gada laikā būvniecības apjomi pieauga par 12,4%. Savukārt pieprasījums pēc komercpakalpojumiem 2011.gadā saglabājās 2010.gada līmenī.

1.3.attēls

Tautsaimniecības struktūra 2011.gadā

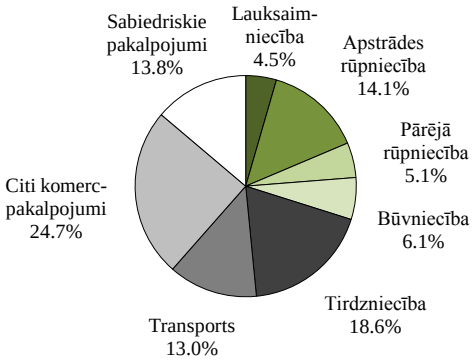

Nozaru attīstības tendences 2007.-2011.gadā
(2007.gads = 100)

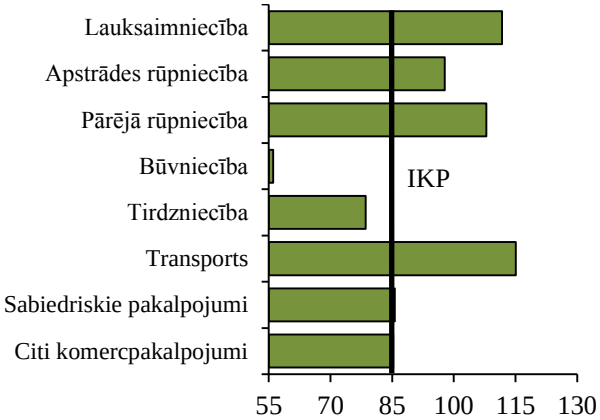

2011.gadā, būtiski palielinoties ārējām un iekšzemes pieprasījumam, tautsaimniecības struktūrā ir pieaudzis tirgojamo nozaru īpatsvars. Lauksaimniecības nozare, apstrādes rūpniecība, kā arī transporta nozare kopā veidoja 31,7% no kopējās pievienotās vērtības. Salīdzinot ar 2010.gadu, tirgojamo nozaru īpatsvars ir pieaudzis par gandrīz 2 procentpunktiem. Latvijas galvenās eksporta nozares – apstrādes rūpniecības – īpatsvars tautsaimniecībā gada laikā ir pieaudzis no 13,4% līdz 14,1 procentam. Pirmo reizi kopš 2007.gada ir nedaudz pieaudzis būvniecības īpatsvars.

1.2. Nodarbinātības un bezdarba vispārīgs raksturojums

Pakāpeniska ekonomisko aktivitāšu palielināšanās pozitīvi ietekmē situāciju darba tirgū – pieaug nodarbinātība un mazinās krīzes izraisītais augstais bezdarbs. Tajā pašā laikā atsevišķas iedzīvotāju grupas, īpaši personas ar zemu izglītības līmeni un kvalifikāciju, gados vecāki cilvēki, kā arī jaunieši, situācijas uzlabošanos izjūt vājāk.

1.4.attēls

Nodarbināto un bezdarbnieku skaita izmaiņas

2006.gads = 100

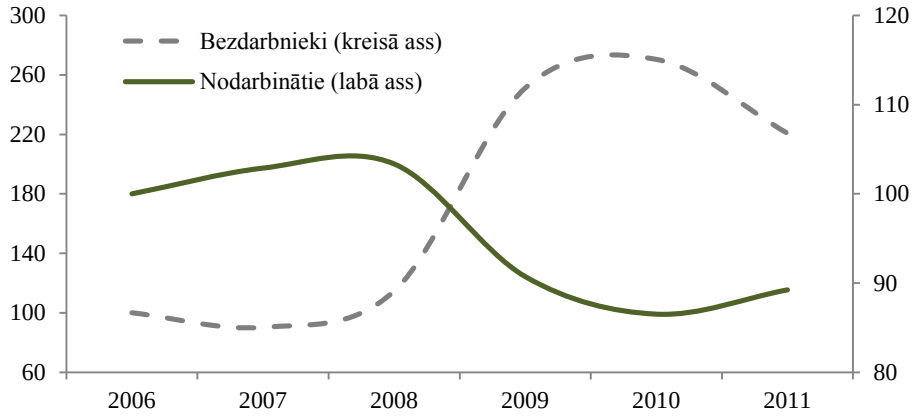

Avots: CSP, EM novērtējums

Kopumā 2011.gadā, salīdzinot ar 2010.gadu, nodarbināto skaits pieauga par 2,5%, bet bezdarba līmenis sasniedza 16,2%, kas bija par 3 procentpunktiem mazāk nekā pirms gada. Ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaits atbilstošajā periodā palielinājās par 0,6%. Straujāku pieaugumu ierobežoja negatīvās demogrāfijas tendences – iedzīvotāju skaita samazināšanās darbaspējas vecumā.

Pašreizējais bezdarba līmenis, kas par aptuveni 10 procentpunktiem pārsniedz pirmskrīzes līmeni, galvenokārt saistīts ar ciklisko bezdarbu, t.i., ar būtisko ražošanas apjomu un sniegto pakalpojumu samazinājumu krīzes laikā. Tāpēc visi tie pasākumi, kas saistīti ar ekonomisko aktivitāšu un uzņēmējdarbības veicināšanu, stimulē pieprasījuma pieaugumu pēc darbaspēka un palielina nodarbinātību. Tajā pašā laikā pastāv risks, ka daļa no esošiem bezdarbniekiem ilgstoši nevarēs atrast darbu un bezdarbs var kļūt par izteikti strukturālu parādību, jo nozares, kas ātrāk atgūstas no krīzes nav tās pašas, kurās bija vakances pirms krīzes un kurās cilvēki zaudēja darbu krīzes laikā. Citiem vārdiem, notiek tautsaimniecības struktūras maiņa un var veidoties neatbilstība starp darbaspēka piedāvājumu un pieprasījumu – darba meklētāju prasmes neatbilst tam ko pieprasa uzņēmēji.

Krīzes laikā, līdz ar kopējā bezdarba līmeņa pieaugumu, palielinājās arī ilgstošo bezdarbnieku skaits. 2011.gada nogalē Nodarbinātības valsts aģentūrā bija reģistrēti 56,9 tūkst. ilgstošie bezdarbnieki, kas bija 43,7% no kopējā reģistrēto bezdarbnieku skaita. Liels ilgstošais bezdarbs var radīt strukturālā bezdarba pieaugumu, proti, jo ilgāk šie cilvēki ir bez darba, jo lielāks risks zaudēt darba iemaņas un prasmes.

Vienlaikus jāņem vērā, ka darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma atbilstību ietekmē ne tikai darbaspēka izglītība un prasmes, bet arī atalgojums, tādēļ saglabājas brīvas darbvietas pat pie augsta bezdarba līmeņa.

Gan esošās situācijas apraksts darba tirgū, gan izstrādātās darba tirgus prognozes balstītas uz 2011.gada tautas skaitīšanas datiem, kas ir ieviesuši zināmas korekcijas nodarbinātības un bezdarba rādītājos.

1.1. tabula

Nodarbinātības un bezdarba galvenie rādītāji

	2011 (bez korekcijas)	**2011** (pārrēķins pēc 2011.g. tautas skaitīšanas rezultātiem)
Iedzīvotāju skaits tūkstošos	2229,6	2074,6
Ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaits 15-74 gadu vecuma grupā, tūkstošos	1147,0	1028,2
Nodarbināto skaits 15-74 gadu vecuma grupā, tūkstošos	970,5	861,6
Nodarbinātības līmenis nodarbināto iedzīvotāju skaits pret kopējo iedzīvotāju skaitu 15-74 gadu vecumā, %	55,3	53,4
Ekonomiskās aktivitātes līmenis ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaits pret kopējo iedzīvotāju skaitu 15-74 gadu vecumā, %	65,4	63,7
Darba meklētāju skaits 15-74 gadu vecuma grupā, tūkstošos	176,4	166,6
Bezdarba līmenis darba meklētāju īpatsvars ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaitā 15-74 gadu vecumā, %	15,4	16,2

1. ielikums

CSP Darbaspēka apsekojuma datu pārrēķins

2011.gada tautas skaitīšanas rezultāti rāda, ka Latvijas iedzīvotāju skaits ir mazāks nekā iepriekš Darbaspēka apsekojumā iegūto datu vispārināšanai izmantotais. Atbilstoši tautas skaitīšanas rezultātu provizoriskajiem datiem, ir veikts Darbaspēka apsekojuma datu pārrēķins par 2011.gadu. Pēc tautas skaitīšanas galīgo rezultātu publicēšanas tiks pārrēķināts iedzīvotāju skaits 2001.-2011.gadā. Plānots, ka pārrēķini par visu minēto periodu tiks pabeigti 2013.gada 2.pusē. Līdz pārrēķināšanas pilnīgai pabeigšanai, 2011. un arī 2012.gada dati nebūs salīdzināmi ar publicētajiem darbaspēka apsekojuma datiem par 2001.-2010.gadu.

Turklāt, lai panāktu pilnīgāku atbilstību Darbaspēka apsekojuma datu kvalitātes prasībām, ko izstrādājusi Eiropas kopienas statistikas biroja speciālā darba grupa, sākot no 2011.gada 1.ceturkšņa, pirmo reizi Darbaspēka apsekojumā iegūto datu vispārināšanai tiek izmantots tikai privātajās mājsaimniecībās dzīvojošo personu skaits, neiekļaujot kolektīvajās mājsaimniecībās (veco ļaužu pansionātos, studentu dienesta viesnīcās, slimnīcās, brīvības atņemšanas iestādēs u.tml.) dzīvojošās personas. Informācija par kolektīvajās mājsaimniecībās dzīvojošo skaitu tika iegūta tautas skaitīšanā.

1.3. Darbaspēka izmaksas un produktivitāte

Ekonomikas lejupslīdes laikā notika būtiskas korekcijas darba tirgū, kā rezultātā samazinājās ne tikai nodarbināto skaits, bet arī strādājošo darba samaksa. Stabilizējoties ekonomiskai situācijai, kopš 2010.gada beigām ir atsācies darba samaksas pieaugums.

2010.gadā strādājošo mēneša vidējā bruto darba samaksa bija 445 lati, t.i. par 3,5% zemākā līmenī nekā 2009.gadā un par 7% mazāka nekā 2008.gadā. Vērtējot darba samaksas dinamiku krīzes laikā jāatzīmē, ka, ņemot vērā ekonomiskās lejupslīdes dziļumu, algas korekcija bija salīdzinoši mērena.

1.5.attēls

Strādājošo mēneša vidējā bruto darba samaksa
(latos)

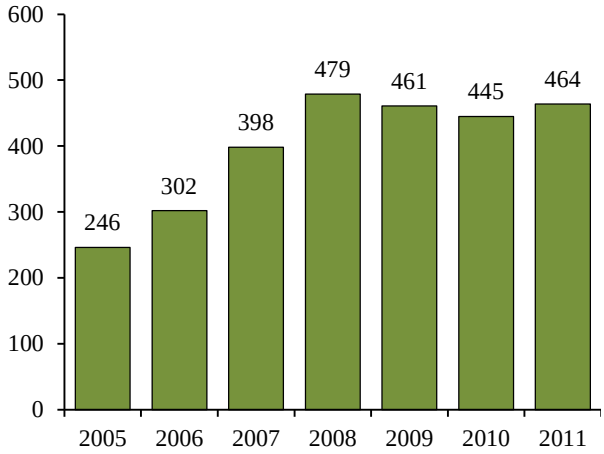

Strādājošo mēneša vidējā bruto darba samaksa sabiedriskajā un privātajā sektorā
(2005.g.=100)

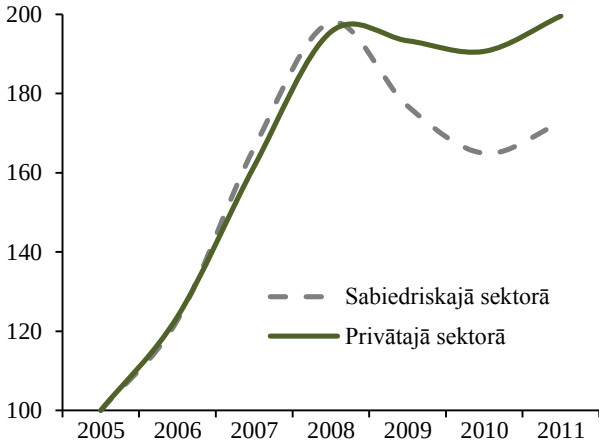

Strādājošo mēneša vidējā bruto darba samaksa 2011.gadā bija 464 lati. Salīdzinot ar iepriekšējo gadu, gan sabiedriskajā, gan privātajā sektorā strādājošo darba samaksa pieauga praktiski vienmērīgi, attiecīgi par 4,7% un 4,6 procentiem.

Jāatzīmē, ka sabiedriskajā sektorā strādājošo darba samaksas korekcija krīzes laikā bija daudz lielāka, nekā privātajā sektorā, ko noteica nepieciešamība ierobežot valsts budžeta tēriņus. Tāpēc 2011.gadā mēneša vidējā bruto darba samaksa sabiedriskajā sektorā bija gandrīz par 13% zemākā līmenī, nekā 2008.gadā. Savukārt privātajā sektorā strādājošo mēneša vidējā bruto darba samaksa 2011.gadā jau par 2,5% pārsniedza 2008.gada līmeni. Tas liecina, ka darba tirgus korekcijas privātajā sektorā pārsvarā ir notikušas uz nodarbināto skaita samazināšanas rēķina.

Darba samaksa pieaugums ir vērojams gandrīz visās nozarēs. Tai skaitā apstrādes rūpniecībā 2011.gadā strādājošo vidējā bruto darba samaksa, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, pieauga par 5% un bija gandrīz par 3% lielāka, nekā 2008.gadā.

Krīzes radītās korekcijas preču un darba tirgos mazināja plaisu starp produktivitāti un darbaspēka izmaksām, kā rezultātā Latvijas konkurētspēja ārējos tirgos pakāpeniski uzlabojās. Par to liecina produkcijas vienības darbaspēka izmaksu (ULC)[1] dinamika.

1.6. attēls

Reālā ULC izmaiņas ES un Baltijas valstīs
(2004. gads =100)

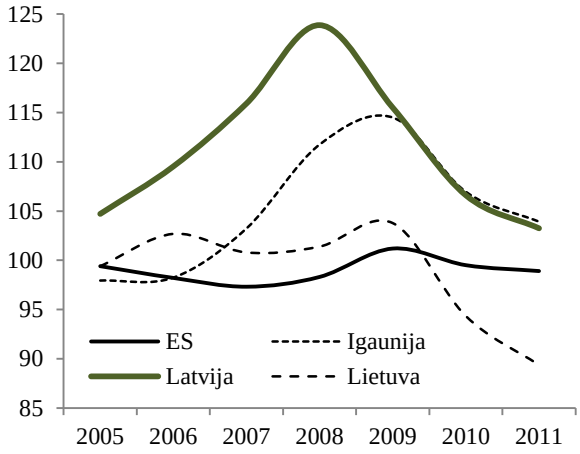

Darbaspēka izmaksu izmaiņas Latvijā
(2004. gads =100)

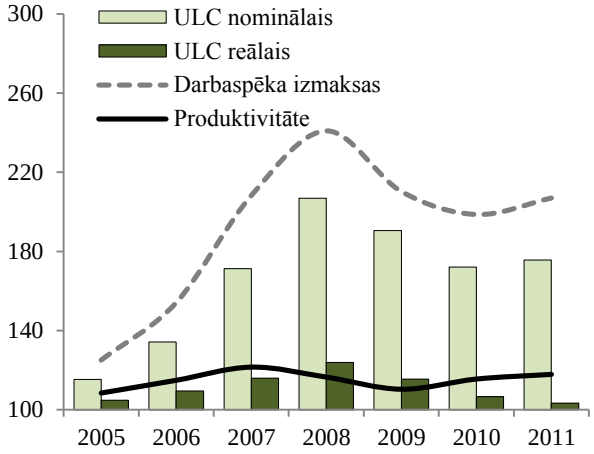

Atšķirībā no straujās izaugsmes gadiem, kad ULC izmaiņas (pieaugumu) galvenokārt noteica strukturālie faktori, ULC dinamika kopš 2008.gada lielā mērā ir saistīta ar cikliskā rakstura faktoriem jeb krīzes sekām.

Nozīmīgās korekcijas darba tirgū 2009.gadā ietekmēja gan produktivitātes, gan arī darbaspēka izmaksu dinamiku. Salīdzinot ar 2008.gadu, produktivitāte samazinājās par 5,3%, jo IKP samazinājās straujāk nekā nodarbināto skaits. Savukārt darbaspēka izmaksas 2009.gadā, salīdzinot ar 2008.gadu, samazinājās par 12,7%, jo nodarbināto skaita samazinājums bija straujāks nekā algu fonda samazinājums. Rezultātā reālais ULC samazinājās par 6,2 procentiem.

ULC dinamiku 2010.gadā galvenokārt noteica darba samaksas un nodarbināto skaita relatīvās izmaiņas. Liels bezdarba līmenis un budžeta konsolidācijas pasākumi joprojām radīja spiedienu uz darba samaksu. Tomēr, ņemot vērā Latvijas zemo konkurenci kopējā ES darba tirgū, izmaiņas jau bija visai mērenas. Tāpēc darbaspēka vienības izmaksu samazinājumu, kā arī produktivitātes pieaugumu lielā mērā noteica nodarbināto skaita izmaiņas. Reālais ULC 2010.gadā, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, bija par 7,7% mazāks.

2011.gadā, atjaunojoties ekonomiskai izaugsmei, darbaspēka tirgū bija vērojams kā nodarbināto skaita, tā arī algu fonda pieaugums. Algu fondam pieaugot straujāk, nekā nodarbināto skaitam, darbaspēka izmaksas pieauga par 4,2%. Savukārt, produktivitāte 2011.gadā pieauga par 2%, t.i. lēnāk nekā darbaspēka izmaksas. Tomēr tā kā reālā darba samaksa pieauga lēnāk nekā produktivitāte, tad reālais ULC 2011.gadā samazinājās par 3,1%, liecinot par to, ka darbaspēka izmaksu pieaugumam nebija negatīvās ietekmes uz Latvijas konkurētspēju.

[1] ULC ir attiecība starp darbaspēka izmaksām un darbaspēka produktivitāti. Ja produktivitāte aug straujāk par algām, tad ULC samazinās, kas liecina par to, ka valsts izmaksu konkurētspēja palielinās, un otrādi.

Vienlaikus jāatzīmē, ka darbaspēka vienības izmaksu un produktivitātes dinamika pēdējos divos gados rāda, ka pieaugot ekonomiskām aktivitātēm darbaspēka izmaksas turpinās pieaugt. Tādēļ, lai turpmāk nodrošinātu konkurētspēju, izšķiroša loma būs spējai palielināt produktivitāti.

1.4. Situācija ES darba tirgū

Pēc 2008.-2009.gada krīzes ES kopumā atsākās izaugsme. Tomēr tā nebija stabila un 2011.gada 2.pusē situācija pasliktinājās vairāku ES dalībvalstu neatrisināto finanšu problēmu dēļ – samazinājās nodarbināto skaits un pieauga bezdarba līmenis. Kopš 2011.gada 2.ceturkšņa, bezdarba līmenis ir pieaudzis gandrīz visās ES dalībvalstīs, gada beigās sasniedzot 10% (sezonāli izlīdzināti dati) un 2012.gada sākumā sasniedzot jaunu bezdarba līmeņa pieauguma rekordu. Strauji ir pieaudzis arī jauniešu bezdarbs un ilgtermiņa bezdarbs. Vienlaikus aktuāls nākotnes izaicinājums gandrīz visās ES valstīs ir strauja sabiedrības novecošanās.

1.7. attēls

Situācija darba tirgū

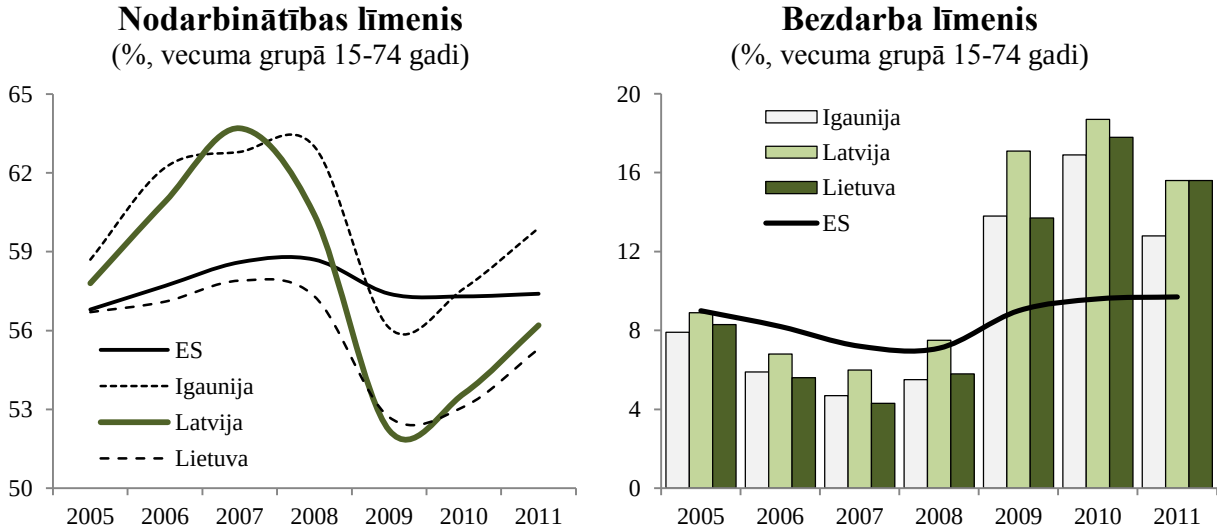

Avots: Eurostat

ES valstīs 2011.gadā **nodarbinātības līmenis** 15-74 gadus vecuma grupā bija 57,4%, kas salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu ir nedaudz pieaudzis, tomēr 2011.gada beigās situācija pasliktinājās lielākajā daļā ES valstu. 2011.gadā augstākais nodarbinātības līmenis bija Nīderlandē (67,1%), tomēr salīdzinot ar 2010.gadu, tas ir nedaudz samazinājies. Augsts nodarbinātības līmenis bija arī Zviedrijā (65,6%) un Dānijā (64,3%), savukārt Grieķijā un Ungārijā nodarbinātības līmenis bija zemāks par 50%. Līdzīga situācija ir vērojama arī Maltā un Spānijā, kur nodarbinātības līmenis ir nedaudz augstāks par 50%. No Baltijas valstīm visaugstākais nodarbinātības līmenis bija Igaunijā (59,9%) un Latvijā (54%). 2011.gadā, salīdzinot ar 2010.gadu, tieši Baltijas valstīs bija vērojams visstraujākais nodarbinātības līmeņa pieaugums. Nodarbinātības līmenis pieauga arī Vācijā un Zviedrijā. Viskritiskākā situācija vērojama Grieķijā.

1.8. attēls

Nodarbinātības līmeņa izmaiņas ES valstīs 2011.gadā
(procentpunktos)

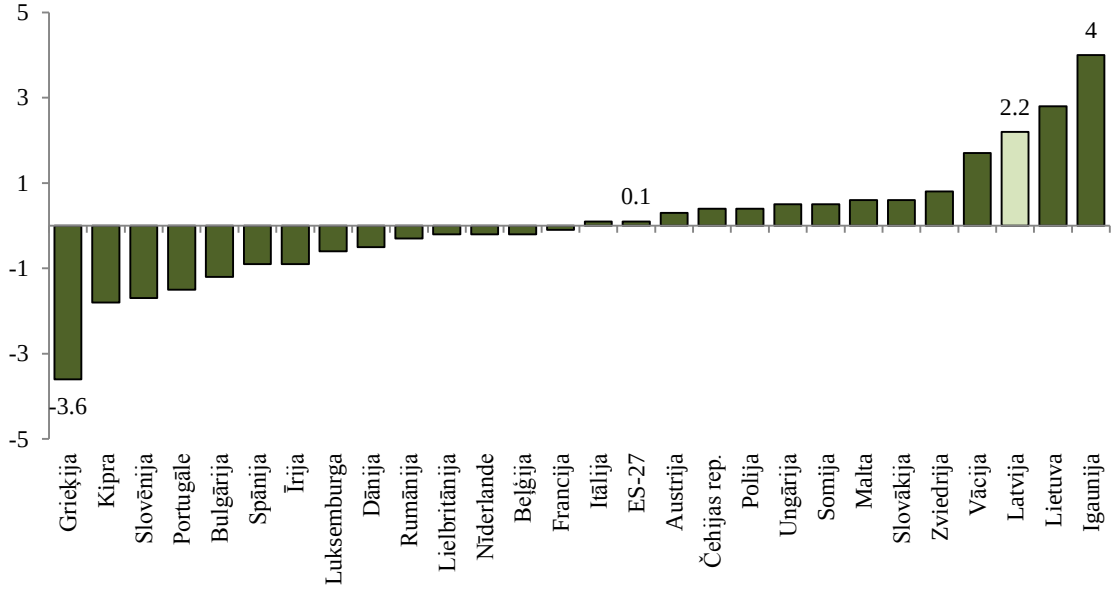

Avots: Eurostat

2011.gada beigās samazinoties nodarbinātības līmenim, pieauga bezdarba līmenis. 2011.gadā visaugstākais **bezdarba līmenis** bija Spānijā (21,7%, 15-74 gadu vecuma grupā) un Grieķijā (17,7%), savukārt viszemākais bezdarba līmenis, līdzīgi kā 2010 gadā, bija Austrijā (4,2%), Nīderlandē (4,4%) un Luksemburgā (4,9%). 2011.gadā, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, visstraujākais bezdarba līmeņa sarukums bija Baltijas valstīs un Vācijā, savukārt visstraujākais pieaugums bija Grieķijā.

1.9.attēls

Bezdarba līmenis un ilgstošo bezdarbnieku īpatsvars ES 2011.gadā
(%, vecuma grupā 15-74)

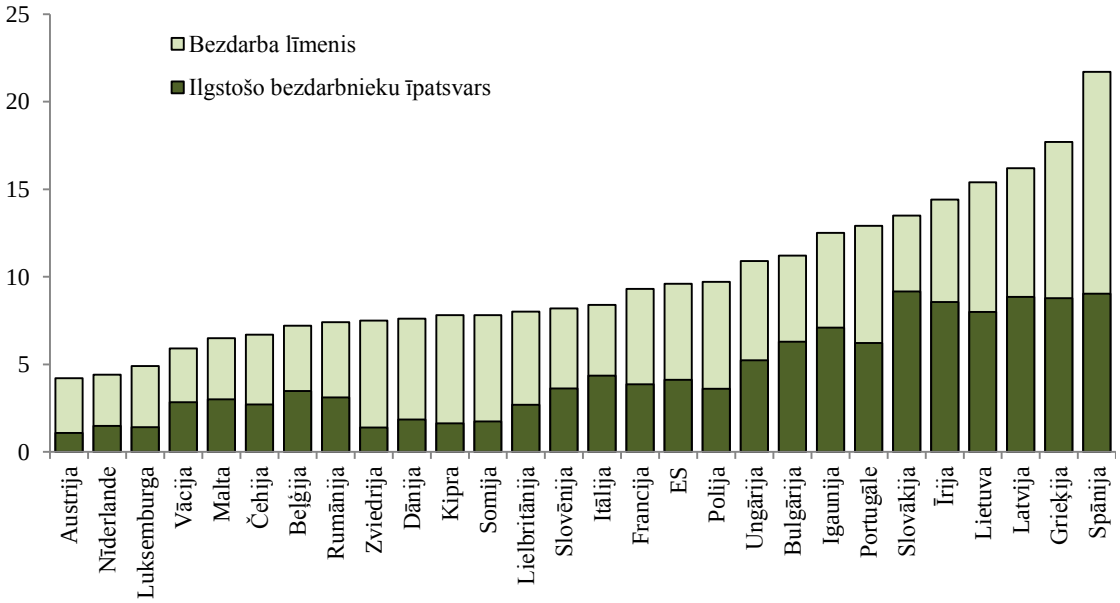

Avots: Eurostat

Ilgstošā bezdarba līmenis ES ievērojami pieauga 2011.gada vidū, kad 43% jeb apmēram 10 miljoni bezdarbnieki bija bez darba ilgāk par gadu (2009.gada 2.ceturksnī – 33%). Ilgstošā bezdarba līmenis ES valstīs ir atšķirīgs – sākot no 1% Austrijā un Kiprā līdz vairāk nekā 8% Īrijā, Latvijā, Slovākijā un Spānijā. 2011.gadā vairāk par 50% no kopējiem bezdarbniekiem ilgāk par gadu bez darba bija Grieķijā, Itālijā, Baltijas valstīs, Īrijā, Bulgārijā un Slovākijā. Ņemot vērā, ka ES valstīs pieaug bezdarba līmenis, tad paredzams, ka arī ilgstošais bezdarba līmenis varētu pieaugt, kas varētu radīt problēmas gan iedzīvotājiem, gan ekonomikai kopumā.

No visām vecuma grupām, tieši jaunieši ir visvairāk pakļauti bezdarba riskam. Lielākajā daļā ES valstu **jauniešu bezdarba** līmenis ir strauji pieaudzis kopš 2011.gada vidus. Straujākais pieaugums bija Grieķijā un Kiprā, savukārt jauniešu bezdarba līmenis samazinājās Vācijā, Lietuvā, Īrijā un Luksemburgā. 2011.gadā augstākais jauniešu bezdarba līmenis ES bija – Spānijā (46,4%), Grieķijā (44,4%) un Slovākijā (33,2%). No Baltijas valstīm augstākais jauniešu bezdarba līmenis bija Lietuvā (32,9%). Latvijā tas bija 29,1% un Igaunijā 22,3%. Zemākais jauniešu bezdarba līmenis (zem 10%) bija Nīderlandē, Austrijā un Vācijā. Atšķirībā no ES valstu vidējā līmeņa, Latvijā ir augsts bezdarba līmenis ne tikai jauniešu vecuma grupā, bet arī pirmspensijas vecuma grupā. Piemēram, 50 līdz 59 gadus vecuma grupā ES valstīs bezdarba līmenis ir gandrīz divas reizes zemāks nekā Latvijā, kur sākot ar 50 gadu vecumu bezdarba līmenis ievērojami pieaug.

Pēdējos gados ES valstīs pieaug arī to jauniešu skaits, kas nav nodarbināti, nemācās un arī neapgūst noteiktas prasmes, lai turpmāk spētu iekļauties darba tirgū. Tas rada ilgstošā bezdarba risku.

1.10.attēls

Bezdarba līmenis pa vecuma grupām ES un Latvijā 2011.gadā
(procentos)

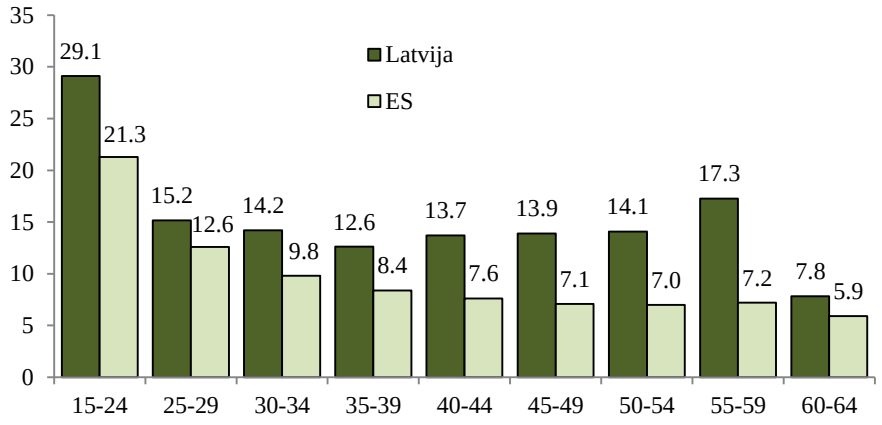

Avots: Eurostat

Lielu ietekmi uz darba tirgus attīstību rada arī **iedzīvotāju novecošanās**, kas lielā mērā saistīta ar mūža ilguma pieaugumu un nepietiekamu jaundzimušo skaitu, kas savukārt rada situāciju, ka nākotnē pietrūks jaunieši, kas darba tirgū aizvietos pensionējušos gados vecos cilvēkus. Paredzams, ka, sākot jau ar 2013.gadu, ES valstīs samazināsies ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaits. Eiropā iedzīvotāju skaits pieaug galvenokārt dēļ pieaugošās imigrācijas, tomēr jāņem vērā, ka imigrantu bezdarba līmenis ir augstāks un viņiem ir grūtāk iekļauties darba tirgū. Imigrācijas jautājums ES

valstīs kļūst arvien aktuālāks. Pašlaik kopumā no visiem ES valstu iedzīvotājiem, 4% ir trešo valstu imigranti (apmēram 20 miljoni), no kuriem gandrīz 75% dzīvo piecās ES valstīs - Francijā, Vācijā, Itālijā, Spānijā un Lielbritānijā.

Kopumā ES valstīs vismazākās izmaiņas ir vērojamas tieši gados vecāko cilvēku (55-64 gadi) nodarbinātībā, kas vismazāk tika ietekmēta arī krīzes laikā. Gados vecāko cilvēku bezdarbs vienmēr ir bijis zemākā līmenī nekā jauniešu bezdarbs, tomēr gados veco cilvēku nodarbinātības līmenis ES valstīs 2011.gadā bija tikai 46,3% (Latvijā 48,2%).

Līdzīgi kā citus gadus, visvairāk bezdarba riskam ir pakļauti cilvēki ar zemāku iegūto izglītību. Pēdējo 3 gadu laikā bezdarba līmenis cilvēkiem ar zemām prasmēm pieauga no 9% līdz 15 procentiem.

2. DARBASPĒKA PIEPRASĪJUMS UN PIEDĀVĀJUMS

2.1. Darbaspēka pieprasījuma izmaiņas un struktūra

Ekonomiskā lejupslīde 2009. un 2010. gadā un ar to saistītais nodarbinātības samazinājums skāra visas nozares. Vislielākais darbvietu samazinājums bija būvniecībā (samazinājums gandrīz uz pusi), tirdzniecībā (par 27%) un apstrādes rūpniecībā (par vairāk nekā 20%).

2011.gadā, atsākoties ekonomiskajai izaugsmei, visās nozarēs aizņemto darbvietu skaits pieaug, tomēr tas joprojām atpaliek no pirmskrīzes līmeņa. Visaugstākais darbvietu skaita pieaugums 2011.gadā, salīdzinot ar 2010.gadu, bija būvniecībā (par gandrīz 11%), lauksaimniecībā (par 8,5%) un apstrādes rūpniecībā (par 7%), savukārt vismazākais pieaugums – sabiedrisko pakalpojumu nozarē (par 0,4%) un tirdzniecībā (par gandrīz 2%).

2.1. tabula

Aizņemtās darbvietas pa darbības veidiem vidēji gadā

	Skaits (tūkstoši)			Izmaiņas (%)	
	2009	2010	2011	2011/2008	2011/2010
Kopā	**826,1**	**776,7**	**805,5**	**-20,8**	**3,7**
tai skaitā:					
Lauksaimniecība	17,9	17,5	19,0	-8,7	8,5
Apstrādes rūpniecība	104,1	101,8	109,1	-21,5	7,1
Pārējā rūpniecība	23,7	22,4	22,9	-14,0	2,3
Būvniecība	54,6	46,0	50,9	-43,0	10,7
Tirdzniecība, izmitināšana	173,3	159,7	162,8	-26,6	1,9
Transports un uzglabāšana	67,6	66,8	68,8	-11,6	3,1
Citi komercpakalpojumi	162,8	148,4	157,0	-20,0	5,8
Sabiedriskie pakalpojumi	222,1	214,2	215,0	-12,3	0,4

Saskaņā ar tautas skaitīšanas datiem 2011.gadā visvairāk nodarbināto bija sabiedrisko pakalpojumu nozarē – 200 tūkstoši, kas ir gandrīz ¼ daļa no visiem nodarbinātajiem, tirdzniecībā un komercpakalpojumos katrā gandrīz 20% un apstrādes rūpniecībā – 13% no visiem nodarbinātajiem.

Augstas kvalifikācijas profesijās 2011.gadā bija nodarbināti 340 tūkstoši, jeb 40% no visiem nodarbinātajiem. Gandrīz puse no nodarbināto skaita augstas kvalifikācijas profesiju grupā bija nodarbināti sabiedrisko pakalpojumu nozarē. Vidējas kvalifikācijas profesijās bija nodarbināti 398 tūkstoši, kas ir gandrīz puse no visiem nodarbinātajiem, no šīs profesiju grupas ⅓ daļa bija nodarbināti tirdzniecībā un gandrīz 17% apstrādes rūpniecībā. Savukārt zemas kvalifikācijas profesiju grupā 2011.gadā bija 124 tūkstoši nodarbināto, no kuriem visvairāk - ¼ daļa bija nodarbināti komercpakalpojumu nozarē, bet lauksaimniecības, apstrādes rūpniecības un sabiedrisko pakalpojumu nozarēs bija nodarbināti 17 procenti.

2.2. tabula

Nodarbināto skaits tautsaimniecības nozarēs 2011.gadā sadalījumā pa profesiju grupām
(tūkst.)

	Lauksaimniecība	Apstrādes rūpniecība	Pārējā rūpniecība	Būvniecība	Tirdzniecība, izmitināšana	Transports un uzglabāšana	Citi komerc-pakalpojumi	Sabiedriskie pakalpojumi	**Kopā**
Augstas kvalifikācijas profesijas	**10,9**	**26,5**	**6,5**	**17,8**	**46,1**	**17,3**	**78,8**	**136,1**	**340,0**
tai skaitā:									
Vadītāji	5,0	10,2	1,5	9,9	19,5	7,2	17,3	17,7	**88,4**
Vecākie speciālisti	2,8	8,4	1,9	4,1	9,5	2,4	36,3	80,6	**146,0**
Speciālisti	3,1	7,9	3,1	3,8	17,1	7,7	25,2	37,7	**105,7**
Vidējas kvalifikācijas profesijas	**45,0**	**65,8**	**13,0**	**34,9**	**102,7**	**48,8**	**44,2**	**43,0**	**397,5**
tai skaitā:									
Iestāžu kalpotāji	0,7	4,3	1,8	0,8	13,3	8,0	12,4	9,2	**50,4**
Pakalpojumu darbinieki	0,8	2,5	0,1	0,3	73,5	3,6	21,7	26,9	**129,4**
Kvalificēti lauksaimniecības darbinieki	30,9	0,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,7	0,4	**32,4**
Kvalificēti strādnieki	2,8	41,2	5,9	28,4	12,3	6,5	5,3	2,6	**105,0**
Iekārtu un mašīnu operatori	9,9	17,4	5,3	5,4	3,6	30,7	4,1	4,0	**80,4**
Zemas kvalifikācijas profesijas	**20,7**	**22,2**	**2,6**	**8,1**	**12,6**	**7,0**	**29,9**	**20,9**	**124,0**
Kopā	**76,6**	**114,4**	**22,1**	**60,9**	**161,5**	**73,2**	**152,9**	**200,0**	**861,6**

2.2. Demogrāfiskā situācija un darbaspēka piedāvājums

Darbaspēka piedāvājumu nosaka kā demogrāfiskās situācijas izmaiņas un iedzīvotāju ekonomiskās aktivitātes līmenis, tā arī viņu kvalifikācija un prasmes.

Demogrāfija un darbaspēka resursi

Demogrāfijas situācijas raksturojums balstās uz 2011.gada tautas skaitīšanas provizoriskajiem rezultātiem, kā arī Ekonomikas ministrijas veikto dinamisko rindu novērtējumu. Tautas skaitīšanas rezultāti ir ieviesuši korekcijas iedzīvotāju datos, galvenokārt emigrējušo iedzīvotāju skaita izmaiņu dēļ.

Iedzīvotāju skaits 2011.gadā turpināja samazināties, kam galvenie iemesli bija sabiedrības novecošanās, ilgstoši zems dzimstības līmenis un iedzīvotāju emigrācija. Vienīgi vecuma grupā virs 74 gadiem bija neliels pieaugums. 2012.gada sākumā Latvijā bija 2052 tūkst. iedzīvotāji, kas bija par 23,5 tūkst. mazāk nekā 2011.gada sākumā.

Dzimstības līmenis valstī ilgstoši ir zemā līmenī, kas nav pietiekams esošā iedzīvotāju skaita atražošanai. Pieaugot iedzīvotāju ienākumiem, no 2005.gada dzimstības rādītāji pieauga – palielinājās gan dzimušo skaits, gan dzimstības koeficients. Taču kopš 2009.gada dzimstība samazinās. 2011.gadā dzimušo skaits bija par 3,3% mazāks nekā iepriekšējā gadā.

Valstī mirstības rādītāji sāka samazināties 2007.gadā. Tendence turpinājās arī 2011.gadā, mirušo skaitam samazinoties par 5,1% salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu. Līdz ar to ir uzlabojies iedzīvotāju dabiskā pieauguma koeficients, lai arī joprojām tas ir negatīvs (2011.gadā tas bija -4,8 uz 1000 iedzīvotājiem).

Turpinās sabiedrības novecošanās process – samazinoties iedzīvotāju skaitam līdz darbspējas vecumam un darbspējas vecumā, vienlaikus pieaug to skaits virs darbspējas vecuma.

2.1. attēls

Iedzīvotāju vecumstruktūra gada sākumā

(tūkst.)

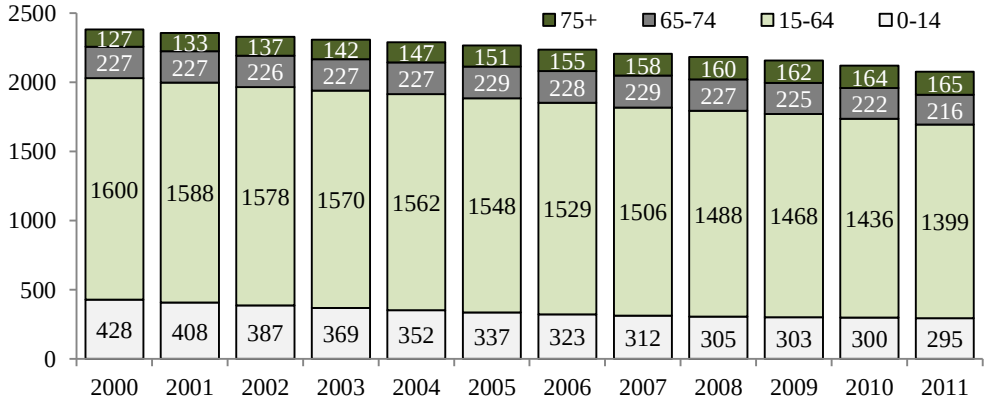

Avots: 2000.-2010. gadam EM novērtējums; 2011. gadam CSP dati par iedzīvotāju skaitu atbilstoši tautas skaitīšanas rezultātiem;

Iedzīvotāju skaits darbaspējas vecumā (15-74 gadi) 2011.gada sākumā bija 1622,9 tūkst., kas ir par 40,2 tūkst. mazāk nekā 2010.gada sākumā. Lielākā ietekme bija iedzīvotāju skaita samazinājumam vecuma grupā 15-19 gadi (par 12,6 tūkst. jeb 9,3%) un vecuma grupā 45-49 gadi (par 7,7 tūkst. jeb 4,9%).

Tautas skaitīšanas dati sniedz lielu ieguldījumu emigrācijas apjomu precizēšanā. Laika posmā no 2000.gada līdz 2011.gadam emigrējušo skaits kopumā veido aptuveni 230 tūkstoši iedzīvotāju. Galvenais izbraukšanas mērķis ir darba meklējumi ārvalstīs. No valsts emigrē galvenokārt darbspējas vecuma iedzīvotāji.

2.2. attēls

Iedzīvotāju skaits vecuma grupās 2011.gada sākumā
(saskaņā ar 2011.gada tautas skaitīšanas rezultātiem salīdzinājumā ar iepriekšējiem datiem)
(tūkst.)

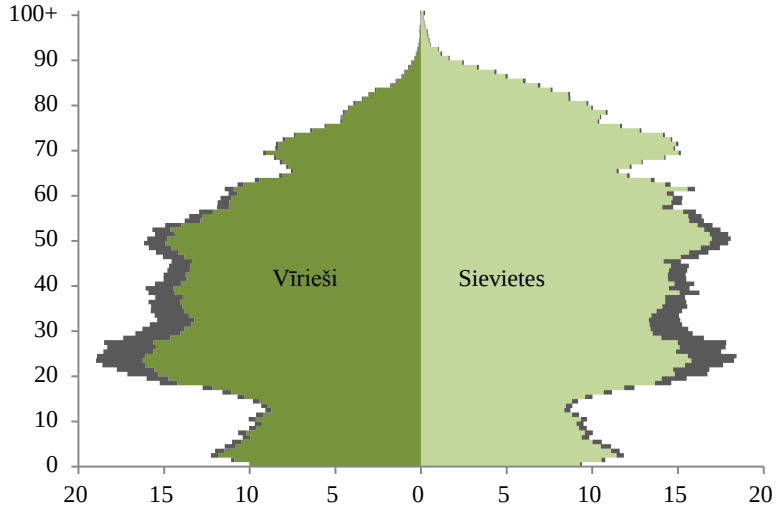

Jau kopš 2004.gada negatīvais migrācijas saldo pārsniedz negatīvo iedzīvotāju dabisko pieaugumu. To noteica ES dalībvalstu darba tirgus atvēršanas izmantošana. Nākamajos gados šo iespēju izmantojošo iedzīvotāju skaits turpināja palielināties. Ja 2004.gadā negatīvais migrācijas saldo pārsniedza negatīvo iedzīvotāju dabisko pieaugumu 1,3 reizes, tad 2010.gadā pārsniegums veidoja 3,1 reizes.

Pēc provizoriskām aplēsēm migrējušo iedzīvotāju skaits strauji pieauga 2009. un 2010.gados, aptuveni 2 reizes pārsniedzot iepriekšējo gadu rādītājus. Savukārt 2011.gadā migrācijas rādītāji atgriezās iepriekšējo gadu līmenī.

Taču jāatzīmē, ka, ņemot vērā brīvo darbaspēka kustību ES, emigrācijas plūsmas nav iespējams uztvert precīzi. Ne tikai Latvija, bet arī citas ES dalībvalstis saskaras ar problēmām precīzi noteikt iedzīvotāju skaitu, kas izbraukuši no valsts darba meklējumu nolūkā.

2.3. attēls

Iedzīvotāju emigrācija
(tūkst.)

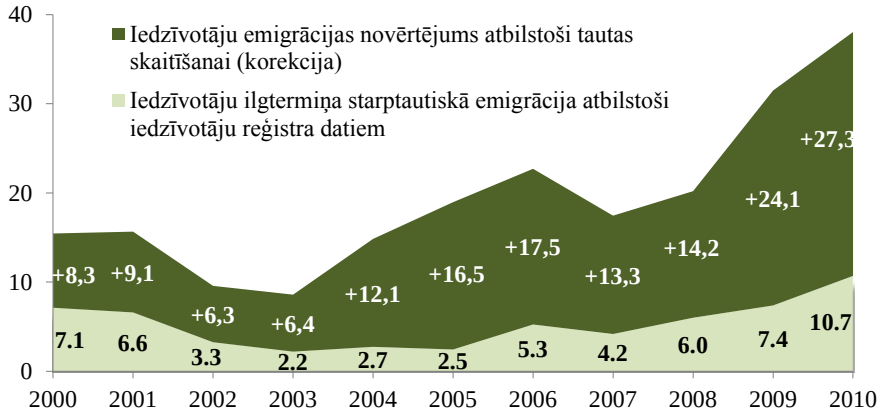

Avots: EM novērtējums

Latvijas darbaspēka resursus papildina arī valstī strādājošie viesstrādnieki. Šobrīd viņi veido nelielu daļu no darbaspēka piedāvājuma, 2011.gadā ārzemniekiem tika

izsniegtas 2,4 tūkst. darba atļaujas. 2012.gada sākumā Latvijā bija reģistrēti 44,3 tūkst. ārzemnieki ar pastāvīgās uzturēšanās atļaujām un 16 tūkst. ar termiņuzturēšanās atļaujām.

Iedzīvotāju ekonomiskā aktivitāte

Ekonomiskās aktivitātes līmenis pēdējos gados nav būtisku mainījies. 2011.gadā ekonomiskās aktivitātes līmenis (15-74 gadi) bija 64% līmenī.

2.4. attēls

Iedzīvotāju ekonomiskā aktivitāte 2011.gadā
(tūkst.)

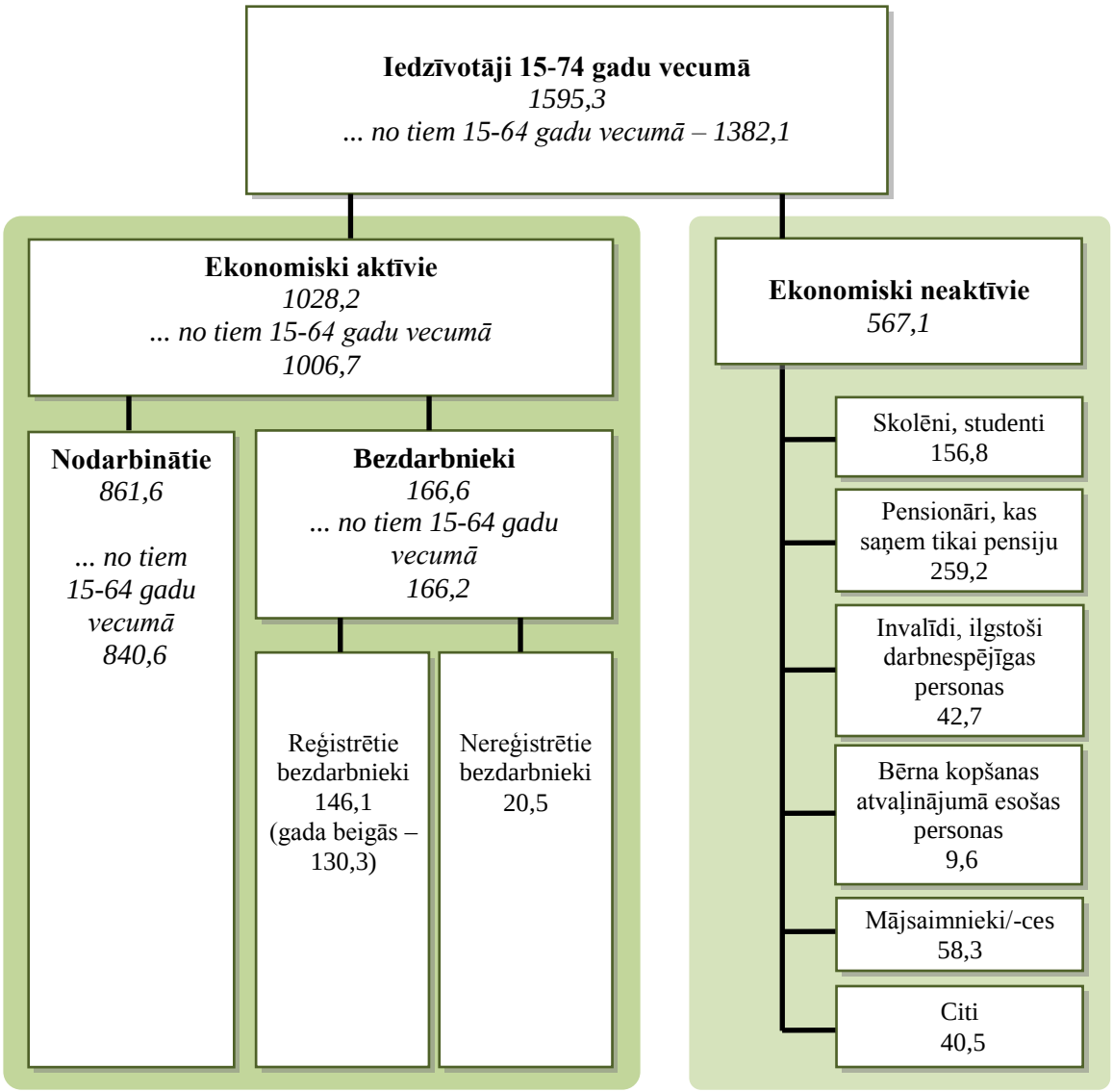

Ekonomiskās aktivitātes līmeņa samazināšanās ir vērojama vecumā līdz 25 gadiem. Savukārt vecumā virs 25 gadi ekonomiskās aktivitātes līmenis ir nostabilizējies. Atsevišķās vecuma grupās tas ir mazliet pieaudzis, straujākais pieaugums ir vecuma grupā 60-64 gadi.

Pakāpeniski turpina palielināties ekonomiski aktīvo iedzīvotāju īpatsvars ar **augstāko izglītību,** un 2011.gadā tas bija 29,2%. Atbilstoši citās izglītības grupās ir vērojams samazinājums.

2.5. attēls

Ekonomiski aktīvo iedzīvotāju sadalījums pēc izglītības līmeņa
(%, 15-74 gadu vecumā)

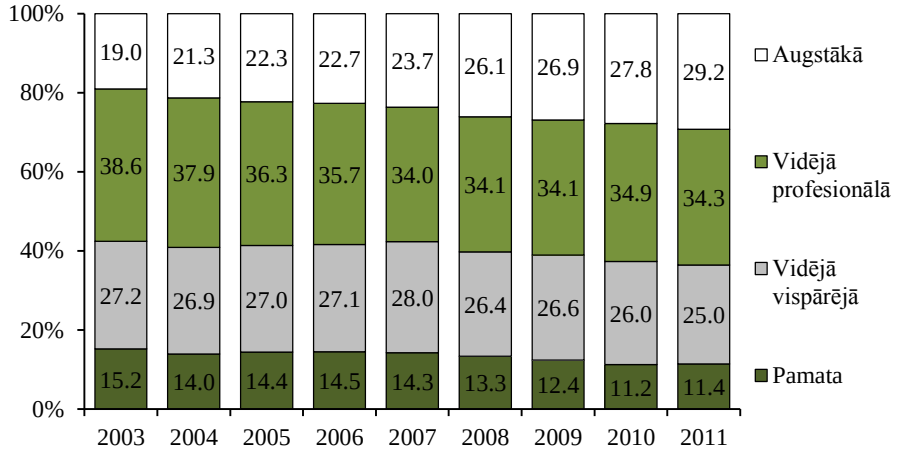

Avots: CSP; EM novērtējums

Vislielākais darbaspēka piedāvājums ar augstāko izglītību ir sociālo zinātņu, komerczinību un tiesību izglītības tematiskajā grupā. To nosaka iepriekšējo gadu studentu izvēle iegūt augstāko izglītību šajā tematiskajā grupā. Pēdējos gados lielākais darbaspēka piedāvājuma palielinājums ir tieši šajā izglītības tematiskajā grupā. Savukārt lielākais piedāvājuma samazinājums vērojams inženierzinātņu, ražošanas un būvniecības izglītības tematiskajā grupā, kas ir saistīts ar šīs grupas vecumstruktūru.

2.6. attēls

Ekonomiski aktīvie iedzīvotāji sadalījumā pa izglītības tematiskajām grupām
(2011.gadā)

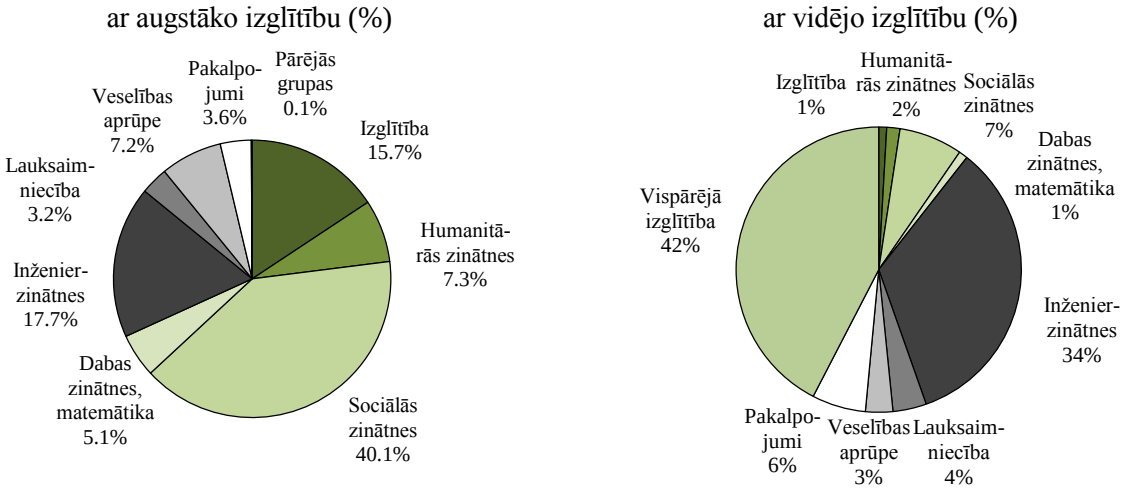

Ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaits ar **vidējo izglītību** 2011.gadā samazinājās, salīdzinot ar 2010.gadu. Vērā ņemams iedzīvotāju skaits ar vidējo izglītību darba tirgū ir bez mācību iestādē iegūtas specialitātes (ap 42% no visiem ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem ar vidējo izglītību).

Pēdējos gados vidējās izglītības līmenī pieaug ekonomiski aktīvo iedzīvotāju īpatsvars ar vidējo profesionālo izglītību. Tā ir pozitīva tendence, jo lielākas izredzes iekārtoties darbā ir cilvēkiem ar iegūtu profesiju.

Izglītības piedāvājums

Ilgstoši zemā dzimstība būtiski ietekmē pamatskolu beigušo skaitu, vienlaikus negatīvi ietekmējot vidējās izglītības iestādēs uzņemto audzēkņu skaitu. Pamatskolu beidzēju izvēle par turpmāko izglītības iestādi lielākā mērā ietekmē vidējās izglītības struktūru. Jāatzīmē, ka aizvien lielāka pamatskolu beidzēju daļa izvēlas turpināt mācības profesionālās izglītības iestādēs.

2.7. attēls

Uzņemtie audzēkņi un studenti izglītības iestādēs

(tūkst.)

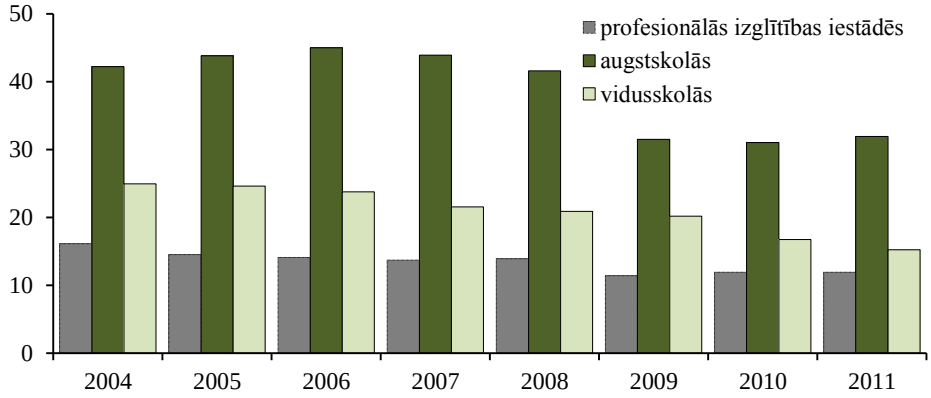

Jau vairākus gadus samazinās vidusskolās uzņemto audzēkņu skaits, vienlaikus profesionālās izglītības iestādēs uzņemto audzēkņu skaitam paliekot aptuveni tajā pašā līmenī. Tas skaidrojams ar kopējo demogrāfisko situāciju valstī (samazinās pamatskolu beigušo jauniešu skaits), kā arī ar to, ka pieaug to personu skaits, kas ar jau iepriekš iegūtu izglītību, tai skaitā vispārējo vidējo, mācības turpina profesionālās izglītības iestādēs.

2.3. tabula

Pamatskolu un vidusskolu beigušo turpmākā apmācība

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Pamatskolu beigušo skaits, tūkst.	34,8	32,9	33,1	32,1	29,9	28,2	25,1
no tiem, %							
... mācības turpina vidusskolās	65,7	65,0	64,5	62,1	62,7	68,4	60,9
... mācības turpina profesionālās izglītības iestādēs	29,6	29,9	30,4	30,4	32,7	28,1	33,8
... mācības neturpina	4,7	5,1	5,1	7,5	4,6	3,5	5,3
vidusskolu beigušo skaits, tūkst.,	17,8	16,5	19,7	20,9	20,7	20,3	20,1
no tiem, %							
... mācības turpina augstskolās un koledžās	70,0	74,2	73,1	74,4	75,0	66,4	58,9
... mācības turpina profesionālās izglītības iestādēs	7,5	4,3	3,2	2,8	2,8	2,3	4,2
... mācības neturpina	22,5	21,5	23,7	22,8	22,2	31,3	36,9

Pēc krasā samazinājuma 2009.gadā kopumā uzņemto studentu skaits augstskolās un koledžās ir nostabilizējies. 2011.gadā turpināja pakāpeniski mazināties sociālo

zinātņu, kā arī humanitāro zinātņu tematisko grupu studentu īpatsvars. Aizvien lielāka nozīme studiju izvēlē ir iespējai studēt par valsts budžeta līdzekļiem. Lielā mērā šī iemesla dēļ studējošo īpatsvars inženierzinātņu un dabaszinātņu tematiskajās grupās ir pieaudzis. Vienlaikus jāatzīmē, ka pieaug vidusskolu beigušo skaits, kas pēc vidusskolas neturpina mācības Latvijas augstskolās.

2.8. attēls

Studentu skaita sadalījums augstskolās un koledžās pa izglītības tematiskajām grupām 2011.mācību gada sākumā

uzņemto studentu skaits (%)

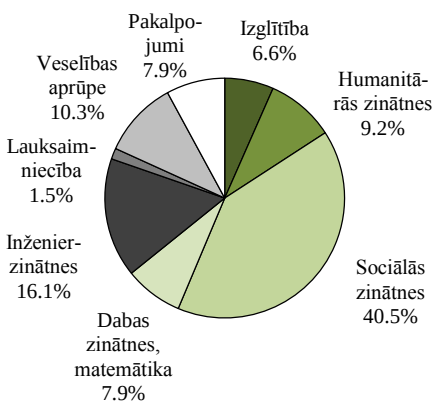

grādu vai kvalifikāciju ieguvušo skaits (%)

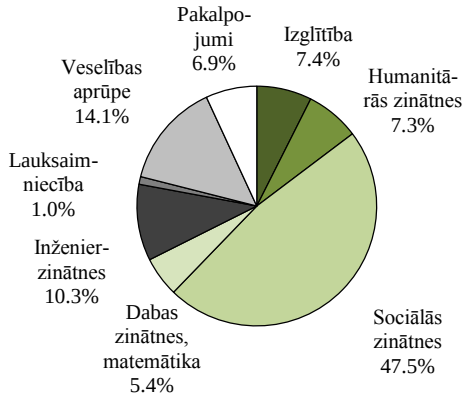

Vidējās profesionālās izglītības iestāžu audzēkņu skaita struktūra sadalījumā pēc izglītības tematiskām grupām 2011.gadā, salīdzinājumā ar 2010.gadu, nav būtiski mainījusies. Gada laikā uzņemto audzēkņu ziņā sarucis inženierzinātņu, lauksaimniecības, vispārējās izglītības un humanitāro zinātņu tematisko grupu īpatsvars, audzēkņiem dodot priekšroku citām izglītības jomām.

2.9. attēls

Audzēkņu skaita sadalījums profesionālās izglītības iestādēs pa izglītības tematiskām grupām 2011. mācību gada sākumā

uzņemto audzēkņu skaits (%)

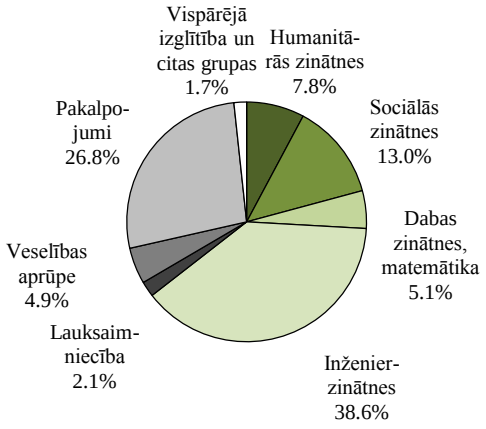

absolventu skaits (%)

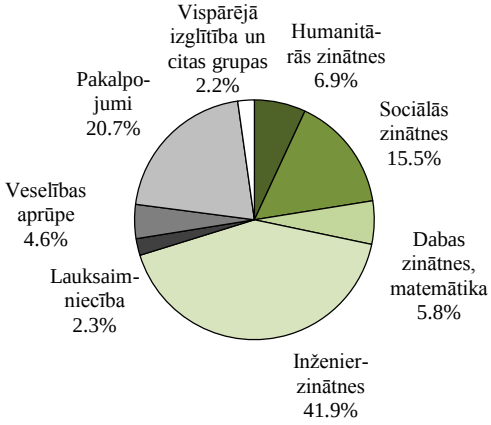

Pieaugušo iedzīvotāju piedalīšanās mūžizglītībā[2] pēdējos gados samazinās. 2011.gadā mūžizglītībā bija iesaistīti 5,1% no iedzīvotājiem vecumā no 25 līdz 64 gadiem. Piemēram, Dānijā atbilstošais rādītājs ir 33 procenti.

Atkarībā no iepriekš iegūtas izglītības atšķiras arī piedalīšanās aktivitāte mūžizglītībā – iedzīvotāji ar augstāko izglītību aktīvāk izvēlas piedalīties mūžizglītības pasākumos. Mūžizglītības pasākumos 2011.gadā tika iesaistīti 9,8% no iedzīvotājiem ar augstāko izglītību. Vismazākā aktivitāte ir iedzīvotājiem ar pamatizglītību, tikai 1,9% no šīs grupas iedzīvotājiem iesaistījās mūžizglītībā.

Sievietes tradicionāli mūžizglītībā iesaistās daudz aktīvāk nekā vīrieši. Sieviešu iesaistes īpatsvars bija 6,2% iepretim vīriešu 3,9 procenti.

2.3. Darba tirgus pieprasījuma un piedāvājuma atbilstība

Brīvās darba vietas

2011.gadā vērojams brīvo darba vietu skaita pakāpenisks pieaugums gandrīz visās nozarēs. Transportā un apstrādes rūpniecībā tas ir saglabājies iepriekšējā gada līmenī, samazinoties vienīgi pārējās rūpniecības nozarēs. Jāatzīmē ļoti straujš brīvo darba vietu skaita pieaugums tirdzniecība, izmitināšanas un ēdināšanas pakalpojumu nozarē, brīvo darbvietu skaitam pieaugot vairāk nekā 3 reizes.

2.10. attēls

Brīvo darba vietu skaits
(ceturkšņa beigās, tūkstošos)

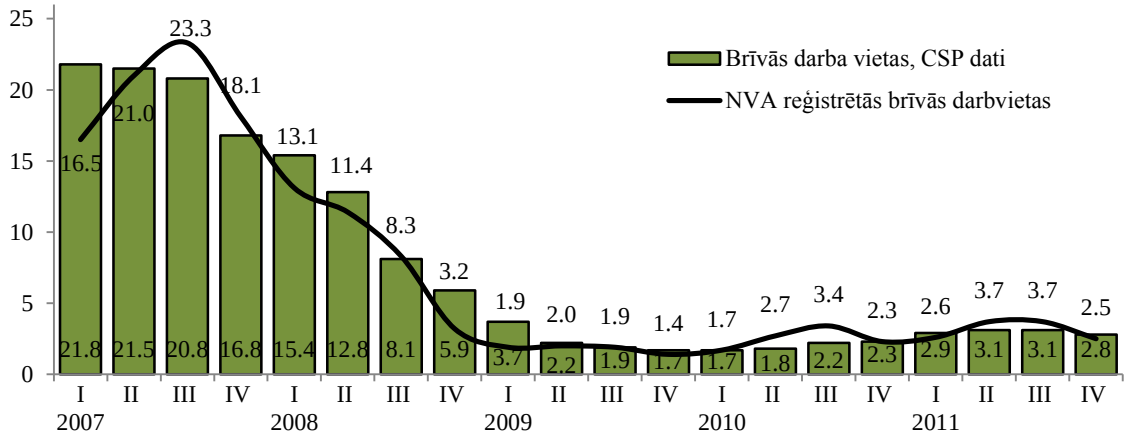

Brīvo darba vietu dinamika un sadalījums pa nozarēm vēl neliecina, par strukturālā bezdarba veidošanos. Tomēr šis risks pastāv saistībā ar ilgstošā bezdarba pieaugumu.

Bezdarba raksturojums

Pēc CSP datiem derba meklētāju skaits 2011.gadā bija 166,6 tūkstoši un bezdarba līmenis bija 16,2% no ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem.

Bezdarba līmenis iedzīvotājiem ar augstāko izglītību 2011.gadā bija 7,1%. Viszemākais bezdarba līmenis iedzīvotājiem ar augstāko izglītību bija veselības

[2] Datu avots ir CSP Darbaspēka apsekojums. Rādītājs ir iekļauts ES strukturālajos indikatoros un tas parāda pieaugušo iedzīvotāju vecumā no 25 līdz 64 gadiem dalību mūžizglītības aktivitātēs.

aprūpes un sociālās labklājības izglītības tematiskajā grupā. Savukārt augstākais – humanitāro zinātņu un mākslas grupā, kā arī pakalpojumu grupā. Lielākā grupa absolūtā izteiksmē ir sociālo zinātņu, komerczinību un tiesību grupa, veidojot gandrīz pusi no visiem bezdarbniekiem ar augstāko izglītību.

2.11. attēls

Bezdarba līmenis iedzīvotājiem ar augstāko izglītību sadalījumā pa izglītības tematiskajām grupām 2011. gadā
(% pret ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem)

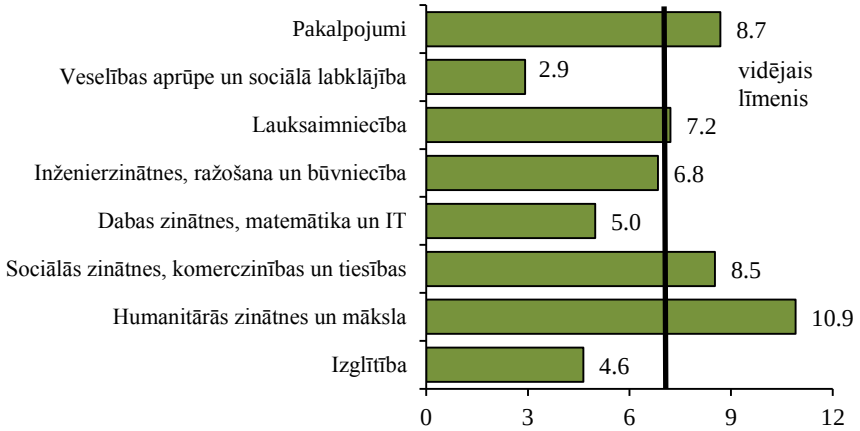

Vidējais bezdarba līmenis iedzīvotājiem ar vidējo izglītību ir ievērojami augstāks nekā ar augstāko izglītību – 18,2%. Zemākais bezdarba līmenis šajā izglītības līmenī ir veselības aprūpes un sociālās labklājības grupā un dabas zinātņu, matemātikas un informācijas tehnoloģiju grupā. Savukārt lielākais bezdarba līmenis ir iedzīvotājiem ar vispārējo vidējo izglītību. Pēdējā grupa arī ir lielākā absolūtā izteiksmē – gandrīz puse no šī izglītības līmeņa bezdarbniekiem.

2.12. attēls

Bezdarba līmenis iedzīvotājiem ar vidējo izglītību sadalījumā pa izglītības tematiskajām grupām 2011. gadā
(% pret ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem)

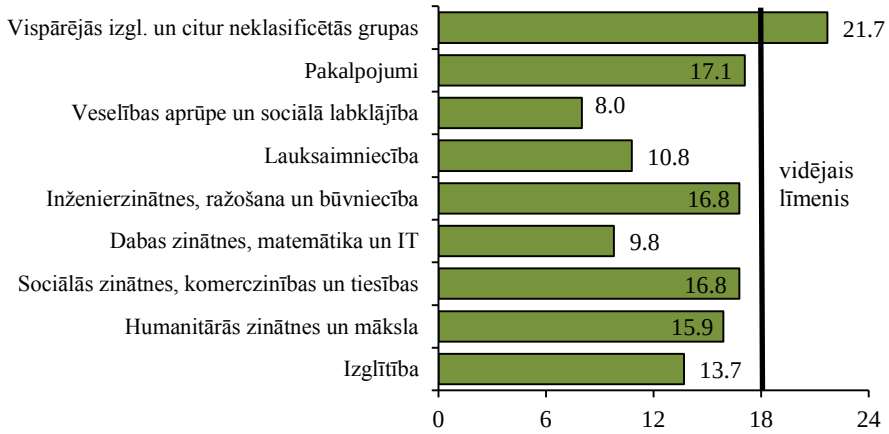

Nodarbināto izglītības atbilstība profesijas kvalifikācijai

Salīdzinot nodarbināto iedzīvotāju sadalījumu gan pa iegūtās izglītības līmeņiem, gan pa profesiju kvalifikācijas grupām, redzams, ka nodarbināto skaits ar augstāko izglītību ir mazāks nekā nodarbināto skaits augstas kvalifikācijas profesijās, kurās pēc būtības jābūt cilvēkiem ar augstāko izglītību. Savukārt vidējas kvalifikācijas profesijās pieprasījums pēc nodarbinātajiem ar vidējo izglītību ir mazāks nekā piedāvājums.

2.13. attēls

Nodarbinātie sadalījumā pēc izglītības līmeņa un profesiju kvalifikācijas pakāpes 2011.gadā

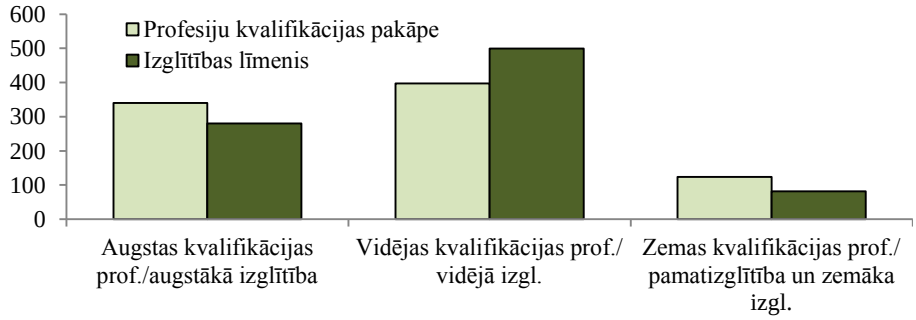

Tādejādi atsevišķās profesiju grupās jau pašlaik ir izteikta neatbilstība starp nodarbināto izglītību un profesijai nepieciešamo izglītības jomu un līmeni.

2.14. attēls

Nodarbināto struktūra pa izglītības līmeņiem pēc profesiju kvalifikācijas pakāpes 2011.gadā, %

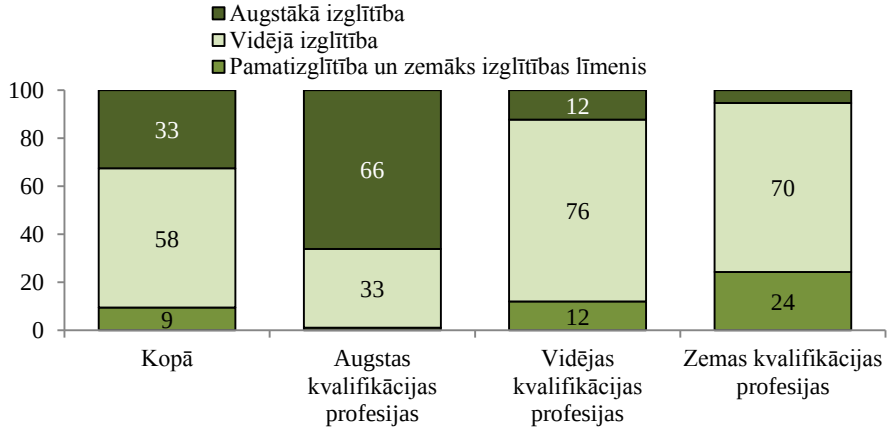

Nodarbināto izglītības līmeņa atbilstība profesiju kvalifikācijai vidējas kvalifikācijas profesiju grupā ir augstāka nekā augstas kvalifikācijas profesiju grupā. Daļēji tas ir saistīts ar to, ka augstas kvalifikācijas profesijas grupā ir iekļauti visa veida iestāžu un to apakšvienību vadītāji, kuru ieņemamais amats nereti nav saistīts ar darbinieka atbilstošo izglītības kvalifikāciju.

2. ielikums

Ekonomikas ministrijas sagatavoto darba tirgus prognožu izmantošana

Izglītības un zinātnes ministrijas informācija par Ekonomikas ministrijas sagatavoto darba tirgus prognožu izmantošanu izglītības politikas īstenošanā

Augstākās izglītības jomā darba tirgus prognozes tiek izmantotas, galvenokārt:
- nosakot valsts budžeta studiju vietu sadalījumu;
- veicot studiju programmu izvērtēšanu.

Augstākās izglītības iestādēs uzņemto skaita par budžeta līdzekļiem sadalījums pa izglītības tematiskajām grupām

	Sadalījums, %		Uzņemto skaita par budžeta līdzekļiem īpatsvars kopējo uzņemto skaitā, %	
	2010	**2011**	**2010**	**2011**
Izglītība	5,5	6,2	39,6	36,9
Humanitārās zinātnes un māksla	12,9	12,1	52,9	50,3
Sociālās zinātnes, komerczinības un tiesības	13,7	13,5	13,1	12,6
Dabas zinātnes, matemātika un informātika	16,7	15,8	81,3	74,1
Inženierzinātnes, ražošana un būvniecība	26,1	26,6	67,8	64,4
Lauksaimniecība	1,9	2,0	62,4	58,8
Veselības aprūpe un sociālā labklājība	16,8	16,3	67,1	60,3
Pakalpojumi	6,4	7,5	34,5	37,6
Kopā	**100**	**100**	**40,3**	**38,2**

Profesionālās izglītības jomā darba tirgus prognozes tiek izmantotas, galvenokārt:
- veidojot uzņemšanas plānus kārtējam mācību gadam, nosakot profesionālās izglītības programmu veidus un tajos uzņemamo audzēkņu skaitu;
- veicot profesionālās izglītības iestāžu optimizāciju, kā arī uzsākot to diferenciāciju, lai paaugstinātu profesionālās izglītības pieejamību, tās kvalitāti, kā arī tās atbilstību darba tirgus prasībām un sekmētu pieejamo resursu efektīvāku izmantošanu, turpinot darbu profesionālās izglītības iestāžu mācību aprīkojuma modernizācijā un infrastruktūras uzlabošanā, attiecīgi uzlabojot cilvēku ar funkcionāliem traucējumiem iespējas iegūt profesionālo izglītību.

Labklājības ministrijas informācija par Ekonomikas ministrijas sagatavoto darba tirgus prognožu izmantošanu, nosakot bezdarbnieku apmācību prioritāros virzienus

Regulāri Labklājības ministrija atjauno t.s. apmācību sarakstu ar apmācību jomām, izglītības programmām, profesijām un sociālajām un profesionālajām pamata prasmēm u.tml., kur atbilstoši darba tirgus pieprasījumam un tautsaimniecības nozaru attīstības prognozēm nepieciešams veikt bezdarbnieku un darba meklētāju apmācību.

Apmācību sarakstu sagatavošana tiek veikta:
- analizējot NVA datus, bezdarbnieku skaitu un profilu katrā no profesijām, pieteiktās brīvās darba vietas, darbiekārtošanās rādītājus, izglītības iestāžu piedāvājumu u.c. informāciju;
- analizējot nozaru attīstības tendences un ņemot vērā Ekonomikas ministrijas vidējā termiņa darba tirgus pieprasījuma prognozes.

Papildus Ekonomikas ministrijas sagatavotajām vidējā termiņa prognozēm, sastādot apmācību sarakstus, ik gadu uz diskusijām tiek pieaicināti darba devēju pārstāvji un citi eksperti, lai noteiktu konkrētas profesijas, kurās nepieciešams apmācīt bezdarbniekus.

3. DARBA TIRGUS VIDĒJA UN ILGTERMIŅA PROGNOZES

3.1. Ekonomikas ministrijas darba tirgus prognožu izstrādes metodoloģija

Darba tirgus prognozēšanas modelis

Darba tirgus prognozēšanas instrumentārija pamatā ir 2007.gada ESF projekta *„Darba tirgus pieprasījuma ilgtermiņa prognozēšanas sistēmas izpēte un pilnveidošanas iespēju analīze"* ietvaros izveidotā darba tirgus prognozēšanas dinamiskā optimizācijas modeļa (DOM) loģiskā struktūra.

Lai arī darba tirgus prognozēšanas metodoloģijā saglabājušies atsevišķi sākotnējie DOM elementi, laika gaitā EM ir būtiski pilnveidojusi modeli.

Darba tirgus modelēšanā tiek izmantota sistēmdinamikas pieeja. Atšķirībā no DOM sākotnējās versijas, pašreizējā darba tirgus prognozēšanas metodoloģija ņem vērā tādus būtiskus faktorus kā darbaspēka novecošanās un profesionālā mobilitāte, ko nosaka prasmju un kompetenču līdzība profesiju šķērsgriezumā.

Darba tirgus prognozēšanas modelis sastāv no trīs pamatblokiem: pieprasījuma bloka, piedāvājuma bloka un darba tirgus bloka. Visi bloki ir savstarpēji saistīti un viens otru papildinoši (sk. 3.1. attēlu). Modeļa darbības pamatprincipi un loģika ir balstīta uz darba tirgus līdzsvara konceptu, t.i., ilgākā laika periodā dažādos darba tirgus segmentos darbaspēka pieprasījums un piedāvājums līdzsvarojas.

3.1.attēls

Darba tirgus prognozēšanas modeļa loģiskā struktūra

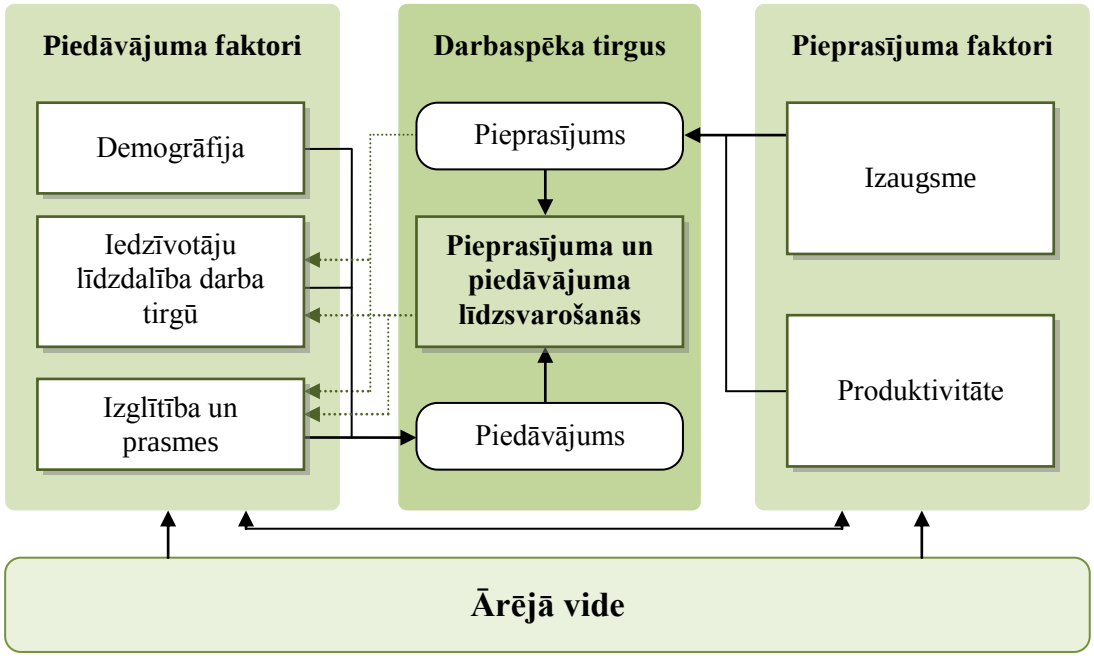

Darbaspēka pieprasījumu nozaru griezumā nosaka tautsaimniecības attīstības scenāriji – tautsaimniecības nozaru izaugsme un sagaidāmās produktivitātes izmaiņas. Profesiju pieprasījums izriet no nozares darbaspēka pieprasījuma un sagaidāmām nozares profesiju struktūras izmaiņām. Savukārt izglītības pieprasījumu nosaka pieprasīto profesiju pienākumu veikšanai nepieciešamās prasmes/izglītība.

Darba tirgus piedāvājuma prognozes izriet no:

- detalizētām demogrāfijas prognozēm;
- līdzdalības līmeņu prognozēm dažādās iedzīvotāju vecuma grupās;
- esošā darbaspēka sadalījuma pēc vecuma, profesionālās pieredzes (esošās vai iepriekšējās profesijas), iegūtās izglītības;
- esošās izglītības sistēmas un izglītības piedāvājuma (studējošo skaita, kopējo un budžeta vietu sadalījuma pa izglītības līmeņiem un jomām).

Vienlaikus darbaspēka piedāvājuma prognozes nosaka darba tirgus vispārēja tiekšanās uz līdzsvaru un piedāvājuma pakāpeniska pielāgošanās pieprasījumam. Izglītības preferences galvenokārt izriet no darba tirgus pieprasījuma un piedāvājuma attiecības, t.i., mācīties gribētāju nākotnes izglītības izvēle būs vērsta uz tām jomām, kuras lēmuma pieņemšanas brīdī būs visperspektīvākās – relatīvi lielākas darba iespējas un augstāka sagaidāmā atdeve no individuāliem ieguldījumiem izglītībā. Tā pat prognozēs tiek pieņemts, ka izglītības sistēma un izglītības piedāvājums (budžetu un studiju vietu sadalījums) prognožu pārskata periodā būtiski nemainās. Tas nozīmē, ka darbaspēka piedāvājuma prognozes atspoguļo izglītības politikas izmaiņu neitrālu situāciju darba tirgū līdz 2030. gadam.

Jāatzīmē, ka prognozes balstītas uz ideāla darba tirgus modeļa piemēru, t.i., noteiktu līmeņu un jomu profesiju pieprasījums darba tirgū, nosaka atbilstoša līmeņa un jomas izglītības pieprasījumu. Tas nozīmē, ka paplašinošais un aizvietojošais darbaspēka pieprasījums nākotnē noteiktās profesijās var tikt apmierināts tikai ar profesijai atbilstošas kvalifikācijas (izglītības) darbaspēka piedāvājumu.

Prognožu agregācija

Sākot ar 2012. gadu, Latvijas statistikas sistēma ir pilnībā pārgājusi uz jauno saimniecisko darbību un profesiju klasifikāciju ietvaru (NACE 2.red., ISCO08). Saistībā ar to EM ir pārskatījusi līdzšinējo darba tirgus prognožu agregāciju un uzsākusi tautsaimniecības nozaru un profesiju prognožu izstrādi atbilstoši jaunajām klasifikācijām.

Darba tirgus prognožu agregācijas sistēma parāda darba tirgus tendences tautsaimniecības nozaru, profesiju grupu un izglītības griezumā. Darba tirgus prognozes balstītas uz Latvijā adaptētām starptautiskām klasifikāciju sistēmām un ir starptautiski salīdzināmas.

3.2.attēls

Profesiju un izglītības prognožu agregācija

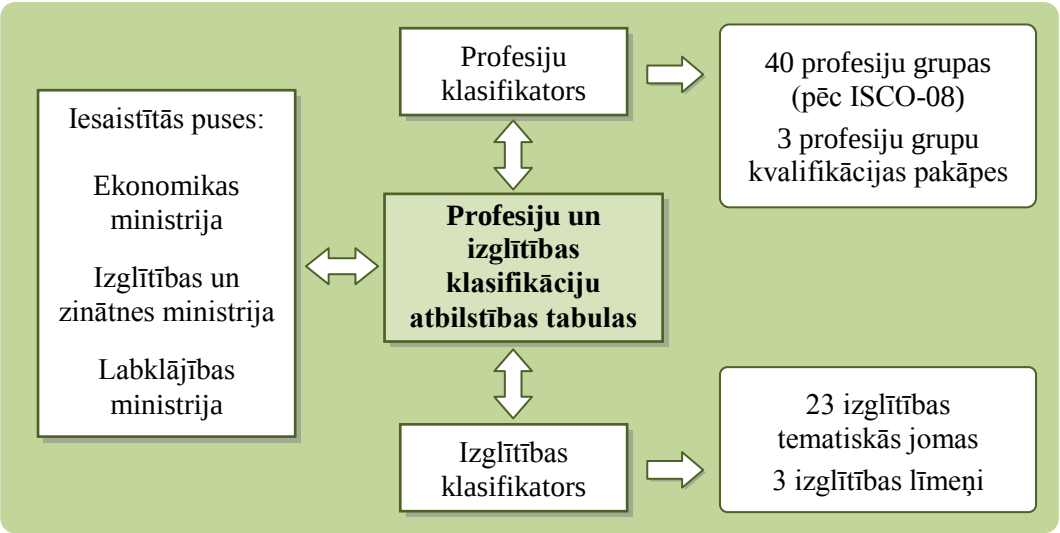

Informatīvajā ziņojumā darba tirgus prognozes atspoguļotas:

- 8 tautsaimniecības nozaru griezumā (NACE 2.red.[3]);
- 40 profesiju grupu griezumā (Latvijas profesiju klasifikācija, balstīta uz ISCO-08[4], profesiju koda 2 zīmju līmenis);
- 23 izglītības tematisko jomu 3 izglītības līmeņu griezumā (atbilstoši Latvijas izglītības klasifikācijas[5] struktūrai).

Prognožu izstrādē izmantotie dati

Darba tirgus prognožu izstrādē izmantoti galvenokārt valsts statistikas programmā iekļautie un regulāri CSP apkopotie dati. Būtiskākais informācijas avots ir *Darbaspēka izlasveida apsekojums* (DSA). Uz DSA balstīti galvenie prognožu pieņēmumi par darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma struktūru.

EM demogrāfijas prognozes balstītas uz CSP sniegto informāciju par iedzīvotāju skaitu un sastāvu 2011.gada sākumā, kā arī EM pieņēmumiem par galveno demogrāfisko rādītāju attīstību nākotnē.

Izglītības sistēmas struktūras un darba tirgū ienākošā darbaspēka modelēšanā tiek izmantoti izglītības statistikas dati. Izglītības statistikas galvenie avoti ir CSP *Pārskats par profesionālajām izglītības iestādēm (prof-1)* un *Pārskats par augstskolām, koledžām (1-augstskola, koledža)*.

Prognozēs tiek izmantots ekspertu novērtējums par profesijām atbilstošo izglītību, kā pamatā ir starptautiskās profesiju klasifikācijas (ISCO-08) ietvars un tajā izmantotie pieņēmumi par profesiju prasmju līmeņiem un tiem atbilstošo izglītību. 2011.gadā darba tirgus prognožu agregācijas sistēmas pilnveidei tika izveidota starpinstitūciju darba grupa, kurā piedalījās eksperti no EM, IZM un LM. Darba grupa izstrādāja profesiju-izglītības atbilstības matricu, no kuras izriet pieņēmumi par profesiju pienākumu pildīšanai nepieciešamo izglītību.

[3] Saimniecisko darbību statistiskā klasifikācija NACE 2. red. – http://www.csb.gov.lv/node/29900/list
[4] Starptautiskā standartizēto profesiju klasifikācija ISCO-88 – http://www.ilo.org/public/english/bureau/stat/isco/isco08/index.htm
[5] Latvijas izglītības klasifikācija – http://www.likumi.lv/doc.php?id=184810&version_date=09.10.2010

3.2. Vidēja un ilgtermiņa attīstības scenāriji

Tautsaimniecības attīstības scenāriji, t.sk. ārējās vides scenāriji

Vidēja termiņa attīstības scenāriji veidoti uz pamata pieņēmumiem par tautsaimniecības attīstību noteicošiem procesiem Latvijā un pasaulē, īpaši ES.

Latvijas tautsaimniecības struktūrpolitikas galvenie mērķi un virzieni līdz 2020.gadam jau ir principiāli noteikti politikas dokumentos Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā „Latvija 2030" un *Latvijas nacionālā reformu programmā „ES 2020" stratēģijas īstenošanai*. Šajos dokumentos izvirzīto mērķu sekmīga sasniegšana saistīta ar noteiktām strukturālām izmaiņām tautsaimniecības resursu izvietojumā par labu:

- preču un pakalpojumu ar augstāku pievienoto vērtību ražošanai;
- uz eksportu vērstām nozarēm;
- lielākiem ieguldījumiem jaunās tehnoloģijās, inovācijā un IKT;
- uzlabojumiem izglītības sistēmā un zinātnes atbalstam.

Vienlaikus struktūrpolitikā uzmanība tiek pievērsta arī uzņēmējdarbības vides uzlabojumiem, kas saistīti ar institucionālo ietvaru (likumdošana, nodokļu politika, atbalsta institūcijas) un infrastruktūras uzlabošanu.

Augšminētās politikas realizācija stiprinās ekonomiskās izaugsmes potenciālu, paātrinot rūpniecības izaugsmi, paaugstinot tautsaimniecības produktivitāti un līdz ar to nodrošinot stabilu izaugsmi kā vidējā termiņā, tā ilgtermiņā.

Ņemot vērā, ka Latvijas tautsaimniecības turpmākā attīstība būs cieši saistīta ar eksporta iespējām, lielākais Latvijas izaugsmes risks saistīts ar globālās ekonomikas attīstību. Tāpēc izveidoti divi attīstības scenāriji – mērķa scenārijs un vājākas izaugsmes scenārijs.

Mērķa scenārijs paredz harmonisku globālās ekonomikas attīstību, t.sk., stabilu ES attīstību un ekonomisko izaugsmi. Savukārt vājākas izaugsmes scenārijs ir gadījumam, ja globālās ekonomikas attīstība ir neviendabīga, kas raksturojas ar lēnākiem globālās izaugsmes tempiem, t.sk., lēnāku ES atkopšanos no parādu krīzes, jo ne visos finanšu sektora problemātiskos jautājumos ES dalībvalstis vienojas savlaicīgi. Abu scenāriju izaugsmes trajektoriju galvenās atšķirības iezīmējas tuvākajos trīs gados.

Vidēja un ilgtermiņa scenāriju makroekonomiskie pamatpieņēmumi prognožu sagatavošanai doti 4.1. tabulā. Tajos ņemtas vērā Eiropas Komisijas vidēja termiņa prognozes (līdz 2016.gadam) un ilgtermiņa ekonomiskās un budžeta prognozes, kas iekļautas Eiropas Komisijas 2012.gada *Iedzīvotāju novecošanās procesa Ziņojumā 2010.-2060.gadam*, kā arī Starptautiskā valūtas fonda prognozes[6] līdz 2017.gadam.

[6] World Economic Outlook Database, April 2012

3.1. tabula

Makroekonomiskie pamatpieņēmumi

	2012-2014	2015-2020	2021-2030
Latvijas ekonomiskā izaugsme (%, perioda gada vidējā)	5	4…5	3…4
ES-15 ekonomiskā izaugsme (%, perioda gada vidējā)	0.5…1	1…2	2…3
ES-15 iedzīvotāju skaits (milj.)	399	405	414
ES-15 IKP pieaugums uz vienu iedzīvotāju (%, perioda gada vidējā)	0.5	1…2.5	1.5…3
IKP pēc PPS uz iedzīvotāju Latvijā pret ES-15 vidējo līmeni perioda beigās (%)	55	67	72

Tādējādi mērķa scenārijā pieņemts, ka Latvija līdz 2020.gadam sekmīgi realizē izaugsmes potenciāla stiprināšanas struktūrpolitiku, vienlaikus pieņemot, ka globālās ekonomikas un ES attīstība ir stabila, kas ļauj Latvijai vidēji ik gadu līdz 2020.gadam palielināt IKP apjomu vismaz par 5%. Tuvojoties ES vidējam līmenim, nākošā desmitgadē izaugsmes tempi var nedaudz samazināties.

3.3. attēls

IKP dinamika

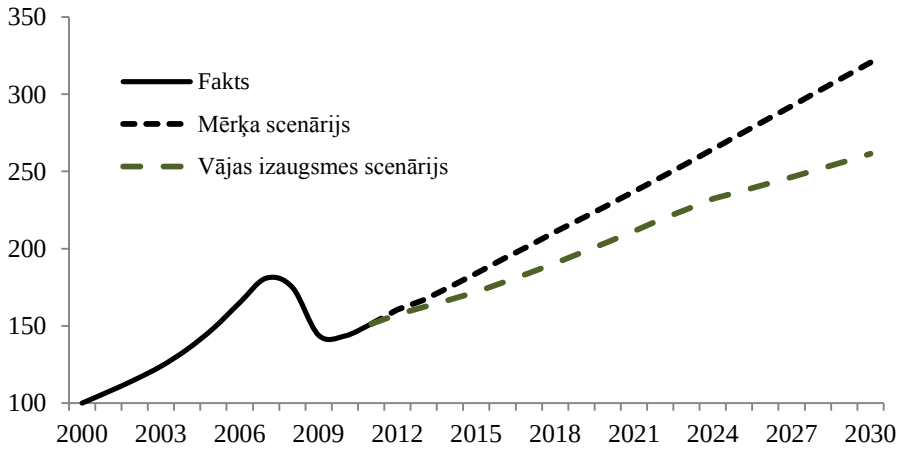

Darba tirgus politikas izstrādātājiem jāvadās pēc mērķa scenārija prognožu rezultātiem, lai neatbilstība starp darbaspēka pieprasījumu un piedāvājumu labvēlīgas izaugsmes gadījumā nebremzētu izaugsmi. Tāpēc darba tirgus prognozes galvenokārt koncentrējas uz attīstības mērķa scenāriju un vājākas izaugsmes scenārijam ir tikai salīdzinoša nozīme.

Demogrāfijas un darbaspēka piedāvājuma scenāriji

Saskaņā ar EM demogrāfijas prognozēm iedzīvotāju skaits Latvijā vidējā un ilgtermiņā turpinās samazināties, pie tam darbaspējas vecumā iedzīvotāju skaits samazināsies straujāk nekā kopējais iedzīvotāju skaits. Vienlaikus iedzīvotāju dinamika pie dažādiem izaugsmes scenārijiem var atšķirties, ko pamatā noteiks atšķirīgās iedzīvotāju starptautiskās migrācijas plūsmas mērķa un vājas izaugsmes scenārijos. Tomēr galvenais iedzīvotāju skaita samazināšanās iemesls gan vidējā, gan

ilgtermiņā būs iedzīvotāju novecošanās, kā rezultātā turpināsies palielināties starpība starp dzimstības un mirstības rādītājiem.

Lai arī iedzīvotāju skaits darbaspējas vecumā arī turpmāk samazināsies, ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaits vidēja termiņā samazināsies lēnāk. Savukārt ilgtermiņa perspektīvā, līdz ar situācijas uzlabošanos darba tirgū, ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaits varētu pat atsākt palielināties, ko pamatā noteiks iedzīvotāju ekonomiskās aktivitātes pakāpeniska palielināšanās, īpaši jauniešu un pirmspensijas vecuma kohortās.

Mirstība un dzimstība

Dzimstības rādītāju bāzes tendences neatkarīgi no izaugsmes scenārija līdz 2030.gadam kopumā uzlabosies, tomēr līdz ar reproduktīvā vecuma sieviešu novecošanos, jaundzimušo skats visdrīzāk arī turpmāk saruks. Līdz 2013.gadam ir labvēlīgākais periods dzimstības veicināšanai. Sākot ar 2013.gadu sieviešu skaits augstākās fertilitātes vecuma grupā (25-29) pakāpeniski samazināsies.

Sagaidāms, ka kopumā summārais dzimstības koeficents līdz 2030.gadam palielināsies par aptuveni 14,4%, salīdzinot ar 2011.gadu. Attiecīgi 2030.gadā summārais dzimstības koeficents varētu nedaudz pārsniegt 1,5. Jāatzīmē, ka, lai notiktu normāla paaudžu nomaiņa, summārajam dzimstības rādītājam vajadzētu būt ne mazākam kā 2. Rādītāja vērtība augstāka par 2 pēdējo reizi Latvijā bija vērojama pirms vairāk nekā 20 gadiem – pagājušā gadsimta 80.gadu beigās.

3.2. tabula

Iedzīvotāju dabiskās kustības galvenie rādītāji

	Fakts	Mērķa scenārijs		Vājas izaugsmes scenārijs	
	2011	**2020**	**2030**	**2020**	**2030**
Jaundzimušo skaits uz 1000 iedzīvotājiem	9,0	9,0	8,5	8,9	8,4
Mirstība uz 1000 iedzīvotājiem	13,8	15,3	16,0	15,4	16,2
Dabiskais pieaugums uz 1000 iedzīvotājiem	-4,8	-6,3	-7,5	-6,5	-7,8
Summārais dzimstības koeficents	1,315	1,406	1,508	1,407	1,519
Jaundzimušo vidējais paredzamais mūža ilgums (gados)	73,9	74,4	74,9	74,3	74,7

Iedzīvotāju mirstībai līdz 2030.gadam visās vecuma grupās būs tendence samazināsies. Vienlaikus, dēļ iedzīvotāju novecošanās un būtiskām izmaiņām iedzīvotāju vecuma struktūrā, kopumā mirstība uz 1000 iedzīvotājiem turpinās palielināties. Ņemot vērā to, arī iedzīvotāju dabiskais pieaugums līdz 2030.gadam saglabāsies negatīvs, pie tam negatīvais saldo starp dzimstību un mirstību tupinās palielināties.

Iedzīvotāju starptautiskā migrācija

EM izaugsmes scenāriji līdz 2030.gadam paredz Latvijas ekonomikas un darba tirgus pakāpenisku konverģenci uz ES-15 vidējo līmeni. Sagaidāms, ka mērķa scenārija gadījumā Latvijas IKP uz 1 iedzīvotāju pēc pirktspējas paritātes standarta

līdz 2020.gadam palielināsies līdz 67% no ES-15 vidējā līmeņa, savukārt līdz 2030.gadam konverģences līmenis varētu sasniegt pat 72%. Vidējā termiņā tas noteiks ekonomisku faktoru motivētas iedzīvotāju emigrācijas pakāpenisku samazināšanos, savukārt ilgtermiņā būtiski palielināsies imigrācijas plūsma.

Līdz 2020.gadam iedzīvotāju imigrāciju galvenokārt veidos Latvijas valsts piederīgo atgriešanās dzimtenē, savukārt pēc 2020.gada repatriācijas plūsmas pakāpeniski samazināsies un ar vien lielāku lomu imigrācijā ieņems imigranti no trešajām valstīm, kā arī no citām Eiropas Savienības valstīm.

3.3. tabula

Iedzīvotāju starptautiskās migrācijas galvenie rādītāji

	Mērķa scenārijs		Vājas izaugsmes scenārijs	
	2011-2020	2020-2030	2011-2020	2020-2030
Emigrācija, tūkst. cilvēku	71,7	20,1	79,6	34,3
Imigrācija, tūkst. cilvēku	46,9	155,7	41,8	107,5
t.sk. Latvijas valsts piederīgo reemigrācija, tūkst. cilvēku	33,8	74,9	25,6	52,7
Reemigrantu īpatsvars kopējā iedzīvotāju imigrācijā, %	72%	48%	61%	49%
Kopējais migrācijas saldo, tūkst. cilvēku	-24,8	135,6	-37,8	73,2

Migrācijas negatīvā ietekme uz iedzīvotāju skaita dinamiku varētu būtiski samazināties jau nākamos 3-4 gados. Sākot ar 2016./2017.gadu, imigrācijas plūsmas jau pārsniegs iedzīvotāju emigrāciju un turpmāk migrācijas pozitīvais saldo palielināsies.

Vienlaikus, līdz ar globalizācijas palielināšanos (starpvalstu pārvietošanās šķēršļu mazināšanos, darba tirgus liberalizāciju, informācijas un komunikācijas saišu paplašināšanos u.c.) iedzīvotāju starptautiskā migrācija kopumā palielināsies.

3.4. attēls

Iedzīvotāju starptautiskās migrācijas saldo

(tūkst, cilvēku)

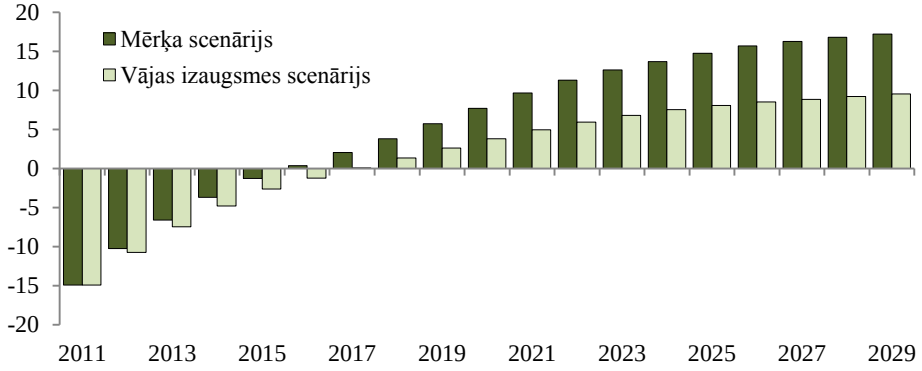

Līdz 2030.gadam migrācijai būs nozīmīgākā loma lejupslīdošās demogrāfijas negatīvo seku mazināšanai. Pie tam, lai nodrošinātu ekonomikas izaugsmes mērķu sasniegšanu, nepieciešama skaidri definēta ilgtermiņa migrācijas stratēģija, kur galvenie uzsvari būtu uz tūlītēju Latvijas valsts piederīgo repatriācijas veicināšanu un

selektīvu imigrācijas mehānismu izveidi, kas ilgtermiņā nodrošinātu ātru un efektīvu darba tirgus nepilnību novēršanu.

Bez izsvērtas migrācijas politikas darbaspēka trūkums var negatīvi ietekmēt izaugsmi un tā var nesasniegt scenārijā noteiktos izaugsmes tempus.

Savukārt vājākas izaugsmes scenārija gadījumā nav iespējams nodrošināt migrācijas saldo būtisku uzlabošanos, tāpēc šis scenārijs 2030.gadam paredz mazāku iedzīvotāju skaitu nekā tas ir mērķa scenārijā.

Iedzīvotāju skaita un vecuma sastāva izmaiņas

Ņemot vērā iedzīvotāju dabiskās kustības un starptautiskās migrācijas tendences, sagadāms, ka iedzīvotāju skaits līdz 2030.gadam mērķa scenārijā samazināsies par aptuveni 6% (jeb 123 tūkst. cilvēku), salīdzinot ar 2011.gadu. Savukārt vājas izaugsmes scenārija gadījumā – par 10% (jeb 200 tūkst. cilvēku). Iedzīvotāju skaita samazināšanos galvenokārt noteiks iedzīvotāju dabiskās kustības rādītāju pasliktināšanās – zemāka dzimstība un augstāka mirstība, kas lielā mērā saistīta ar sabiedrības vecuma sastāva izmaiņām novecošanās dēļ.

3.4. tabula

Iedzīvotāju dabiskās kustības galvenie rādītāji
(tūkst, cilvēku)

		Mērķa scenārijs		Vājas izaugsmes scenārijs	
	2011	**2020**	**2030**	**2020**	**2030**
Iedzīvotāju skaits gada sākumā	**2074,6**	**1951,5**	**1951,5**	**1938,1**	**1874,7**
Iedzīvotāju skaita izmaiņas (salīdzinot ar 2011. gadu)	-	-123,1	-123,1	-136,5	-199,9
t.sk. migrācijas ietekme	-	-24,8	110,7	-37,8	35,4
t.sk. dabiskā pieauguma ietekme	-	-98,3	-233,8	-98,7	-235,3

Kopumā līdz 2030.gadam paredzamas būtiskas izmaiņas iedzīvotāju vecuma struktūrā par labu augstākām vecuma kohortām. Sagaidāms, ka iedzīvotāju skaits šajā laika periodā vecuma grupā no 15-64 gadiem samazināsies par 142 tūkst. jeb 10%, vienlaikus iedzīvotāju skaits virs 64 gadiem palielināsies par gandrīz 41 tūkst. jeb aptuveni 11%. Atbilstošās tendences kopumā noteiks darbaspējas vecuma iedzīvotāju īpatsvara samazināšanos no 68% 2011. gadā līdz 62% 2030.gadā, kas jūtami ietekmēs darba resursu pieejamību nākotnē.

3.5. attēls

Iedzīvotāju skaita sadalījums pa vecuma grupām
(mērķa scenārijs)

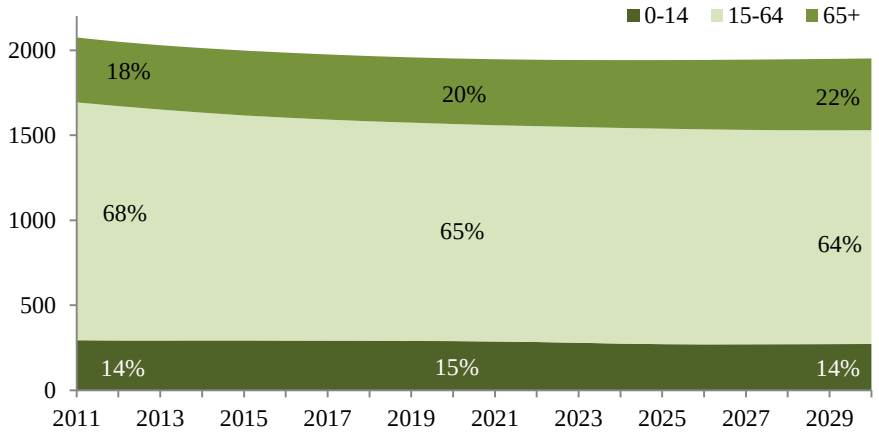

Līdz ar sabiedrības novecošanos arī turpmāk demogrāfiskās slodzes radītāji nenovēršami pieaugs. Atkarībā no demogrāfijas scenārija, demogrāfiskās slodzes līmenis līdz 2030.gadam palielināsies no 16-17%, salīdzinot ar 2011.gadu. No darba tirgus viedokļa, tas prasīs ātrāku ienākšanu un vēlāku iziešanu no darba tirgus, kā arī augstāku iedzīvotāju līdzdalību darba tirgū.

3.6. attēls

Demogrāfiskā slodze
(Darbspējas vecumu nesasniegušo un pārsniegušo personu skaits vidēji uz 1000 iedzīvotājiem darbspējas vecumā)

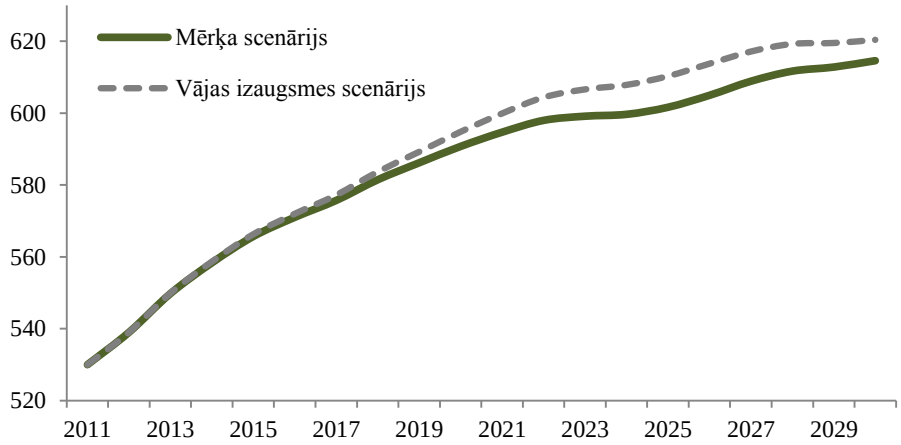

Iedzīvotāju līdzdalība darba tirgū

Balstoties uz tautsaimniecības izaugsmes un demogrāfijas scenārijiem, EM ir iestrādājusi divas darbaspēka piedāvājuma (jeb ekonomiski aktīvo iedzīvotāju) projekcijas līdz 2030.gadam. Sagaidāms, ka ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaits vidējā termiņā samazināsies – atkarībā no izaugsmes un demogrāfijas scenārija, ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaits līdz 2018.gadam samazināsies par 50-70 tūkst. Samazinājumu galvenokārt noteiks negatīvās demogrāfijas tendences. Relatīvi lēnā situācijas uzlabošanās darba tirgū tuvākajos gados neveicinās pietiekami strauju iedzīvotāju ekonomiskās aktivitātes pieaugumu, lai tas spētu kompensēt

iedzīvotāju skaita samazinājumu darbaspējas vecumā. Turpretī, sākot ar 2019. gadu, uzlabojoties situācijai darba tirgū, kā arī palēninoties darbaspējas vecuma iedzīvotāju samazinājumam, darbaspēka piedāvājums atsāks pieaugt.

3.7. attēls

Darbaspēka piedāvājums
(tūkst. cilvēku)

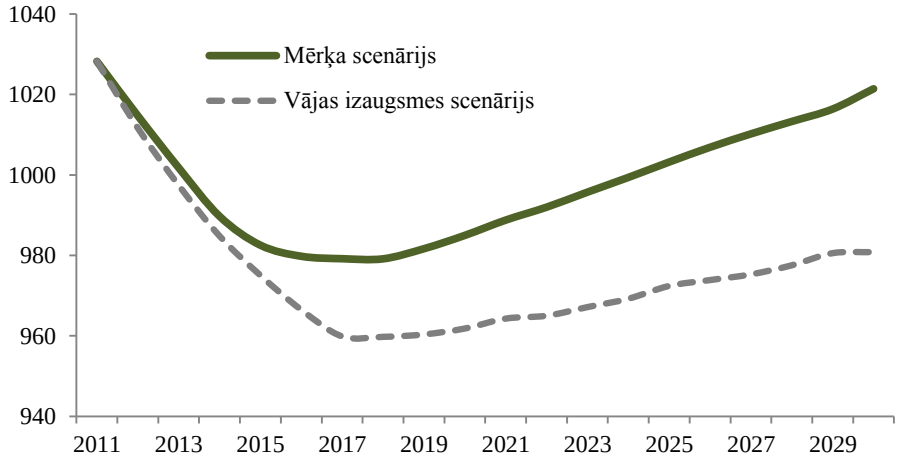

Ekonomiskā izaugsme, situācijas uzlabošanās darba tirgū, kā arī pieaugošā darbaspēka nepietiekamība kopumā ilgtermiņā sekmēs iedzīvotāju līdzdalības palielināšanos darba tirgū. Darbaspēka pieprasījuma pieaugums, ierobežotu darba resursu pieejamības apstākļos, pavērs plašākas darba iespējas virknei neaktīvo iedzīvotāju grupu (mājsaimniecēm, studentiem, pensijas vecuma iedzīvotājiem u.c.), vienlaikus būtiska loma iedzīvotāju līdzdalības veicināšanā būs atalgojuma pieaugumam.

Sagaidāms, ka līdz 2030.gadam iedzīvotāju līdzdalības līmenis varētu palielināties par aptuveni 5 procentpunktiem, salīdzinot ar 2011.gadu, un sasniegt 68-69% no iedzīvotāju kopskaita vecumā no 15-74 gadiem. Vienlaikus augstākā iedzīvotāju ekonomiskā aktivitāte saglabāsies vecuma grupā no 25-54 gadiem. Turpretī nozīmīgākais līdzdalības pieaugums sagaidāms vecuma grupās 15-24 un 65-74, kas, pirmajā gadījumā, būs saistīts ar ātrāku iedzīvotāju ienākšanu darba tirgū, bet otrajā, ar lēnāku iziešanu no tā.

3.5. tabula

Iedzīvotāju līdzdalība darba tirgū
(procenti no iedzīvotāju kopskaita atbilstošajā vecuma grupā)

Vecums		Mērķa scenārijs		Vājas izaugsmes scenārijs	
	2011	2020	2030	2020	2030
Kopā	**63,7**	**66,7**	**68,5**	**65,6**	**68,3**
15-24	36,9	37,5	44,1	37,1	43,9
25-34	86,3	88,6	91,5	87,4	91,2
35-44	88,1	90,3	92,9	89,1	92,1
45-54	86,7	88,8	91,4	87,6	91,0
55-64	58,8	60,2	64,3	59,4	64,0
65-74	9,9	11,8	18,5	11,6	18,1

Līdz 2020.gadam nozīmīgākais darbaspēka samazinājums paredzams vecuma grupā no 15-24 gadiem. Pamatā tas saistāms ar 90.-to gadu zemās dzimstības izraisītās demogrāfiskās bedres ienākšanu attiecīgajā kohortā. Turpretī nākamā desmitgadē minētās demogrāfijas tendences atstās jūtamu ietekmi uz darbaspēka piedāvājumu vecuma grupā no 35-44 gadiem.

3.6. tabula

Ekonomiski aktīvo iedzīvotāju izmaiņas pa vecuma grupām
(mērķa scenārijs)

Vecums	2011	2020				2030			
		Ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaits, tūkst.	Izmaiņas kopā pret 2011.g., tūkst.	Līdzdalības līmeņa izmaiņu ietekme, tūkst.	Demogrāfijas izmaiņu ietekme, tūkst.	Ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaits, tūkst.	Izmaiņas kopā pret 2011.g., tūkst.	Līdzdalības līmeņa izmaiņu ietekme, tūkst.	Demogrāfijas izmaiņu ietekme, tūkst.
Kopā	**1028,2**	**985,0**	**-43,2**	**30,3**	**-73,6**	**1021,4**	**-6,8**	**82,9**	**-89,7**
15-24	102,6	65,0	-37,5	4,2	-41,8	92,4	-10,2	16,1	-26,3
25-34	244,1	248,5	4,4	6,3	-1,9	189,2	-54.9	9,7	-64,7
35-44	250,4	243,7	-6,6	5,9	-12,6	275,7	25,4	12,8	12,5
45-54	261,6	238,9	-22,8	5,6	-28,4	254,7	-6,9	10,8	-17,8
55-64	148,1	165,2	17,1	5,4	11,7	166,1	18,1	14,1	4,0
65-74	21,5	23,6	2,2	2,9	-0,7	43,3	21,8	19,3	2,5

Kopumā galvenie darbaspēka piedāvājuma virzītājspēki vidējā termiņā būs demogrāfiski procesi, savukārt, sākot ar 2019.gadu, ar vien lielāka nozīme būs iedzīvotāju ekonomiskās aktivitātes pieaugumam.

3.3. Darbaspēka pieprasījuma prognozes

Pašlaik Latvijas ekonomika pārkārtojas uz ilgtspējīgu attīstības modeli, kurā galvenais attīstības dzinējspēks ir eksports, spēja konkurēt iekšējos un ārējos tirgos, kā arī būt konkurētspējīgiem kapitāla piesaistē.

Pašlaik Latvijas konkurētspēja lielā mērā balstās uz relatīvi lētu darbaspēku un zemām vispārējām izmaksām. Taču brīvas darbaspēka kustības apstākļos nākotnē ilgstoši uzturēt zemas algas Latvijas ekonomikā nebūs iespējams, tāpēc izšķiroša nozīme būs atbilstošam produktivitātes kāpumam un eksporta produktu komplicētības pieaugumam, kas ļaus daudz veiksmīgāk konkurēt starptautiskajos tirgos.

Mērķa attīstības scenārijā IKP līdz 2020.gadam varētu pieaugt par 50%, salīdzinot ar 2011.gadu. Lielākais devums izaugsmē būs tirgojamajām nozarēm, galvenokārt apstrādes rūpniecībai, kurai sagaidāmi straujāki pieauguma tempi nekā vidēji tautsaimniecībā. Mērķa attīstības scenārijs paredz, ka tautsaimniecības struktūra mainīsies par labu eksportspējīgām nozarēm. Ienākumu pieaugums tirgojamās nozarēs sniegs pozitīvus stimulus arī uz iekšējo patēriņu vērsto nozaru attīstībai.

3.7. tabula

Nozaru pieauguma tempi
(%, vidēji gadā, mērķa scenārijs)

	2010/ 2005	2015/ 2010	2020/ 2015	2025/ 2020	2030/ 2025
Lauksaimniecība	2,4	2,9	3,8	2,6	2,2
Apstrādes rūpniecība	-1,2	8,0	5,5	3,9	3,7
Pārējā rūpniecība	4,1	2,2	2,8	3,0	2,5
Būvniecība	-5,5	9,7	7,2	3,7	3,5
Tirdzniecība	-1,0	6,1	3,8	3,8	3,2
Transports	4,3	6,3	3,8	3,1	2,4
Komercpakalpojumi	0,6	3,2	4,3	3,8	3,6
Sabiedriskie pakalpojumi	-2,0	1,5	3,8	4,5	3,1
IKP	**-0,7**	**5,0**	**4,4**	**3,7**	**3,2**

Lai gan pieauguma tempi ir sagaidāmi salīdzinoši strauji, tomēr pieprasījums pēc darbaspēka vidējā termiņā augs mēreni, jo izaugsmi galvenokārt nodrošinās produktivitātes kāpums. Īpaši tas ir attiecināms uz tirgojamajām nozarēm un galvenokārt apstrādes rūpniecību, kas darbojas atvērtos preču un pakalpojumu tirgos, kur izšķiroša nozīme ir konkurētspējai.

Salīdzinājumam vājākas izaugsmes scenārijā IKP 2020.gadā varētu par 34% pārsniegt 2011.gada līmeni, kas nozīmē, ka šajā periodā IKP ikgadējie pieauguma tempi būs caurmērā 3,3%. Arī vājākas izaugsmes gadījumā lielāks devums izaugsmē būs produktivitātes palielinājumam, jo pie vāja pieprasījuma uzņēmēji konkurētspēju centīsies saglabāt maksimāli ierobežojot izdevumus. Lielākas iespējas samazināt izmaksas būs uz nodarbināto skaita rēķina, jo samazināt algas brīvas darbaspēka kustības apstākļos pie mūsu zemā algu līmeņa praktiski nav iespējams.

3.8. attēls

IKP, produktivitātes un darbaspēka pieprasījuma izmaiņas
(mērķa scenārijs, 2020.gads salīdzinājumā ar 2011.gadu, %)

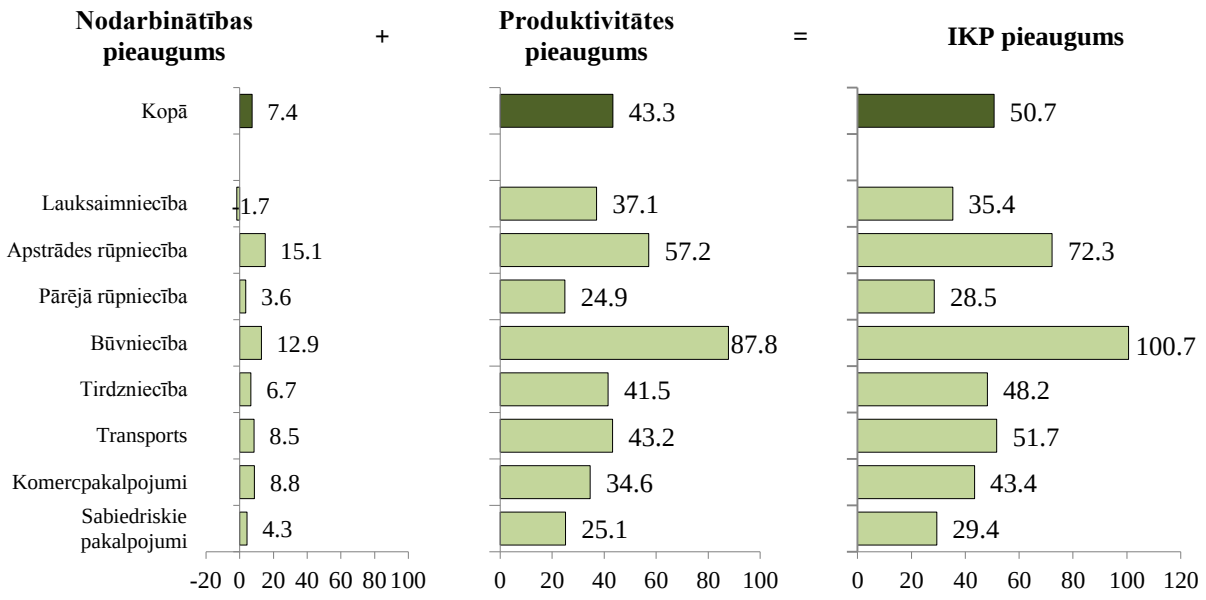

Mērķa attīstības scenārijā sagaidāms, ka pieprasījums pēc darbaspēka 2020.gadā par 7,4% pārsniegs 2011.gada līmeni. Savukārt vājākas attīstības scenārijā pieprasījums pēc darbaspēka augs ļoti mēreni – caurmērā par 0,4% gadā.

3.9. attēls

Darbaspēka pieprasījums
(nodarbinātie vecuma grupā 15-74 gadi, tūkst. cilvēku)

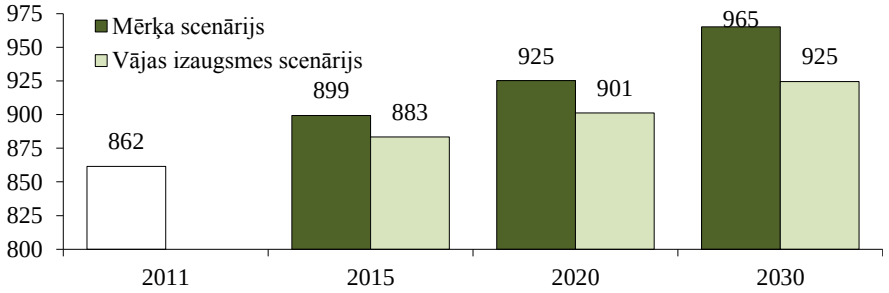

Gandrīz 2/3 no visa darbaspēka pieprasījuma palielinājuma līdz 2020.gadam noteiks trīs nozares – apstrādes rūpniecība, tirdzniecība un komercpakalpojumi.

3.8. tabula

Darbaspēka pieprasījuma izmaiņas pa nozarēm
(mērķa scenārijs, tūkst.)

	2011	2015	2020	2030	Starpība (2020.g.-2011.g.)	Starpība (2030.g.-2011.g.)
Lauksaimniecība	77	77	75	73	-1	-4
Apstrādes rūpniecība	114	125	132	141	17	26
Pārējā rūpniecība	22	23	23	24	1	1
Būvniecība	61	66	69	72	8	11
Tirdzniecība	161	168	172	179	11	18
Transports	73	77	79	82	6	9
Komercpakalpojumi	153	160	166	176	13	23
Sabiedriskie pakalpojumi	200	203	208	220	9	20
Kopā	**862**	**899**	**925**	**965**	**64**	**104**

Lauksaimniecības un mežsaimniecības nozarē tuvākajos gados, pieaugot pieprasījumam, arī strādājošo skaits nozarē varētu nedaudz pieaugt. Tomēr tālākos gados, līdzīgi kā citās attīstītajās valstīs, nodarbināto skaits nozarē samazināsies. Pašreiz lauksaimniecības un mežsaimniecības nozare veido 4,5% no Latvijas IKP, savukārt pēc strādājošo skaita nozares īpatsvars sasniedz gandrīz 9% no kopējā nodarbināto skaita tautsaimniecībā. Tas nozīmē, ka salīdzinājumā ar citām nozarēm lauksaimniecībā un mežsaimniecībā ir zemāka produktivitāte. Tieši produktivitātes pieaugums turpmākajos gados būs nozares izaugsmes pamatā.

Apstrādes rūpniecībā, strauji augot ražošanas apjomiem, palielinās arī pieprasījums pēc darbaspēka. Arī tuvākos 2-3 gadus tas būs salīdzinoši straujš. Tomēr, lai vidējā un ilgtermiņā nozare būtu konkurētspējīga, vairāk nekā 80% no kopējā nozares pieauguma ir jānodrošina produktivitātes kāpumam, tehnoloģiju pārnesei ražošanā, pētniecības attīstīšana un inovācijai.

Sagaidāms, ka ilgtermiņā apstrādes rūpniecības izaugsmē lielāku devumu dos vidējo un augsto tehnoloģiju nozares (piemēram, ierīču, mehānismu, elektrisko un optisko iekārtu ražošana u.c.) un relatīvi ieguldījums samazināsies tādām tradicionālajām nozarēm kā kokapstrāde un pārtikas ražošana.

Nākotnē pakāpeniski augs pieprasījums pēc darbaspēka arī būvniecības nozarē. Taču jāņem vērā, ka krīzes laikā būvniecībā nodarbināto skaits ļoti būtiski saruka. Mērķa scenārijā tiek paredzēta stabila un harmoniska nozares izaugsme dažādos tās segmentos – infrastruktūras objektu, ražošanas un tirdzniecības būvju, kā arī sabiedrisko un dzīvojamo ēku būvniecībā.

Sagaidāms, ka nākotnē salīdzinoši liels nodarbināto skaita pieaugums būs komercpakalpojumu nozarēs. 2030.gadā pieprasījums pēc darbaspēka par 15% pārsniegs 2011.gada līmeni, kas veidos caurmērā 1/5 no visā tautsaimniecībā nodarbināto skaita. Komercpakalpojumu nozares izaugsmi galvenokārt veicinās pārējo tautsaimniecības nozaru attīstība un aizvien augošais pieprasījums pēc ārpakalpojumiem.

Atbilstoši mērķa scenārijā paredzamajai tautsaimniecības pārstrukturizācijai sagaidāmas izmaiņas arī darbaspēka pieprasījumā pa profesiju grupām. Aizvien straujāk pieaugs pieprasījums pēc augstas kvalifikācijas speciālistiem. To pamatā noteiks pieprasījuma pieaugums apstrādes rūpniecībā un pakalpojumos (īpaši komercpakalpojumos). Vienlaikus augs arī pieprasījums pēc vidējās kvalifikācijas profesiju speciālistiem, galvenokārt apstrādes rūpniecībā. Toties mazināsies pieprasījums pēc vidējas kvalifikācijas lauksaimniecības darbiniekiem.

Faktiski visās nozarēs, īpaši pēc 2020.gada, saruks pieprasījums pēc zemas kvalifikācijas darbaspēka.

3.9. tabula

Darbaspēka pieprasījuma izmaiņas profesiju grupās,
(mērķa scenārijs, %)

	Izmaiņas pret 2011.gadu		Struktūra	
	2020	2030	2020	2030
Augstas kvalifikācijas profesijas	**13,8**	**27,2**	**41,9**	**44,9**
tai skaitā:				
Vadītāji	10,3	17,7	10,4	10,7
Vecākie speciālisti	15,2	31,2	18,3	19,9
Speciālisti	14,8	29,6	13,2	14,3
Vidējas kvalifikācijas profesijas:	**6,1**	**8,5**	**45,5**	**44,6**
tai skaitā:				
Iestāžu kalpotāji	1,2	-1,7	5,3	4,9
Pakalpojumu darbinieki	6,3	10,5	14,9	14,9
Kvalificēti lauksaimniecības darbinieki	-15,0	-32,4	3,0	2,3
Kvalificēti strādnieki	14,2	23,1	13,0	13,5
Iekārtu un mašīnu operatori	6,7	8,5	9,3	9,1
Zemas kvalifikācijas profesijas	**-6,3**	**-18,5**	**12,5**	**10,4**
Kopā	**7,4**	**12,0**	**100**	**100**

3.10. tabula

Nodarbināto skaita izmaiņas tautsaimniecības nozarēs sadalījumā pa profesiju grupām

Mērķa scenārijs, **2020.gads** salīdzinājumā ar 2011.gadu, tūkstošos

	Lauksaimniecība	Apstrādes rūpniecība	Pārējā rūpniecība	Būvniecība	Tirdzniecība	Transports	Sabiedriskie pakalpojumi	Citi komerc-pakalpojumi	**Kopā**
Augstas kvalifikācijas profesijas	**2,8**	**7,9**	**1,1**	**3,7**	**6,6**	**3,3**	**9,3**	**12,3**	**47,1**
tai skaitā:									
Vadītāji	0,8	1,6	0,0	1,4	1,6	0,9	1,2	1,4	**9,0**
Vecākie speciālisti	1,1	4,2	0,7	1,5	2,0	0,8	4,2	7,9	**22,3**
Speciālisti	0,9	2,1	0,4	0,8	3,0	1,6	3,9	3,0	**15,8**
Vidējas kvalifikācijas profesijas	**-3,1**	**10,0**	**0,0**	**4,4**	**5,1**	**3,3**	**1,5**	**3,0**	**24,2**
tai skaitā:									
Iestāžu kalpotāji	0,0	0,4	-0,1	0,1	0,3	0,5	-0,2	-0,3	**0,6**
Pakalpojumu darbinieki	0,1	0,3	0,0	0,0	3,0	0,5	1,7	2,5	**8,2**
Kvalificēti lauksaimniecības darbinieki	-4,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-0,1	0,0	**-4,9**
Kvalificēti strādnieki	0,5	6,8	0,2	3,9	1,7	1,0	0,2	0,6	**15,0**
Iekārtu un mašīnu operatori	1,1	2,4	0,0	0,4	0,1	1,3	-0,1	0,3	**5,4**
Zemas kvalifikācijas profesijas	**-1,0**	**-0,6**	**-0,4**	**-0,3**	**-0,9**	**-0,4**	**-2,2**	**-1,9**	**-7,8**
Kopā	**-1,3**	**17,3**	**0,8**	**7,8**	**10,8**	**6,2**	**8,6**	**13,4**	**63,5**

3.11. tabula

Nodarbināto skaita izmaiņas tautsaimniecības nozarēs sadalījumā pa profesiju grupām

Mērķa scenārijs, **2030.gads** salīdzinājumā ar 2011.gadu, tūkstošos

	Lauksaimniecība	Apstrādes rūpniecība	Pārējā rūpniecība	Būvniecība	Tirdzniecība	Transports	Sabiedriskie pakalpojumi	Citi komerc-pakalpojumi	**Kopā**
Augstas kvalifikācijas profesijas	**5,6**	**14,8**	**2,4**	**6,3**	**12,9**	**6,2**	**21,2**	**23,5**	**92,8**
tai skaitā:									
Vadītāji	1,6	2,5	0,0	2,0	2,8	1,6	2,6	2,3	**15,6**
Vecākie speciālisti	2,2	8,5	1,4	2,9	4,0	1,5	9,5	15,7	**45,7**
Speciālisti	1,7	3,9	0,9	1,3	6,1	3,0	9,0	5,5	**31,5**
Vidējas kvalifikācijas profesijas	**-7,1**	**15,2**	**-0,1**	**6,0**	**7,2**	**4,2**	**3,4**	**4,7**	**33,6**
tai skaitā:									
Iestāžu kalpotāji	0,0	0,4	-0,3	0,0	0,1	0,7	-0,5	-1,3	**-0,8**
Pakalpojumu darbinieki	0,2	0,5	0,0	0,1	3,7	0,8	3,8	4,5	**13,7**
Kvalificēti lauksaimniecības darbinieki	-10,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-0,1	0,0	**-10,5**
Kvalificēti strādnieki	1,0	10,8	0,4	5,6	3,3	1,9	0,5	1,0	**24,4**
Iekārtu un mašīnu operatori	2,0	3,5	-0,2	0,4	0,1	0,9	-0,3	0,4	**6,9**
Zemas kvalifikācijas profesijas	**-2,4**	**-3,8**	**-0,8**	**-1,6**	**-2,5**	**-1,3**	**-4,9**	**-5,5**	**-22,9**
Kopā	**-3,9**	**26,2**	**1,4**	**10,7**	**17,6**	**9,1**	**19,6**	**22,7**	**103,5**

3.4. Darbaspēka piedāvājuma prognozes un pietiekamība

Nākamajos gados situācija darba tirgū turpinās pakāpeniski uzlaboties, tomēr vidējā termiņā saglabāsies jūtamas disproporcijas starp darbaspēka pieprasījumu un piedāvājumu. No vienas puses to noteiks neatbilstības starp darba tirgū pieprasītām un piedāvātām prasmēm, no otras - darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma reģionālās disproporcijas.

Pat pie relatīvi augsta atalgojuma līmeņa, atsevišķās profesijās jau pašlaik ir grūtības apmierināt pieaugošo pieprasījuma ar atbilstošas kvalifikācijas darbaspēku (piemēram – IT nozarē, programmētāji). Vienlaikus ir jomas, kur pastāv būtisks darbaspēka pārpalikums (dažādu pakalpojumu jomu, pārvaldes/administrācijas darbinieki, personāla speciālisti, tirdzniecības aģenti u.tml.), tādejādi iedzīvotāji ar atbilstošo izglītību un pieredzi spiesti strādāt zemāka līmeņa darbos.

Ņemot vērā piedāvājuma puses (t.sk. formālās izglītības un profesionālās apmācības sistēmu) salīdzinoši lēno spēju pielāgoties mainīgiem apstākļiem, prasmju pieprasījuma un piedāvājuma disproporcijas nākamajos 2-3 gados visdrīzāk pastiprināsies. Jūtama darba tirgus līdzsvarošanās varētu būt sagaidāma tikai pēc 4-5 gadiem.

Pastāv arī izteiktas darba resursu un darba vietu reģionālā sadalījuma atšķirības. Pēdējo desmit gadu laikā augstākais bezdarba līmenis valstī saglabājies Latgales reģionā, savukārt jauno darbavietu koncentrācija pārsvarā veidojusies Rīgas reģionā un Rīgas pilsētā. Ņemot vērā laiku un resursus, kas nepieciešams, lai notiktu vispārīga reģionālā izlīdzināšanās, darba tirgus reģionālā polarizācijā visdrīzāk saglabāsies kā ilgtermiņa problēma.

3.10. attēls

Darbaspēka pieprasījums un piedāvājums

tūkst. cilvēku

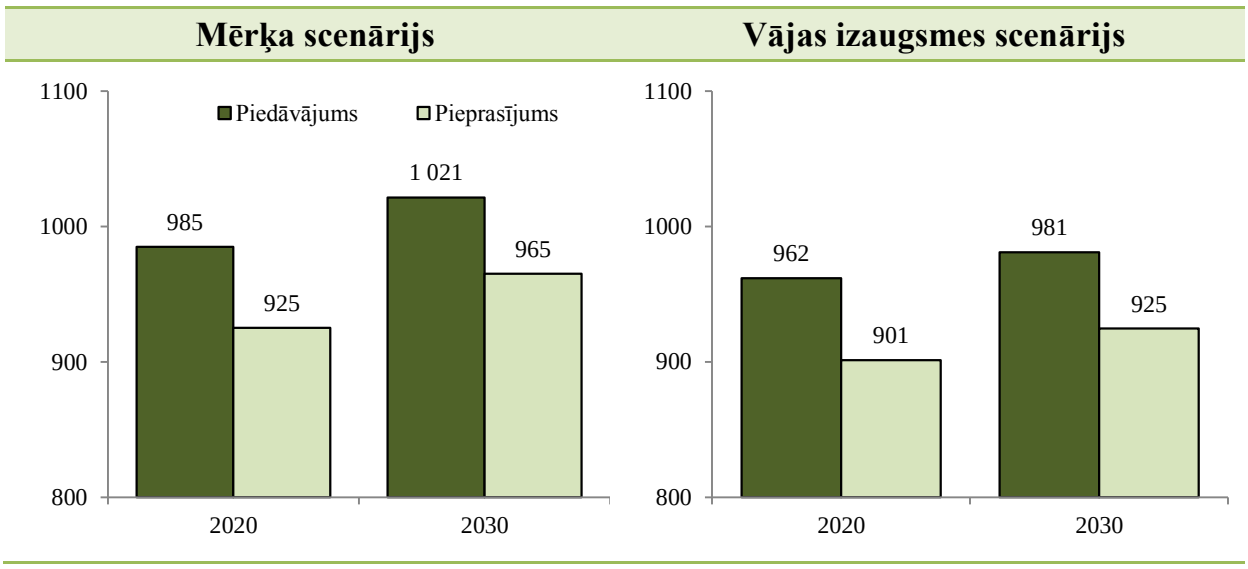

Kopumā 2020.gadā darbaspēka piedāvājums pārsniegs pieprasījumu par aptuveni 7%, savukārt līdz 2030.gadam starpība varētu samazināties par aptuveni 1 procentpunktu – līdz 6%. Lai arī atbilstošais darbaspēka pārpalikums varētu būt pietiekams, lai nodrošinātu normālu darba tirgus un tautsaimniecības funkcionēšanu

kopumā, tomēr zemākos darba tirgus segmentos (reģionos, atsevišķās profesijās) disproporcijas varētu būt pietiekami nozīmīgas, lai kavētu noteiktu tautsaimniecības sektoru attīstību.

Sagaidāms, ka nodarbināto skaits līdz 2020.gadam mērķa scenārija gadījumā varētu palielināties par 7-8% jeb aptuveni 64 tūkst., kas absorbēs daļu pašreizējo darba meklētāju. Tomēr virkne iedzīvotāju, kas nespēs pielāgoties jauniem apstākļiem, visdrīzāk izies no darba tirgus (galvenokārt pensionēsies, t.sk., priekšlaicīgi).

Sagaidāms, ka bezdarba radītāji līdz pat 2015.-2016. gadam noturēsies salīdzinoši augstā līmenī (bezdarba līmenis zem 10% varētu noslīdēt 2014. gadā). Tas kopumā neveicinās iedzīvotāju līdzdalības darba tirgū straujāku pieaugumu. Tāpēc demogrāfijas negatīvo tendenču ietekmē darbaspēka piedāvājums vidējā termiņā turpinās samazināties.

Tomēr ilgtermiņa perspektīvā raugoties, pieaugot darba tirgus pievilcībai, darbaspēka piedāvājums atsāks pieaugt. Tas līdzsvaros situāciju darba tirgū un nākamā desmitgadē bezdarba radītāji saglabāsies tuvu dabīgam bezdarba līmenim (5-6% robežās).

3.12. tabula

Nodarbinātības un bezdarba galveno rādītāju prognozes

	Fakts	**Mērķa scenārijs**		**Vājas izaugsmes scenārijs**	
	2011	**2020**	**2030**	**2020**	**2030**
Iedzīvotāju skaits (tūkst., 15-74 vecuma grupā)	1614,8	1477,6	1491,6	1465,1	1435,0
Nodarbināto iedzīvotāju skaits (tūkst., 15-74 vecuma grupā)	861,6	925,1	965,1	901,2	924,6
nodarbināto iedzīvotāju skaita izmaiņas tūkst. pret 2011. gadu	-	63,5	103,5	39,7	63,0
nodarbināto iedzīvotāju skaita izmaiņas % pret 2011. gadu	-	7,4	12,0	4,6	7,3
Ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaits (tūkst., 15-74 vecuma grupā)	1028,2	985,0	1021,4	961,8	980,8
Darba meklētāju skaits (tūkst., 15-74 vecuma grupā)	166,6	59,9	64,7	60,6	64,4
Nodarbinātības līmenis (nodarbināto skaits pret kopējo iedzīvotāju skaitu 15-74 gadu vecumā grupā)	53,4	62,6	64,7	61,5	64,4
Līdzdalības līmenis (ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaits pret kopējo iedzīvotāju skaitu 15-74 vecuma grupā)	63,7	66,7	68,5	65,6	68,3
Bezdarba līmenis (bezdarbnieku (darba meklētāju) īpatsvars ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaitā 15-74 gadu vecuma grupā)	16,2	6,1	5,5	6,3	5,7

Darbaspēka piedāvājums pa izglītības tematiskajām grupām

2020.gadā, salīdzinot ar 2011.gadu, kopējais darbaspēka piedāvājums samazināsies, ko galvenokārt noteiks ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaita samazināšanās ar vidējo, kā arī ar pamatizglītību un zemāku izglītību. Tajā pašā laikā turpinās palielināties darbaspēka piedāvājums ar augstāko izglītību, kas nozīmē, ka būtiski var mainīties darbaspēka piedāvājuma struktūra.

2030.gadā darbaspēka piedāvājums ar augstāko izglītību varētu veidot jau gandrīz pusi no visa darbaspēka piedāvājuma (līdzīgas tendences ir sagaidāmas arī Eiropas Savienībā kopumā – ekonomiski aktīvo iedzīvotāju īpatsvars ar augstāko izglītību līdz 2025.gadam pieaugs). Savukārt ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaits ar vidējo izglītību samazināsies par ¼ daļu un to īpatsvars kopējā darbaspēka piedāvājumā būs līdzīgs kā ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem ar augstāko izglītību. Samazināsies arī darbaspēka piedāvājums ar pamatizglītību un zemāku izglītības līmeni un tā īpatsvars 2030.gadā varētu veidot nedaudz vairāk kā 10 procentus.

3.13. tabula

Darbaspēka piedāvājuma izmaiņas pa izglītības tematiskajām grupām

(mērķa scenārijs)

	Izglītības tematiskā grupa	tūkstošos			struktūra, %			izmaiņas pret 2011.g., %	
		2011	2020	2030	2011	2020	2030	2020	2030
Augstākā izglītība	**Augstākā izglītība kopā**	**301,9**	**358,7**	**466,2**	**29,4**	**36,5**	**45,6**	**19**	**54**
	Izglītība	46,1	42,9	43,3	4,5	4,4	4,2	-7	-6
	Humanitārās zinātnes un māksla	21,8	26,5	37,9	2,1	2,7	3,7	22	74
	Sociālās zinātnes, komerczinības un tiesības	121,0	161,4	223,0	11,8	16,4	21,8	33	84
	Dabas zinātnes, matemātika un informācijas tehnoloģijas	15,4	19,7	25,0	1,5	2,0	2,5	28	62
	Inženierzinātnes, ražošana un būvniecība	52,6	47,8	50,1	5,1	4,9	4,9	-9	-5
	Lauksaimniecība	9,7	8,5	8,1	0,9	0,9	0,8	-12	-16
	Veselības aprūpe un sociālā labklājība	24,1	33,8	49,6	2,3	3,4	4,9	40	106
	Pakalpojumi	10,8	17,8	28,9	1,0	1,8	2,8	65	168
Vidējā izglītība	**Vidējā izglītība kopā**	**611,0**	**517,4**	**453,7**	**59,4**	**52,6**	**44,4**	**-15**	**-26**
	Izglītība	5,2	3,0	1,8	0,5	0,3	0,2	-42	-65
	Humanitārās zinātnes un māksla	9,1	8,3	7,9	0,9	0,8	0,8	-9	-14
	Sociālās zinātnes, komerczinības un tiesības	44,5	34,8	28,3	4,3	3,5	2,8	-22	-36
	Dabas zinātnes, matemātika un informācijas tehnoloģijas	6,7	5,5	5,2	0,6	0,6	0,5	-17	-22
	Inženierzinātnes, ražošana un būvniecība	204,5	165,2	131,8	19,9	16,8	12,9	-19	-36
	Lauksaimniecība	23,1	17,9	13,6	2,2	1,8	1,3	-22	-41
	Veselības aprūpe un sociālā labklājība	20,5	13,2	10,0	2,0	1,3	1,0	-36	-51
	Pakalpojumi	37,5	34,3	31,3	3,6	3,5	3,1	-9	-17
	Vispārējā vidējā izglītība	259,9	235,2	223,8	25,3	23,9	21,9	-10	-14
Pamatizglītība un zemāka par pamatizglītību		**115,3**	**107,2**	**101,3**	**11,2**	**10,9**	**9,9**	**-7**	**-12**
Kopā		**1028,2**	**983,3**	**1021,2**	**100**	**100**	**100**	**-4**	**-1**

Saglabājoties līdzšinējai izglītības struktūrai, vislielākais darbaspēka piedāvājuma pieaugums **ar augstāko izglītību** tiek prognozēts sociālo, komerczinību un tiesību zinību grupā. Piedāvājuma palielinājums šajā izglītības tematiskajā grupā veidos vairāk nekā 2/3 no visa ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaita palielinājuma ar augstāko izglītību.

Atsevišķās augstākās izglītības tematiskajās grupās ir sagaidāms darbaspēka piedāvājuma samazinājums, kam galvenais iemesls ir iedzīvotāju vecumstruktūra (liels gados vecāku iedzīvotāju īpatsvars). Visvairāk tas izpaužas lauksaimniecības tematiskajā grupā. Novecošanās tendences īpaši negatīvi ietekmēs arī ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaitu inženierzinātņu, ražošanas un būvniecības, kā arī izglītības tematiskajās grupās.

Inženierzinātņu, ražošanas un būvniecības tematiskajā grupā iepriekšējos gados vērojamais studējošo skaita pieaugums lielā mērā bija saistīts ar būvniecības studiju jomām un mazākā mērā ar pārējām inženierzinātnēm. Tāpēc, ņemot vērā inženierzinātņu speciālistu vecuma struktūru, kur ir relatīvi augsts vecāka gadagājuma cilvēku īpatsvars, šīs grupas piedāvājums pakāpeniski samazinās.

Darbaspēka piedāvājums **ar vidējo izglītību** samazināsies visās tematiskajās grupās. Vidējā termiņā kopējais darbaspēka piedāvājuma samazinājums spilgtāk izpaudīsies tematiskajās grupās, kur ir lielāks gados vecāku ekonomiski aktīvo iedzīvotāju īpatsvars (piemēram, lauksaimniecība). Viens no iemesliem ir arī sekas zemajai dzimstībai 90.-tajos gados, kā rezultātā būtiski samazināsies iedzīvotāju skaits vecuma grupā 15-24 gadi.

Jāatzīmē, ka iespējamais darbaspēka piedāvājuma samazinājums būtiskāks ir vidējā profesionālajā izglītībā nevis vispārējā vidējā izglītībā. Tas norāda uz nepieciešamību īstenot pasākumus vidējās izglītības līmenī, lai pievērstu jauniešus profesionālās vidējās izglītības apgūšanai. Pretējā gadījumā var rasties negatīvs efekts uz darbaspēka pietiekamību ar profesionālo vidējo izglītību.

Uzmanība būtu pievēršama arī ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem ar pamatizglītību, kuru skaits samazināsies lēni. Jāuzsver, ka savlaicīgi veiktas reformas izglītības sistēmā var novērst iespējamās disproporcijas darba tirgū.

3.5. Darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma atbilstība

Atbilstība pa izglītības tematiskajām grupām

Darbaspēka piedāvājums ar augstāko izglītību, kā arī ar pamatizglītību 2020.gadā būs lielāks par attiecīgā darbaspēka pieprasījumu. Iedzīvotāju grupā ar vidējo izglītību tas būs tuvs līdzsvara stāvoklim, pie tam ar profesionālo vidējo izglītību atsevišķās izglītības grupās pieprasījums var būt augstāks nekā piedāvājums.

2020.gadā, salīdzinot ar 2011.gadu, palielināsies pieprasījums pēc darbaspēka ar augstāko un vidējo profesionālo izglītību, savukārt pieprasījums pēc darbaspēka ar vidējo vispārējo izglītību, kā arī pamatizglītību un zemāku par pamatizglītību praktiski nemainīsies. Vienlaikus darbaspēka piedāvājums palielināsies tikai augstākās izglītības līmenī, kamēr pārējos izglītības līmeņos tas saruks.

3.11. attēls

Darbaspēka piedāvājuma un pieprasījuma prognozes <u>ar augstāko izglītību</u> sadalījumā pa izglītības tematiskajām grupām

(Mērķa scenārijs, tūkst.)

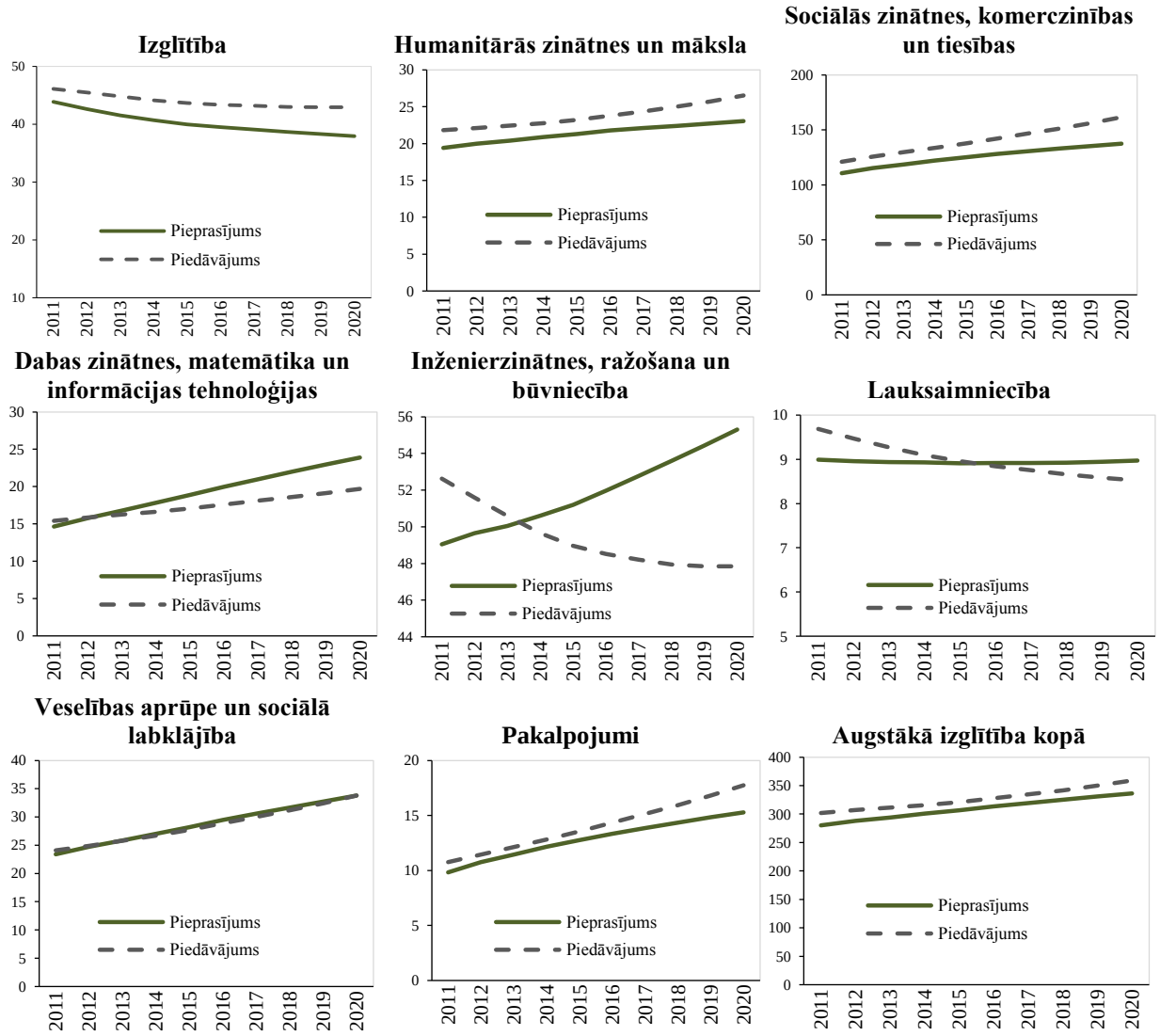

Vislielākais darbaspēka **ar augstāko izglītību** piedāvājuma pārsvars pār pieprasījumu var veidoties sociālās, komerc- un tiesību zinībās. Disproporcija starp pieprasījumu un piedāvājumu šajā grupā 2020.gadā būs lielāka kā 2011.gadā. Apmēram 10% šādu speciālistu būs spiesti strādāt citā profesijā, kas neatbilst iegūtai izglītībai. Piedāvājums pārsniegs pieprasījumu arī citās izglītības tematiskajās grupās tādās kā humanitārās zinātnes un māksla, izglītība un pakalpojumi. Jāatzīmē, ka arī šo grupu speciālistu disproporcijas turpinās pieaugt.

Savukārt citās izglītības jomās var nākties saskarties ar nepieciešamo speciālistu iztrūkumu. Visātrāk tas varētu izpausties dabas zinātņu, matemātikas un informācijas tehnoloģiju grupā. Ja netiks mainīta izglītības struktūra, līdz 2020.gadam var veidoties iztrūkums pēc speciālistiem ar augstāko izglītību inženierzinātnēs, ražošanā un būvniecībā, lauksaimniecībā, kā arī veselības aprūpē un sociālā labklājībā.

3.12. attēls

Darbaspēka piedāvājuma un pieprasījuma prognozes <u>ar vidējo izglītību</u> sadalījumā pa izglītības tematiskajām grupām

(Mērķa scenārijs, tūkst.)

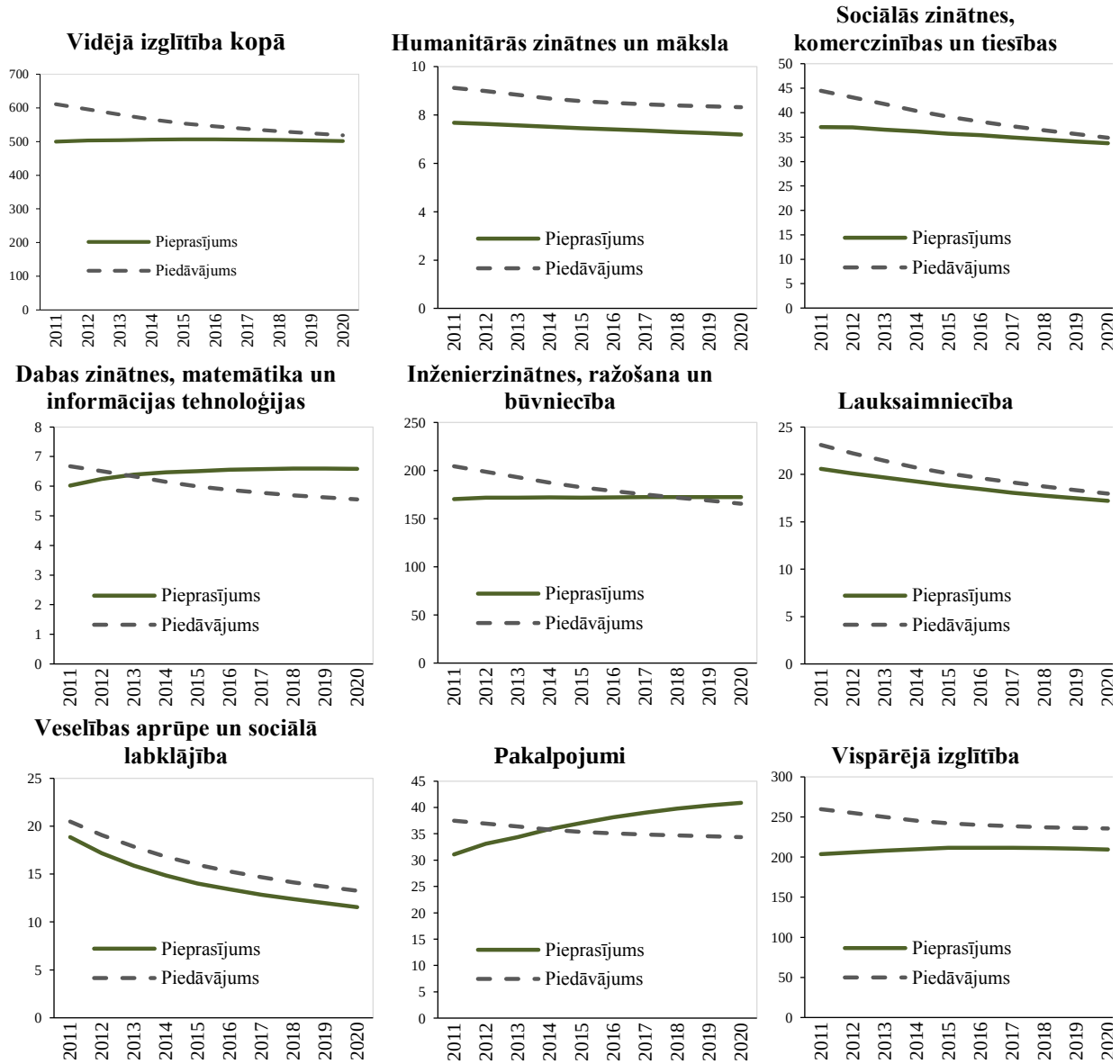

Vidējās izglītības līmenī darbaspēka piedāvājums un pieprasījums 2020.gadā tuvosies līdzsvaram. Lielākas problēmas ar nepietiekamu piedāvājumu var būt vidējā profesionālā izglītībā – vairākās tematiskās grupās var būt vērojams darbaspēka iztrūkums. Nepietiekams piedāvājums tiek prognozēts inženierzinātņu, ražošanas un būvniecības (galvenokārt metālapstrādes, mašīnzinību un kokapstrādes jomās), dabas zinātņu, matemātikas un informācijas tehnoloģiju, kā arī pakalpojumu (galvenokārt viesnīcu un restorānu pakalpojumu, transporta pakalpojumu un personu un īpašuma aizsardzības jomās) tematiskajās grupās. Šajās grupās, saglabājoties līdzšinējai darbaspēka sagatavošanas struktūrai, piedāvājums varētu samazināties.

3.14. tabula

Darbaspēka pieprasījums un piedāvājums pa izglītības tematiskām grupām
(Mērķa scenārijs, saglabājoties pašreizējai darbaspēka sagatavošanas struktūrai)

		prognoze					
		2020			2030		
		pieprasījums	piedāvājums	atbilstība	pieprasījums	piedāvājums	atbilstība
Augstākā izglītība	**Augstākā izglītība kopā**	**336,2**	**358,9**	**94**	**392,7**	**469,9**	**84**
	Izglītība	38,0	43,0	88	34,9	43,4	80
	Humanitārās zinātnes un māksla	23,0	26,5	87	26,2	38,3	69
	Sociālās zinātnes, komerczinības un tiesības	137,4	161,5	85	156,5	224,9	70
	Dabas zinātnes, matemātika un informācijas tehnoloģijas	23,9	19,7	121	33,5	25,2	133
	Inženierzinātnes, ražošana un būvniecība	55,3	47,8	116	66,4	50,3	132
	Lauksaimniecība	9,0	8,5	105	9,6	8,1	118
	Veselības aprūpe un sociālā labklājība	33,8	33,8	100	45,2	50,3	90
	Pakalpojumi	15,3	17,7	86	19,7	29,3	67
Vidējā izglītība	**Vidējā izglītība kopā**	**501,7**	**518,6**	**97**	**485,9**	**450,5**	**108**
	Profesionālā vidējā izglītība kopā	**292,2**	**283,0**	**103**	**293,1**	**228,1**	**128**
	Izglītība	2,7	3,0	89	1,8	1,8	98
	Humanitārās zinātnes un māksla	7,2	8,3	86	6,7	7,8	86
	Sociālās zinātnes, komerczinības un tiesības	33,7	34,9	97	32,5	28,1	116
	Dabas zinātnes, matemātika un informācijas tehnoloģijas	6,6	5,6	119	6,5	5,2	126
	Inženierzinātnes, ražošana un būvniecība	172,4	165,6	104	175,3	130,8	134
	Lauksaimniecība	17,2	18,0	96	14,5	13,5	108
	Veselības aprūpe un sociālā labklājība	11,5	13,2	87	9,2	9,9	94
	Pakalpojumi	40,9	34,4	119	46,6	31,1	150
	Vispārējā vidējā izglītība	**209,5**	**235,6**	**89**	**192,8**	**222,4**	**87**
Pamatizglītība un zemāka par pamatizglītību		**82,9**	**107,5**	**77**	**77,7**	**101,0**	**77**
Kopā		**920,7**	**985,0**	**93**	**956,3**	**1021,4**	**94**

Kā liecina prognozes, tad turpmākajos gados vislielākās problēmas atrast darbu būs iedzīvotājiem bez izglītības kādā no profesijām. Šādi iedzīvotāji nākotnē varētu veidot pusi no kopēja bezdarbnieku skaita.

Atbilstība pa profesiju grupām

Prognozes liecina, ka **vidējā termiņā** darbaspēka piedāvājums pārsniegs pieprasījumu gan augstākās kvalifikācijas, gan zemākās kvalifikācijas profesiju grupās. Savukārt vairākās vidējās kvalifikācijas profesiju pamatgrupās būs vērojams iztrūkums, piemēram, kvalificētu lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības darbinieku, iekārtu un mašīnu operatoru un izstrādājumu montieru kā arī kvalificētu strādnieku un amatnieku profesiju pamatgrupās.

3.13. attēls

Darbaspēka piedāvājuma un pieprasījuma prognozes sadalījumā pa profesiju grupām (mērķa scenārijs, tūkst.)

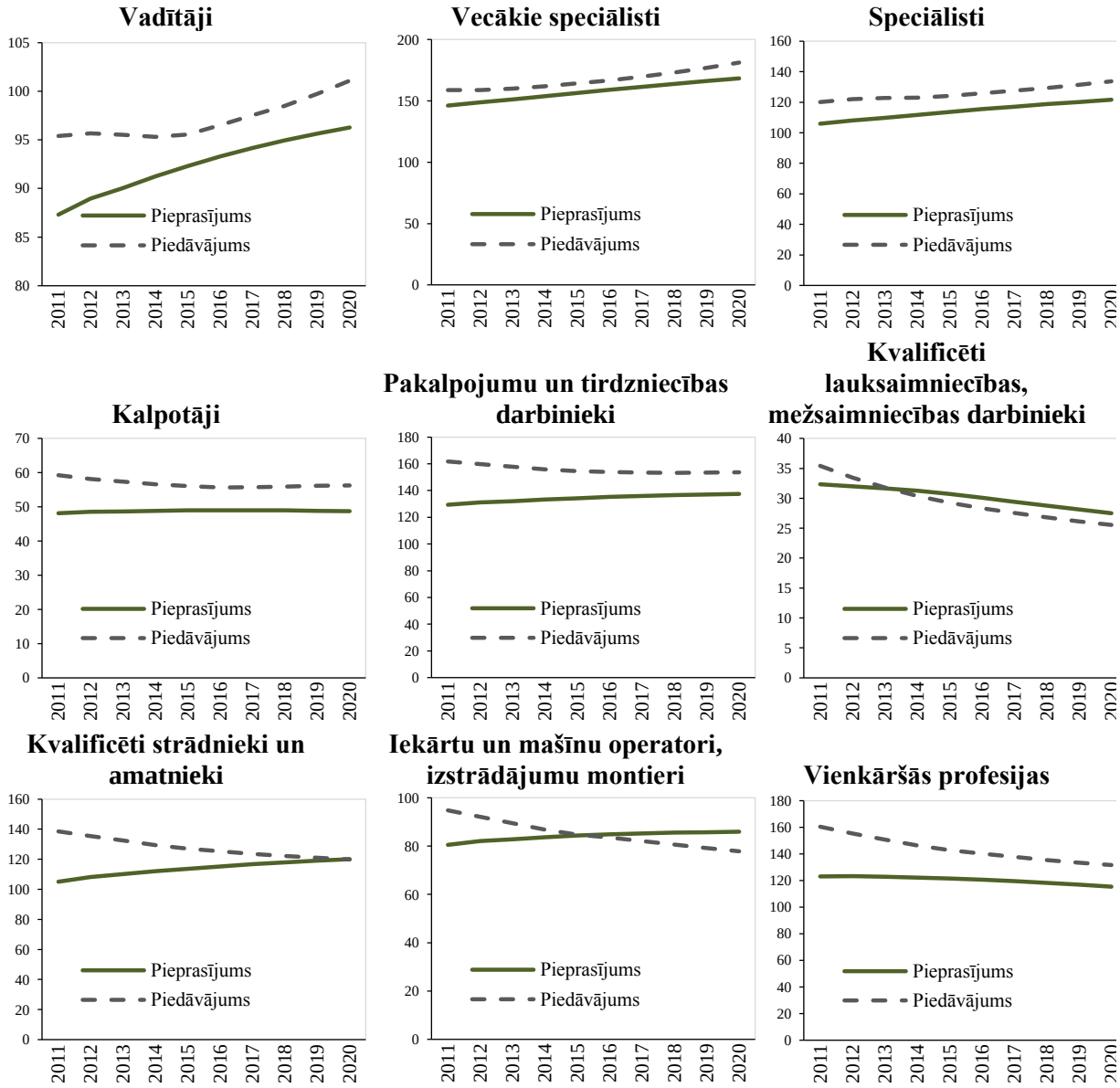

Darbaspēka pieprasījums līdz 2020.gadam palielināsies gandrīz visās profesiju pamatgrupās, izņemot kvalificētus lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības darbiniekus, kā arī vienkāršās profesijas.

Vienlaikus darbaspēka piedāvājums pieaugs augstākās kvalifikācijas profesiju grupās, ko nosaka lielais studējošo skaits iepriekšējos gados. Vidējās un zemākās kvalifikācijas profesiju pamatgrupās darbinieku piedāvājums samazināsies.

Ilgtermiņā, saglabājoties līdzšinējai darbaspēka sagatavošanas struktūrai, disproporcijas padziļināsies jau iepriekš minētajās vidējās kvalifikācijas profesijās – iekārtu un mašīnu operatoru, kā arī kvalificētu strādnieku un amatnieku profesijās piedāvājums būs ievērojami mazāks nekā pieprasījums. Pieprasījums pārsniegs piedāvājumu arī kvalificētu lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības darbinieku profesiju grupā, jo šajā profesiju grupā ir samērā augsts gados veco cilvēku skaits un vienlaikus zems piedāvājums ar atbilstošu izglītību.

3.14. attēls

Darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma attiecība 2030. gadā pa profesiju grupām (%, pieprasījums pret piedāvājumu)

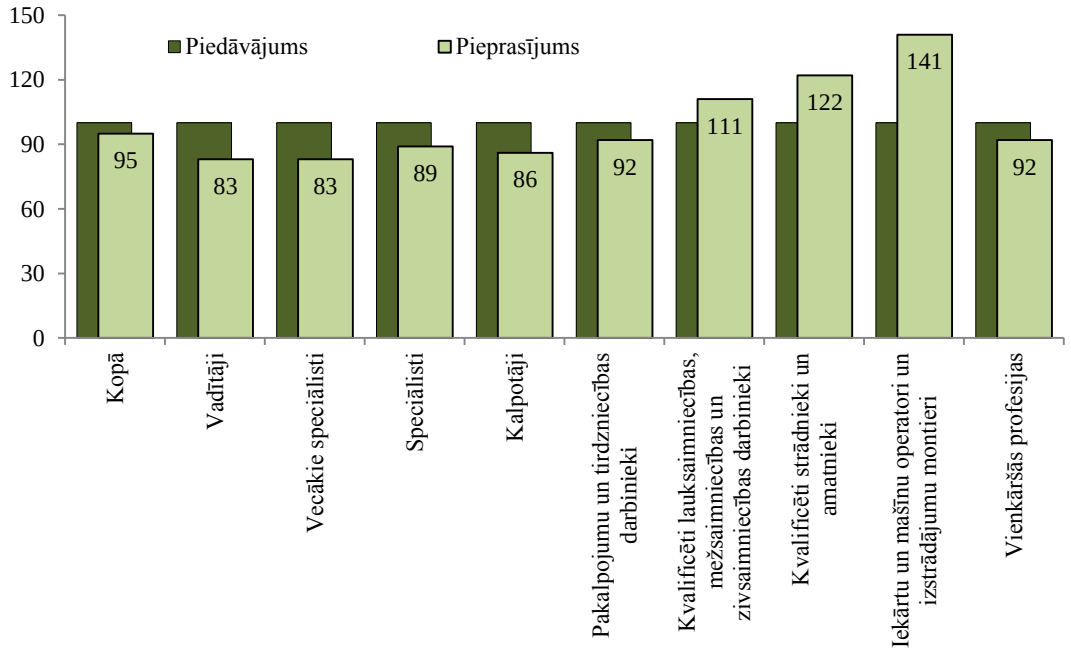

Pieprasījums būs zemāks nekā piedāvājums pēc vadītājiem un vecākajiem speciālistiem (galvenokārt pēc juridisko, sociālo un kultūras lietu vecākajiem speciālistiem, kā arī komercdarbības un pārvaldes (administrācijas) vecākajiem speciālistiem). Neliels darbaspēka iztrūkums sagaidāms pēc zinātnes un inženierzinātņu jomas vecākajiem speciālistiem, informācijas un komunikācijas tehnoloģiju jomas vecākajiem speciālistiem un veselības aprūpes jomas vecākajiem speciālistiem.

3.6. Prasmju pieprasījuma un piedāvājuma izmaiņas ES

Saskaņā ar CEDEFOP bāzes scenāriju, līdz 2020.gadam tiek prognozēta mērena darba tirgus izaugsme. Lai gan nodarbinātība 2020.gadā būs augstāka nekā 2010.gadā, tomēr tā nesasniegs 2008.gada līmeni. Galvenie nākotnes izaicinājumi ir zināšanu ietilpīgas ekonomikas lomas pieaugums, izaicinājumi, kas saistīti ar esošo demogrāfisko situāciju, pārmaiņām klimata jautājumos un spēja pārvarēt globālo ekonomikas un finanšu krīzi. Šajā sakarā EK kā vienu no nākotnes ES prioritātēm ir noteikusi prasmju pieprasījuma un piedāvājuma atbilstības uzlabošanu.

Līdzīgi kā pirmskrīzes periodā, arī nākotnē Eiropā darbaspēka pieprasījuma pārstrukturizācija notiks par labu pakalpojumu nozarēm, īpaši komercpakalpojumu nozarei. Būtiskākais nodarbināto skaita samazinājums sagaidāms lauksaimniecībā. Nodarbināto skaits samazināsies arī ieguves rūpniecībā un karjeru izstrādē, elektroenerģijas, gāzes un ūdensapgādes nozarē un dažās apstrādes rūpniecības jomās, kas lielā mērā saistīts ar pieaugošu konkurenci no BRIC valstīm (Brazīlija, Krievija, Indija un Ķīna).

3.15. attēls

Nodarbināto skaita izmaiņas ES pa tautsaimniecības nozarēm

2020.gadā salīdzinot ar 2011.gadu (%)

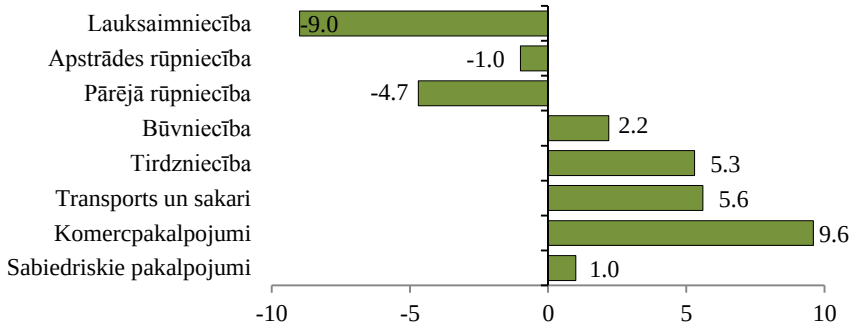

Avots: CEDEFOP

Nozaru izmaiņas ir viens no galvenajiem profesiju struktūras izmaiņu cēloņiem. Liela ietekme ir arī globalizācijai, tehnoloģiju progresam un organizatoriskām pārmaiņām. 2020.gadā, salīdzinot ar 2011.gadu, nodarbināto skaits ievērojami pieaugs speciālistu profesijās un vienkāršajās profesijās, savukārt samazinājums paredzams kvalificētu lauksaimniecības un zivsaimniecības darbinieku profesijās. To lielā mērā noteiks darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma izmaiņas nākotnē.

3.16. attēls

Nodarbināto skaita izmaiņas ES-27 pa profesiju grupām

2020.gadā salīdzinot ar 2011. gadu (%)

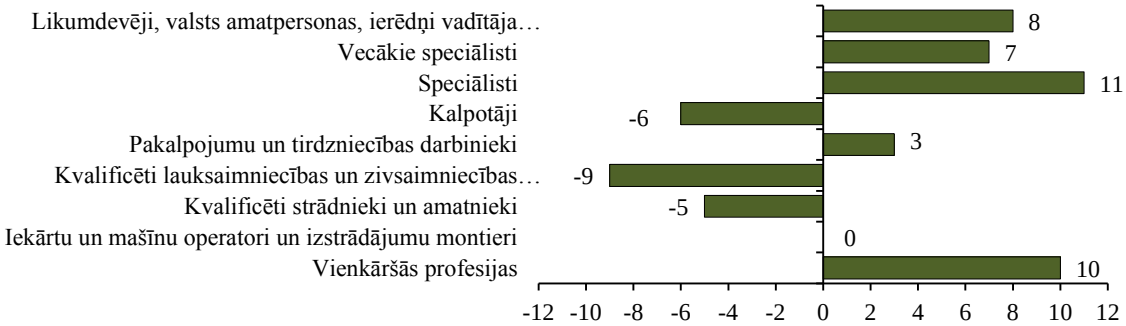

Avots: CEDEFOP

Paredzams, ka līdz 2020.gadam paaugstināsies pieprasījums pēc augsti kvalificēta darbaspēka. To noteiks arvien pieaugošais zināšanu ietilpīgo produktu un pakalpojumu īpatsvara pieaugums. Darbu izpildei būs nepieciešamas arvien specifiskākas prasmes. Jau tagad arvien vairāk Eiropā tiek diskutēts par pāreju uz zaļo ekonomiku. Saskaņā ar EK novērtējumu, no 2005.gada līdz 2009.gadam atjaunojamās enerģijas nozarē tika izveidotas apmēram 220 tūkst. jaunas darba vietas. Politikas, kas vērstas uz energoresursu izmantošanas samazināšanu, siltumnīcas gāzu emisijas samazināšanu un atjaunojamās enerģijas palielināšanu, ir galvenie dzinējspēki zaļo darbavietu pieaugumam. Tas savukārt nozīmē jaunu studiju programmu izveidi, jaunu prasmju apguvi un esošo prasmju pielāgošanu jaunajai situācijai.

3.17. attēls

Darbaspēka pieprasījuma izmaiņas pa izglītības līmeņiem ES

(milj.)

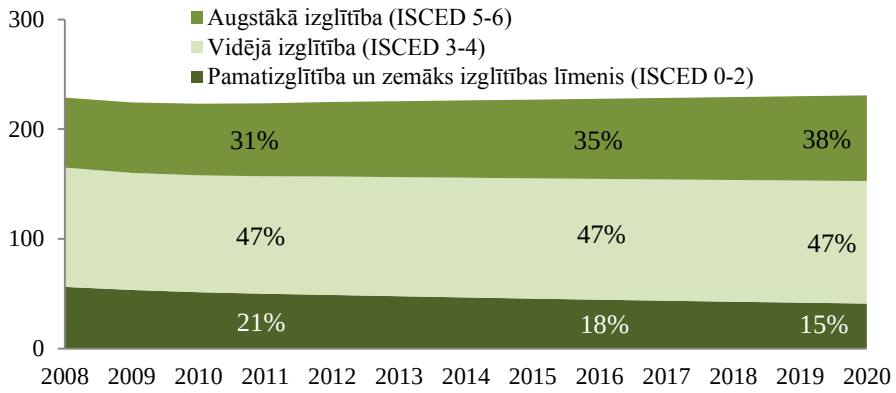

Avots: CEDEFOP

Lai gan dominēs tendence pieaugt pieprasījumam pēc augstākās kvalifikācijas darbaspēka, tomēr jāņem vērā, ka darba devēji izvēlas jaunos darbiniekus ne tikai balstoties uz formālo izglītību/ kvalifikāciju, bet ņemot vērā arī citas kompetences, kas dotu ieguldījumu viņu uzņēmumam. Darba devēji dod priekšroku darbiniekiem, kam piemīt spēja analizēt sarežģītu informāciju, uzņemties atbildību, spēja pārvaldīt riskus un pieņemt izšķirīgus lēmumus.

Kopumā paredzams, ka no 2011.gada līdz 2020.gadam tiks radītas apmēram 7 miljoni jaunas darba vietas (paplašinošais pieprasījums) un apmēram 73 miljoni darba vietas, kas izveidosies dēļ aizstāšanas pieprasījuma. Darba iespējas būs visās profesiju grupās, bet to sadalījums būs nevienmērīgs. Būtiskākais pieprasījuma pieaugums sagaidāms galvenokārt pēc speciālistiem (īpaši pēc mācību iestāžu speciālistiem) un vienkāršo profesiju pārstāvjiem, savukārt pieprasījums ievērojami samazināsies pēc kvalificētiem lauksaimniecības un zivsaimniecības darbiniekiem, nedaudz arī pēc kalpotājiem (galvenokārt biroja darbiniekiem) un kvalificētiem strādniekiem un amatniekiem. Darba devēji norāda, ka atsevišķās profesijās jau tagad veidojas noteiktu prasmju iztrūkums, kas saistīts ar to, ka pārāk maz jauniešu studē zinātni, tehnoloģijas, inženierzinātnes un matemātiku. Tieši šajās jomās nākošajā desmitgadē ir lielākais potenciāls darba vietu radīšanā.

Kopējās darbaspēka iespējas būs lielākas augstas kvalifikācijas un zemas kvalifikācijas līmeņa profesijās, tādejādi radot darbavietu polarizācijas risku. Darba vietas dēļ aizstāšanas pieprasījuma veidosies galvenokārt zemas kvalifikācijas

profesijās un augstas kvalifikācijas profesijās, savukārt jaunās darba vietas (paplašinošais pieprasījums) veidosies galvenokārt augstas kvalifikācijas profesijās.

3.15. tabula

Darbaspēka pieprasījums ES pa profesijām no 2011 līdz 2020.gadam (milj.)

Profesijas	Paplašinošais pieprasījums	Aizstāšanas pieprasījums	Kopējās darba iespējas
Likumdevēji, valsts amatpersonas, ierēdņi vadītāja amatā un vadītāji	1,5	8,5	10,0
Vecākie speciālisti	2,2	11,6	13,8
Speciālisti	4,3	10,6	14,9
Kalpotāji	-1,5	7,1	5,7
Pakalpojumu un tirdzniecības darbinieki	0,9	8,2	9,1
Kvalificēti lauksaimniecības un zivsaimniecības darbinieki	-0,8	5,3	4,5
Kvalificēti strādnieki un amatnieki	-1,4	7,3	5,9
Iekārtu un mašīnu operatori un izstrādājumu montieri	0,0	5,1	5,1
Vienkāršās profesijas	2,3	8,5	10,8
Kopā	**7,5**	**72,3**	**79,7**

Avots: CEDEFOP

Saskaņā ar CEDEFOP datiem, paredzams, ka ES-27 ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaits līdz 2020.gadam pieaugs par 4 milj. jeb 1,7%, salīdzinājumā ar 2011.gadu, savukārt līdz 2025.gadam ekonomiski aktīvo iedzīvotāju pieauguma temps nedaudz samazināsies, vienlaikus jāņem vērā, ka izmaiņas notiks arī darbaspēka vecumstruktūrā – ievērojami pieaugs gados veco cilvēku skaits un samazināsies jauniešu skaits.

3.18. attēls

Darbaspēka vecumstruktūras izmaiņas

2020.gadā un 2025.gadā, salīdzinot ar 2011.gadu (%)

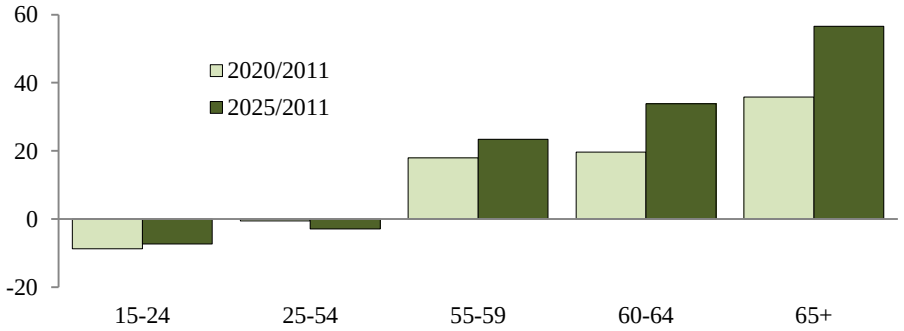

Avots: CEDEFOP

Turpmākajos gados ES-27 ievērojami palielināsies darbaspēka piedāvājums ar augstāko izglītību, savukārt būtiski samazināsies darbaspēka piedāvājums ar pamata vai zemāko izglītību. Izmaiņas nav gaidāmas darbaspēka piedāvājumā ar vidējo izglītību. Darbaspēks ar vidējo izglītību joprojām veidos gandrīz pusi no visa darbaspēka. Kopumā jauniešiem būs augstāks izglītības līmenis nekā gados vecajiem cilvēkiem, kas pensionēsies. Jauniešiem ar zemu izglītības līmeni vai jauniešiem bez izglītības un kvalifikācijas būs aizvien grūtāk atrast darbu un iekļauties darba tirgū.

3.19. attēls

Darbaspēka piedāvājuma izmaiņas pa izglītības līmeņiem ES

(milj.)

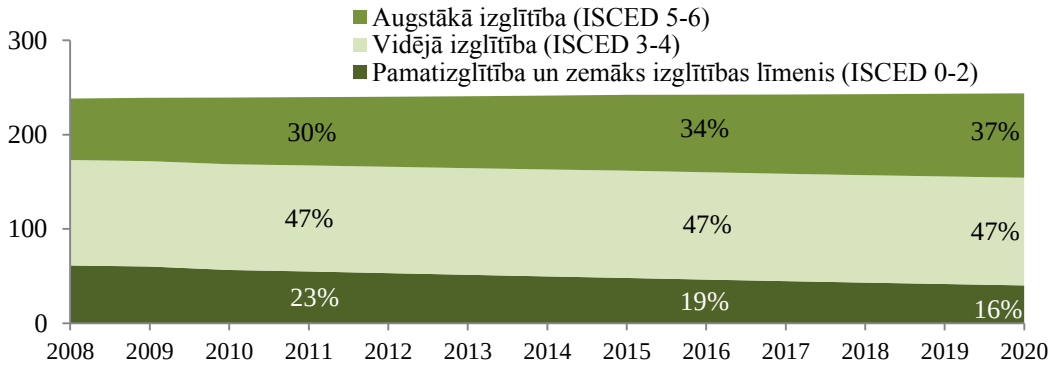

Avots: CEDEFOP

Ņemot vērā, ka pieaugs darbaspēks ar augstāko izglītību, 2020.gadā ES-27 būs būtisks atbilstošās kvalifikācijas darbaspēka pārpalikums. Darbaspēka piedāvājums ar augstāko izglītību augs ātrāk nekā pieprasījums. Savukārt pieprasījums pēc mazkvalificēta darbaspēka pārsniegs piedāvājumu, tomēr jāņem vērā, ka šo pieprasījumu apmierinās vidējās un augstākās kvalifikācijas darbaspēka piedāvājums. Tādejādi veidojas situācija, ka cilvēki arvien biežāk strādā darbos, kuru izpildei viņiem ir pārāk augsta kvalifikācija. Rezultātā, augsti kvalificētie cilvēki izstumj no darba tirgus zemāk kvalificētos. Augstāk kvalificētiem cilvēkiem ir lielākas iespējas saglabāt darba vietu un viņiem ir arī vieglāk piemēroties mainīgajiem darba tirgus apstākļiem. Īstermiņā pārāk augsta kvalifikācija attiecīgajam darbam netiek uzskatīta par problēmu, tomēr ilgtermiņā tas var pazemināt darba produktivitāti, jo netiek pilnībā izmantotas pieejamās zināšanas un prasmes. Augsti kvalificēts un apmācīts darbaspēks ir viens no galvenajiem, ja ne pats svarīgākais, faktors Eiropas konkurētspējas nodrošināšanā.

3.20. attēls

Darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma attiecība 2020.gadā ES-27

(%, pieprasījums pret piedāvājumu)

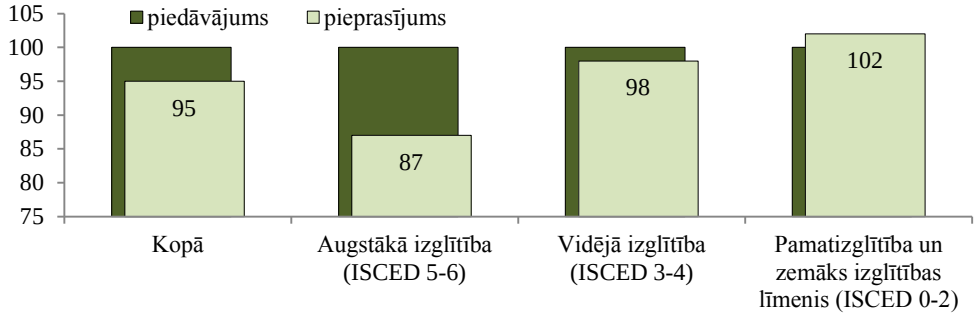

Avots: CEDEFOP

Lai arī nākotnē nodrošinātu ilgtspējīgu un sabalansētu darba tirgus attīstību, viena no EK pamatiniciatīvām, kas noteikta Eiropa 2020 stratēģijas ietvaros ir *Jaunu prasmju un darbavietu programma*, kuras mērķis ir modernizēt darba tirgu un dot iespēju cilvēkiem visas dzīves laikā attīstīt savas prasmes, lai palielinātu nodarbinātību un nodrošinātu darba piedāvājuma un pieprasījuma labāku atbilsmi, tostarp izmantojot darba ņēmēju mobilitāti.

4. DARBA TIRGUS APSTEIDZOŠO PĀRKĀRTOJUMU SISTĒMA

Latvijas tautsaimniecība nākamajās dekādēs saskarsies ar būtiskām strukturālajām izmaiņām. Lai sagatavotos un pielāgotos šīm izmaiņām, ir nepieciešams veikt apsteidzošus pārkārtojumus darba tirgū.

Kā atzīmē Eiropas Komisija, tad *„līdzīgi kā citās jaunajās ES dalībvalstīs, arī Latvijā darba tirgus pārmaiņas apsteidzošos pasākumus ir grūti identificēt, tie biežāk ir „ad hoc" ieviesti pasākumi, nevis strukturēti pārkārtojumi. Diemžēl, tie nav sistēmiski, ar skaidru struktūru, rezultātā dažādas to sastāvdaļas kalpo atšķirīgiem mērķiem, pārklājas un var būt pat savstarpēji pretrunīgas. Citiem vārdiem sakot, pārmaiņas apsteidzošie pārkārtojumi Latvijas darba tirgū vēl joprojām ir nepilnīgi un nepietiekami mērķtiecīgi."*[7]

Šajā pašā Eiropas Komisijas ziņojumā ir norādīts, ka *„komentētāji un kritiķi parasti uzsver, ka prognozēšana un apsteidzošie pasākumi ir samērā maz noderīgi, kad jānovērtē, piemēram, pieprasījums pēc darbaspēka un apmācības vajadzības 2020.gadā. Tomēr galvenais prognozēšanas noderīgums, tāpat kā apsteidzošajiem pasākumiem, ir mazāk saistīts ar rezultātu, bet gan ar procesu, kurā nākotne tiek kopīgi apsvērta. Dialogs ir nepieciešams, lai īstenotu apsteidzošos pārkārtojumus, un sociālam dialogam jābūt vērstam uz prognozēšanu un apsteidzošo pārkārtojumu īstenošanu.*

Īpaši jāuzsver divi jautājumi saistībā ar prognozēšanu un apsteidzošajiem pasākumiem:

- *pasākumi, kas nepieciešami, lai identificētu iespējamos riskus, lai tiktu galā ar negaidītiem notikumiem un nodrošinātu, ka visi nepieciešamie sagatavošanas darbi ir veikti, lai tiktu galā ar restrukturizācijas sekām, ir jāīsteno saskaņoti;*
- *aģenti mācās no pieredzes un daloties pieredzē. Viņu spējas rīkoties efektīvi restrukturizācijas gadījumos ir atkarīgas no tā, vai un cik lielā mērā viņi ir mācījušies no iegūtās pieredzes, tajā skaitā arī ārvalstīs iegūtās pieredzes (vai nu neveiksmīgas, vai arī veiksmīgas)."*

Tātad, kā redzams no augstāk minētā, tad darba tirgus apsteidzošo pārkārtojumu īstenošanā būtisks elements ir diskusijas gan pašu politikas veidotāju starpā, gan ar sociālajiem partneriem. Šādai pieejai – konkrēta informācija un diskusijas – jākļūst par sistēmu politikas veidošanā.

Ekonomikas ministrijas izstrādātās darba tirgus prognozes ir tikai viens no posmiem darbaspēka piedāvājuma pielāgošanas procesā. Tā ir kvantitatīva bāze tālākām diskusijām starp nodarbinātības, izglītības un struktūrpolitikas veidotājiem, sociālajiem partneriem, zinātniekiem u.tml., lai izkristalizētos konkrētās rīcības virzieni (skatīt 4.1.attēlu).

[7] Sintēzes ziņojums. Sociālā partnerība pārmaiņu apsteidzošo pārkārtojumu un restrukturizācijas īstenošanai. Savstarpējā mācīšanās: Somijas un Baltijas valstis. 2011 gada novembris. http://arenas.itcilo.org/anticipating-restructuring/synthesis-reports

4.1. attēls

Darba tirgus apsteidzošo pārkārtojumu sistēmas galvenie elementi Latvijā

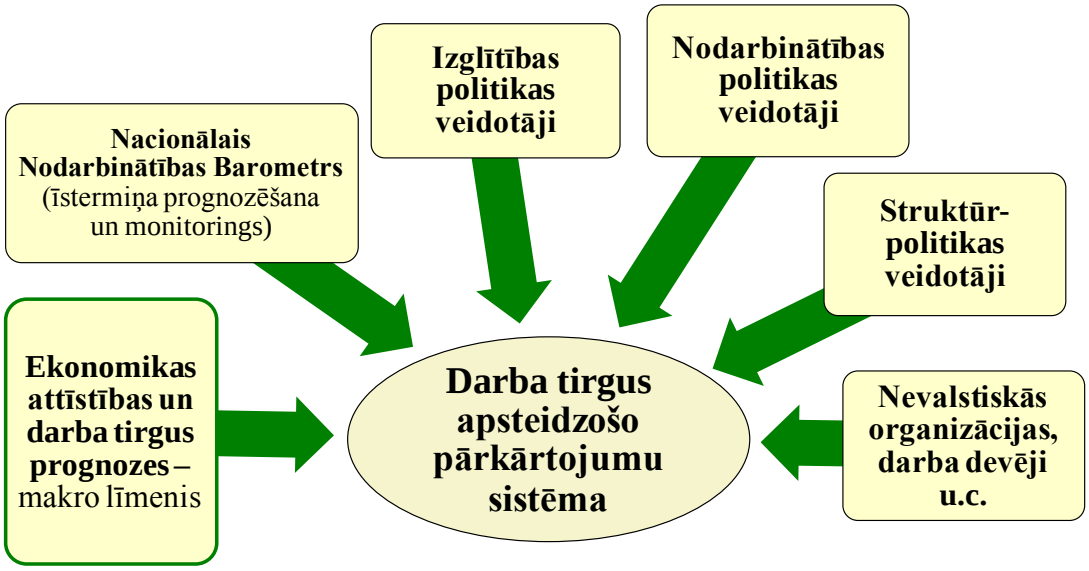

Kā uzlabot Latvijā darba tirgus pārmaiņas apsteidzošos pasākumus? Šajā sakarā noderīga varētu būt Somijas pieredze (skatīt 3.ielikumu).

3. ielikums

Darba tirgus apsteidzošo pārkārtojumu sistēma Somijā

Somijai ir bagātīga un visaptveroša prognozēšanas un paredzēšanas „sistēma" ar daudziem dalībniekiem un metodēm centrālajā, reģionālajā un vietējā līmenī. Tā nav vienota sistēma ar noteiktiem noteikumiem, likumdošanu un robežām, bet gan atvērta, lielā mērā neformāla „sistēma", kas balstās uz plašu un intensīvu sadarbību, caurspīdīgumu un uzticēšanos.

Lai šāda atvērta sistēma atbilstoši funkcionētu, ir jābūt prakšu un institūciju evolūcijai, un tai ir nepieciešams laiks. Somijā sociālo partnerību saprot plašā veidā, un tai ir ilgstoša un auglīga tradīcija, neskatoties uz politiskajiem strīdiem, kas ir normāla demokrātiskas sabiedrības daļa. Atvērtas un neformālas struktūras nefunkcionē, ja nav augsts uzticēšanās līmenis, un uzticēšanās rodas vai nerodas laika gaitā savstarpēji auglīgās uzvarētājs – uzvarētājs attiecībās.

Lai šāda atvērta sistēma atbilstoši funkcionētu, ir jābūt prakšu un institūciju evolūcijai, un tai ir nepieciešams laiks. Somijā sociālo partnerību saprot plašā veidā, un tai ir ilgstoša un auglīga tradīcija, neskatoties uz politiskajiem strīdiem, kas ir normāla demokrātiskas sabiedrības daļa. Atvērtas un neformālas struktūras nefunkcionē, ja nav augsts uzticēšanās līmenis, un uzticēšanās rodas vai nerodas laika gaitā savstarpēji auglīgās uzvarētājs – uzvarētājs attiecībās.

Parlamenta Nākotnes komiteja veido visa prognozēšanas un paredzēšanas „mezglu" Somijā. Augšpusē ir arī ministriju prognozēšanas tīklojums, pašu ministriju (un to aģentūru) paredzēšanas darbs, kā arī dažādas zinātniskās kopienas, sociālo partneru u.c. aktivitātes, scenāriju veidošana u.c.

Četras ministrijas – Nodarbinātības un ekonomikas ministrija, Finanšu, Izglītības un kultūras, kā arī Veselības un sociālo lietu ministrija veido VATT – ilgtermiņa prognozi, kas kalpo par pamatu izglītības plānošanai, un kas ietver arī informāciju no reģioniem, izglītības kopienas un citām iesaistītajām pusēm.

Reģionālajā un vietējā līmenī darbu veic reģionālās padomes un pašvaldības (un to aģentūras) un īstermiņa- vidēja termiņa prognozēšanas un paredzēšanas ELY-centri un TE- biroji (PES).

Visos līmeņos, un daudzkārt tos savienojoši, ir nacionālie un reģionālie forumi un darbsemināri (tāpat kā process, kas ietverts PATKET VATTAGE), kurā līdzdarbojas dažādas iesaistītās puses.

Somijas „sistēma” ir pieredzējusi daudzas izmaiņas, un pašlaik ir pārejas periodā, kura laikā daži no galvenajiem elementiem, piemēram, jaunais PATKET – VATTAGE process, ilgtermiņa prognozēšanas procesa pamats, tiecas iegūt lielāku caurspīdīgumu, precizējot dažādu procesu dalībnieku lomas. Tas viss atspoguļo izmaiņas sabiedrībā, kurā izplatītākas kļūst līgumattiecības un vadītāja – darītāja lomu un aktivitāšu atdalīšana. Šīs izmaiņas liek atjaunot un atdzīvināt partnerību un tīklojumu veidošanu, arī Somijā.

Sistēma veiksmīgi darbojas, bet joprojām ir plašas pilnveidošanās iespējas. Atvērtai un neformālai sistēmai ir tendence fragmentēties, zaudēt koordināciju un dublēties. Somijas „sistēmai” ir šādas problēmas, bet ne pārmērīgas. Atvērtās sistēmās vienmēr ir nepieciešama dublēšanās, un kontaktu intensitāte laika gaitā veido paškoriģējošu „sistēmu”.

Somijas sistēma, iespējams, ir arī „smaga datu veidošanai” pretstatā spējai visu šo informāciju reāli izmantot. Lai apgūtu informāciju un pārtulkotu to lēmumos un darbībā, ir nepieciešama tālāka izpēte un uzmanība. Prognozēšanas procesi netiek – vai tiem nevajadzētu tikt – veidotiem pašmērķīgi, bet gan lai atbalstītu gudru lēmumu pieņemšanu.

Avots. Eiropas Komisija. Sintēzes ziņojums. Sociālā partnerība pārmaiņu apsteidzošo pārkārtojumu un restrukturizācijas īstenošanai. Savstarpējā mācīšanās: Somijas un Baltijas valstis. 2011 gada novembris.

Eiropas Komisija augstāk minētajā ziņojumā par iespējām pārņemt Somijas pieredzi atzīmē:

„*Nodošanas iespēja ir vērtējama skalā no vienkāršāk nododamiem „tehniskiem” mērījumu aspektiem līdz sarežģītām praksēm, kas ir dziļi iesakņotas nacionālajās struktūrās, kultūrās un ierastajos darbības veidos. Piemēram, VATTAGE, TKTT un Nodarbinātības Barometrs – iespējams, ir salīdzinoši viegli nododami instrumenti, ja ir pieejama nepieciešamā statistika, dinamiskā rinda un citas tehniskās prasības. Tomēr spēlētāju sadarbību un tīklojumu veidošanu nav viegli nodot. Tā ir jāpielāgo apstākļiem, kultūrām un iespējām.*

Iespējams, ir nepieciešams noteikts daudzums spēlētāju ietverošs darbsemināru veids, kas novērtē iespējas, spēcīgās un vājās puses, nosaka tēmas un mācīšanās iespējas, kam seko fokusēti mācīšanās procesi, kuru laikā tiek izmēģinātas un praksē pilnveidotas dažādas metodes un sadarbības veidi. Iespējams, ka nozīmīgu lomu varētu ieņemt mācīšanās citam no cita, kā arī, piemēram, ES Savstarpējās Mācīšanās programmas un Mācīšanās citam no cita pārskatīšanas procesa elementi un procedūras.

Tomēr, iespējams, ka Somijai nozīmīgākā mācību stunda, ir tas, ka sadarbības palielināšana starp spēlētājiem, saskaroties ar sarežģītajiem prognozēšanas un paredzēšanas uzdevumiem, ir saistoša jebkuram kontekstam un valstij, un tā ir bijusi veiksmīga un auglīga Somijā. Sagaidot jaunus izaicinājumus, šī sadarbība ir pastāvīgi jāatjauno un jāatdzīvina.”

Tādējādi, lai Latvija varētu jau laikus pielāgoties *Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā „Latvija 2030”* un *Latvijas nacionālā reformu programmā „ES 2020” stratēģijas īstenošanai* noteiktajām strukturālajām izmaiņām, ir nepieciešams būtiski uzlabot dažādu institūciju sadarbību darba tirgus apsteidzošo pārkārtojumu īstenošanai.

5. KOPSAVILKUMS UN PRIEKŠLIKUMI

Ziņojumā ir raksturota esošā situācija darba tirgū, kā arī iekļautas Ekonomikas ministrijas sagatavotās vidēja termiņa darba tirgus prognozes laika periodam līdz 2020.gadam un ilgtermiņa darba tirgus prognozes līdz 2030.gadam. Veiktie aprēķini balstīti uz 2011.gada tautas skaitīšanas provizoriskajiem rezultātiem.

Prognozes sagatavotas atbilstoši ekonomiskās attīstības mērķa scenārija makroekonomiskai prognozei. Mērķa scenārijs paredz, ka Latvija veiksmīgi realizē izaugsmes potenciāla stiprināšanas struktūrpolitiku, kā arī globālās ekonomikas un ES attīstība ir stabila. Latvijas IKP līdz 2020.gadam pieaug vismaz par 5% ik gadu. Pēc 2020.gada izaugsmes tempi var nedaudz samazināties, jo līdzīgi kā tas ir bijis citās attīstītās valstīs, sasniedzot augstāku ražošanas līmeni, izaugsme vairs nebūs tik dinamiska.

Ir sagatavotas arī vājākas izaugsmes scenārija prognozes, gadījumam, ja globālās ekonomikas un ES attīstība ir lēna.

Prognozēs ir noteikti nozaru izaugsmes tempi un produktivitātes izmaiņas. Darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma prognozēs tiek ņemtas vērā demogrāfijas izmaiņas, iedzīvotāju ekonomiskās aktivitātes izmaiņas, nodarbināto vecuma struktūra profesiju grupās, izglītības piedāvājums, šī brīža neatbilstību starp nodarbināto izglītības līmeni un profesijai nepieciešamo izglītības līmeni, profesionālā mobilitāte u.c. faktori.

Darba tirgus politikas izstrādātājiem jāvadās pēc mērķa scenārija prognožu rezultātiem, lai neatbilstība starp darbaspēka pieprasījumu un piedāvājumu labvēlīgas izaugsmes gadījumā nebremzētu izaugsmi.

Ekonomikas ministrijas izstrādātās darba tirgus prognozes ir tikai viens no posmiem darbaspēka piedāvājuma pielāgošanas procesā. Tā ir kvantitatīva bāze tālākām diskusijām starp nodarbinātības, izglītības, struktūrpolitikas veidotājiem, sociālajiem partneriem, zinātniekiem u.tml., lai izkristalizētos konkrētās rīcības virzieni.

I. Situācija darba tirgū un attīstības perspektīvas

Pieprasījums:

- līdz ar ekonomiskās situācijas uzlabošanos, pakāpeniski palielinās pieprasījums pēc darbaspēka. Tomēr nākotnē nevar rēķināties ar strauju nodarbinātības pieaugumu, jo izaugsme lielākā mērā balstīsies uz produktivitātes kāpumu;
- atsevišķas iedzīvotāju grupas (mazkvalificētie, gados vecāki cilvēki, jaunieši) situācijas uzlabošanos darba tirgū izjūt vājāk;
- Latvijas ekonomika pārkārtojas uz ilgtspējīgu attīstības modeli, kurā galvenais attīstības dzinējspēks ir eksports. Lielāks devums izaugsmē ir tirgojamajām nozarēm, galvenokārt apstrādes rūpniecībai. Tautsaimniecības struktūra mainās par labu eksportspējīgām nozarēm;
- Latvijas konkurētspēja lielā mērā balstās uz relatīvi lētu darbaspēku un salīdzinoši zemām vispārējām izmaksām. Taču brīvas darbaspēka kustības apstākļos ilgstoši uzturēt zemas algas Latvijas ekonomikā nebūs iespējams, tāpēc izšķiroša nozīme konkurētspējas uzturēšanā būs atbilstošam produktivitātes kāpumam;

- vidējā termiņā – lielākās darba iespējas vidēja līmeņa kvalifikācijas profesijās. Ilgtermiņā – darba tirgus pārstrukturizācija par labu augstākās kvalifikācijas darbavietām;
- nākotnē mazināsies pieprasījums pēc mazkvalificēta darbaspēka, īpaši apstrādes rūpniecībā.

Piedāvājums:

- nelabvēlīgo demogrāfijas apstākļu dēļ, iedzīvotāju skaits turpinās samazināties, pie tam darbaspējas vecumā iedzīvotāju skaits samazināsies straujāk;
- ekonomiskā izaugsme, situācijas uzlabošanās darba tirgū, kā arī pieaugošā darbaspēka nepietiekamība ilgtermiņā sekmēs iedzīvotāju līdzdalības palielināšanos darba tirgū;
- pakāpeniski uzlabojoties ekonomiskajai situācijai, vidējā termiņā samazināsies ekonomisku faktoru motivēta iedzīvotāju emigrācija un palielināsies reemigrācija;
- brīvas darbaspēka kustības apstākļos, Latvijas ekonomikas un darba tirgus konverģence ar ES vidējo līmeni ilgtermiņā veicinās imigrācijas pieaugumu;
- saglabājoties pašreizējai izglītības sistēmai, augstākajā izglītībā lielākais darbaspēka piedāvājuma palielinājums sagaidāms sociālajās zinātnēs, komerczinībās un tiesībās. Savukārt pārāk maz jauniešu studē ražošanas tehnoloģijas, inženierzinātnes un matemātiku;
- atsevišķās augstākās izglītības jomās darbaspēka piedāvājuma samazinājuma galvenais iemesls ir iedzīvotāju vecumstruktūra (liels gados vecāku iedzīvotāju īpatsvars). Visvairāk tas izpaužas lauksaimniecībā;
- novecošanās tendences īpaši negatīvi ietekmēs arī ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaitu inženierzinātņu, ražošanas un būvniecības, kā arī izglītības tematiskajās grupās;
- darbaspēka piedāvājums ar vidējo izglītību samazināsies. Viens no iemesliem ir sekas zemajai dzimstībai 90.-tajos gados;
- apjomīgs darbaspēka piedāvājuma samazinājums sagaidāms vidējā profesionālajā izglītībā. Savukārt vispārējā vidējā izglītībā samazinājums būs lēnāks. Tas norāda uz nepieciešamību pievērst jauniešus profesionālās vidējās izglītības apgūšanai;
- salīdzinoši liels skaits jauniešu pēc vispārējās vidējās izglītības apguves neturpina mācības – jaunieši nonāk darba tirgū bez konkrētas specialitātes un prasmēm.

Pieprasījuma un piedāvājuma atbilstība:

- nākamajos gados situācija darba tirgū turpinās pakāpeniski uzlaboties, tomēr vidējā termiņā saglabāsies jūtamas disproporcijas starp darbaspēka pieprasījumu un piedāvājumu. No vienas puses to noteiks neatbilstības starp darba tirgū pieprasītām un piedāvātām prasmēm, no otras - darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma reģionālās disproporcijas;
- ņemot vērā piedāvājuma puses (t.sk. formālās izglītības un profesionālās apmācības sistēmu) salīdzinoši lēno spēju pielāgoties mainīgiem apstākļiem, prasmju pieprasījuma un piedāvājuma disproporcijas nākamajos 2-3 gados varētu pastiprināsies. Jūtama darba tirgus līdzsvarošanās varētu būt sagaidāma tikai pēc 4-5 gadiem;

- pastāv arī izteiktas darba resursu un darba vietu reģionālā sadalījuma atšķirības. Iepriekšējos gados augstākais bezdarba līmenis saglabājies Latgales reģionā, savukārt jauno darbavietu koncentrācija pārsvarā ir Rīgā un Rīgas reģionā. Ņemot vērā laiku un resursus, kas nepieciešams, lai notiktu vispārīga reģionālā izlīdzināšanās, darba tirgus reģionālā polarizācijā visdrīzāk saglabāsies kā ilgtermiņa problēma;
- dažās profesijās jau pašlaik ir vērojams atbilstošas kvalifikācijas darbaspēka trūkums. Tomēr jāņem vērā, ka darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma atbilstību ietekmē ne tikai attiecīgās prasmes, bet arī darbaspēka cena;
- tajā pašā laikā pat pie relatīvi augsta atalgojuma līmeņa, atsevišķās profesijās jau pašlaik ir grūtības apmierināt pieaugošo pieprasījuma ar atbilstošās kvalifikācijas darbaspēku (piemēram – IT nozarē, programmētāji);
- vienlaikus ir jomas, kur pastāv būtisks darbaspēka pārpalikums (dažādu pakalpojumu jomu pārvaldes/administrācijas darbinieki, personāla speciālisti, tirdzniecības aģenti u.tml.), tādejādi iedzīvotāji ar atbilstošo izglītību un pieredzi spiesti strādāt zemāka līmeņa darbos;
- saglabājoties pašreizējai izglītības sistēmai, vidējā termiņā vairākās vidējās kvalifikācijas profesiju pamatgrupās varētu veidoties darbaspēka iztrūkums, piemēram, iekārtu un mašīnu operatoru un izstrādājumu montieru kā arī kvalificētu strādnieku un amatnieku profesiju pamatgrupās.

II. Priekšlikumi darba tirgus piedāvājuma uzlabošanai

Darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma atbilstības risināšanas virzieni:

- nodarbinātības politika jāpārorientē no bezdarba apkalpošanas uz nodarbinātības veicināšanu;
- jāveicina darba devēju aktīva līdzdarbošanās piedāvājuma kvalitātes pilnveidošanā (prakses vietas, līdzdalība izglītības programmu izstrādē, aktīvās darba tirgus politikas pasākumi);
- jāpilnveido mūžizglītības sistēma, lai novērstu jau pašlaik pastāvošās neatbilstības darba tirgū un mazinātu strukturālā bezdarba riskus;
- jāatgriež izglītības sistēmā jauniešus, kuri nav ne apmācībās, ne nodarbinātībā, kvalifikācijas un prakses iegūšanai;
- pastiprināti jāizglīto skolēnus un studentus par darba tirgus un karjeras jautājumiem;
- jāuzlabo dažādu institūciju sadarbība darba tirgus apsteidzošu pārkārtojumu īstenošanā.

Darbaspēka piedāvājuma pielāgošana pieprasījumam:

- augstākajā izglītībā jāpalielina piedāvājums:
  - inženierzinātnēs;
  - informācijas un komunikācijas tehnoloģijās;
  - veselības aprūpē, sociālā labklājībā, farmācijā.
- vidējā profesionālajā izglītībā jāpalielina piedāvājums:
  - lauksaimniecības speciālistu sagatavošanā;
  - metālapstrādes, mašīnbūves un tām radniecīgu jomu speciālistu sagatavošanā;

- rūpniecisko iekārtu un mašīnu operatori sagatavošanā;
- atsevišķu pakalpojumu nozaru speciālistu sagatavošanā – informācijas apstrādē, viesnīcu, restorānu un tūrisma jomā, u.c.

Vidējā termiņā nepieciešama pārkvalifikācija:

– ar augstāko izglītību:
  - ~ 10% humanitāro un sociālo jomu speciālistiem;
  - ~ 10% tirdzniecības un komercpakalpojumu speciālistiem;
  - ~ 5% izglītības iestāžu speciālistiem;
– ar profesionālo vidējo izglītību:
  - ~ 5% ar būvniecības nozari saistītiem speciālistiem;
  - ~ 5% ar pakalpojumu jomām saistītiem speciālistiem;
– ~ 20% ekonomiski aktīvo iedzīvotāju ar pamatizglītību vai zemāku izglītības līmeni.

Ekonomikas ministrs D.Pavļuts

Vīza: Valsts sekretārs J.Pūce

26.06.2012. 10:18
14104
Jānis Salmiņš
Janis.Salmins@em.gov.lv, 67013112

Informatīvais ziņojums par darba tirgus vidēja un ilgtermiņa prognozēm

Pielikums*

Saturs

1.tabula IKP pieauguma tempi ... 2

2.tabula Nodarbinātības un bezdarba galvenie rādītāji ... 2

3.tabula Nodarbināto skaits tautsaimniecības nozarēs un darbaspēka pieprasījuma prognozes ... 3

4.tabula Nodarbināto struktūra pa apakšgrupām sadalījumā pa profesijām 2011. gadā ... 4

5.tabula Profesiju klasifikators (ISCO-08) un apakšgrupu skaidrojumi ... 8

6.tabula Darbaspēka pieprasījuma prognozes. Nodarbināto skaits pa profesiju grupām ... 13

7.tabula Darbaspēka piedāvājuma prognozes saglabājoties patreizējai darbaspēka sagatavošanas struktūrai. Ekonomiski aktīvie iedzīvotāji pa profesiju grupām ... 15

8.tabula Darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma attiecība 2020.gadā pa profesiju grupām ... 17

9.tabula Darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma attiecība 2030.gadā pa profesiju grupām ... 19

10.tabula Darbaspēka pieprasījums un piedāvājums sadalījumā pa izglītības jomām ... 21

11.tabula Nodarbināto skaita ar augstāko izglītību pieprasījuma prognozes sadalījumā pa izglītības jomām ... 22

12.tabula Ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaita ar augstāko izglītību piedāvājuma prognozes sadalījumā pa izglītības jomām ... 23

13.tabula Nodarbināto skaita ar vidējo izglītību pieprasījuma prognozes sadalījumā pa izglītības jomām ... 24

14.tabula Ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaita ar vidējo izglītību piedāvājuma prognozes sadalījumā pa izglītības jomām ... 25

15.tabula Darbaspēka piedāvājuma un pieprasījuma starpība pa izglītības jomām 2020.gadā ... 26

16.tabula Tautsaimniecības nozaru agregācija ... 27

* - Detalizētas mērķa scenārija darba tirgus vidēja un ilgtermiņa prognozes

1. tabula

IKP pieauguma tempi

(procentos, pieaugums pret iepriekšējo gadu)

	Fakts				Prognozes			
	2008	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**	**2013**	**2014-2020 vidēji gadā**	**2021-2030 vidēji gadā**
IKP	**-3,3**	**-17,7**	**-0,3**	**5,5**	**5,0**	**3,7**	**4,5**	**3,4**
Lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība (A)	-2,2	9,1	2,0	2,8	4,1	1,7	3,7	2,4
Apstrādes rūpniecība (C)	-8,6	-17,8	16,5	11,7	7,9	5,0	5,6	3,7
Pārējā rūpniecība (BDE)	6,0	-3,9	6,2	-0,2	-0,6	2,8	2,9	2,7
Būvniecība (F)	-3,5	-32,0	-23,9	12,4	14,3	8,2	7,3	3,6
Tirdzniecība, izmitināšanas un ēdināšanas pakalpojumi (GI)	-7,0	-25,2	3,1	9,6	5,7	4,2	3,9	3,4
Transports un uzglabāšana (H)	-0,3	1,1	5,6	8,0	3,1	2,9	4,1	2,6
Citi komercpakalpojumi (JKLMNRS)	5,4	-14,7	-4,7	0,0	2,1	2,0	4,4	3,7
Sabiedriskie pakalpojumi (OPQ)	-0,1	-9,3	-6,4	0,6	1,3	2,2	3,7	3,8

2.tabula

Nodarbinātības un bezdarba galvenie rādītāji

(procentos)

	Fakts	Prognozes					
	2011	**2012**	**2013**	**2015**	**2020**	**2025**	**2030**
Nodarbinātības līmenis (nodarbināto skaits pret kopējo iedzīvotāju skaitu 15-74 gadu vecumā)	53,4	55,1	56,4	59,0	62,6	63,4	64,7
Līdzdalības līmenis (ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaits pret kopējo iedzīvotāju skaitu 15-74 gadu vecumā)	63,7	63,9	64,0	64,4	66,7	67,4	68,5
Bezdarba līmenis (bezdarbnieku (darba meklētāju) īpatsvars ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaitā 15-74 gadu vecumā)	16,2	13,8	11,9	8,5	6,1	5,9	5,5

3.tabula

Nodarbināto skaits tautsaimniecības nozarēs un darbaspēka pieprasījuma prognozes
(tūkst.)

	Fakts	Prognozes					
	2011	**2012**	**2013**	**2015**	**2020**	**2025**	**2030**
Kopā	861,6	874,8	882,6	899,3	925,1	943,7	965,1
Lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība (A)	76,6	76,9	77,4	77,4	75,3	74,1	72,7
Apstrādes rūpniecība (C)	114,4	118,9	120,9	124,9	131,7	135,6	140,6
Pārējā rūpniecība (BDE)	22,1	22,1	22,3	22,5	22,9	23,2	23,5
Būvniecība (F)	60,9	62,6	63,9	65,6	68,7	70,0	71,6
Tirdzniecība, izmitināšanas un ēdināšanas pakalpojumi (GI)	161,5	164,0	165,5	168,2	172,3	175,3	179,1
Transports un uzglabāšana (H)	73,2	74,7	75,3	77,3	79,4	80,8	82,3
Citi komercpakalpojumi (JKLMNSRS)	153,0	155,1	156,6	160,4	166,4	170,5	175,7
Sabiedriskie pakalpojumi (OPQ)	199,9	200,4	200,7	203,0	208,5	214,2	219,5

4.tabula

Nodarbināto struktūra pa apakšgrupām sadalījumā pa profesijām 2011. gadā

Profesiju kvalifikācijas pakāpe	Profesiju pamatgrupas	PK kods	Profesiju apakšgrupas	Profesijas	%
Augstas kvalifikācijas profesijas	Vadītāji	11	Likumdevēji, amatpersonas un vadītāji	Likumdevēji, amatpersonas un vadītāji	13,3
				Rīkotājdirektori un uzņēmumu vadītāji	86,7
		12	Administratīvie vadītāji un komercdirektori	Komercpakalpojumu un administratīvie vadītāji	89,2
				Tirdzniecības, tirgzinības un attīstības jomas vadītāji	10,8
		13	Ražošanas un specializēto pakalpojumu jomas vadītāji	Lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības ražošanas vadītāji	10,7
				Apstrādes un ieguves rūpniecības, būvniecības un loģistikas jomas vadītāji	55,3
				Informācijas un komunikācijas tehnoloģiju jomas vadītāji	1,8
				Specializēto pakalpojumu jomas vadītāji	32,2
		14	Viesmīlības, ēdināšanas, tirdzniecības un citu pakalpojumu jomas vadītāji	Viesmīlības un ēdināšanas pakalpojumu jomas vadītāji	10,6
				Mazumtirdzniecības un vairumtirdzniecības jomas vadītāji	53,1
				Citu pakalpojumu jomas vadītāji	36,3
	Vecākie speciālisti	21	Zinātnes un inženierzinātņu jomas vecākie speciālisti	Zinātnieki, fizikas un Zemes zinātņu vecākie speciālisti	11,5
				Matemātiķi, aktuāri un statistiķi	1,6
				Dabas zinātņu vecākie speciālisti	5,6
				Inženieri (izņemot elektrotehnoloģiju inženierus)	48,2
				Elektrotehnoloģiju inženieri	21,8
				Arhitekti, plānotāji, ģeodēzijas un kartogrāfijas inženieri un dizaineri	11,4
		22	Veselības aprūpes jomas vecākie speciālisti	Ārsti	48,1
				Medicīnas māsu un vecmāšu profesiju vecākie speciālisti	14,3
				Alternatīvās un papildinošās medicīnas vecākie speciālisti	0,4
				Ārstu palīgi	12,0
				Veterinārārsti	3,5
				Citi veselības aprūpes jomas vecākie speciālisti	21,6
		23	Izglītības jomas vecākie speciālisti	Universitāšu un citu augstākās izglītības iestāžu akadēmiskais personāls	7,4
				Profesionālās izglītības pedagogi	6,5
				Vidējās izglītības pedagogi	22,7
				Pamatizglītības un pirmsskolas pedagogi	37,2
				Citi izglītības jomas vecākie speciālisti	15,4
		24	Citi vecākie speciālisti	Finanšu vecākie speciālisti	17,7
				Pārvaldes (administrācijas) vecākie speciālisti	65,3
				Tirdzniecības, tirgzinības un sabiedrisko attiecību vecākie speciālisti	17,0

Augstas kvalifikācijas profesijas	Vecākie speciālisti	25	Informācijas un komunikācijas tehnoloģiju jomas vecākie speciālisti	Programmētāji un lietojumprogrammu veidotāji un analītiķi	53,9
				Datu bāzu un tīklu vecākie speciālisti	46,1
		26	Juridisko, sociālo un kultūras lietu vecākie speciālisti	Juridisko lietu vecākie speciālisti	22,9
				Bibliotekāri, arhīvisti un tiem radniecīgu profesiju vecākie speciālisti	8,6
				Sociālo un reliģisko lietu vecākie speciālisti	30,4
				Rakstnieki, žurnālisti un lingvisti	19,8
				Radošo un izpildītājmākslu mākslinieki	18,4
	Speciālisti	31	Zinātnes un inženierzinātņu speciālisti	Fizikas un inženierzinātņu speciālisti	50,6
				Ieguves, apstrādes rūpniecības un būvniecības uzraugi	5,6
				Tehnoloģisko procesu kontroles speciālisti	9,4
				Dabas zinātņu un tām radniecīgu zinātņu speciālisti	16,4
				Kuģu un gaisa kuģu vadītāji un tehniskie speciālisti	17,9
		32	Veselības aprūpes jomas speciālisti	Medicīnas un farmācijas speciālisti	16,7
				Medicīnas māsu un vecmāšu profesiju speciālisti	57,3
				Alternatīvās un papildinošās medicīnas speciālisti	0,3
				Veterinārfeldšeri un veterinārārstu asistenti	0,9
				Citi veselības aprūpes jomas speciālisti	24,7
		33	Komercdarbības un pārvaldes (administrācijas) speciālisti	Finanšu un matemātikas speciālisti	25,8
				Tirdzniecības un iepirkumu aģenti un starpnieki	29,3
				Komercpakalpojumu speciālisti	9,7
				Administratīvie un specializētie sekretāri	15,8
				Valsts varas īstenošanas speciālisti	19,4
		34	Juridisko, sociālo un kultūras lietu un tām radniecīgu lietu speciālisti	Juridisko, sociālo un reliģijas lietu speciālisti	44,4
				Sporta un fiziskās sagatavotības speciālisti	14,8
				Mākslas, kultūras un kulinārijas speciālisti	40,9
		35	Informācijas tehnoloģiju jomas speciālisti	Informācijas tehnoloģiju darbības un lietotāju atbalsta speciālisti	83,7
				Telekomunikāciju un radiosakaru iekārtu speciālisti	16,3
Vidējas kvalifikācijas profesijas	Kalpotāji	41	Iestāžu kalpotāji un kancelejas tehnikas operatori	Iestāžu kalpotāji	0,7
				Sekretāri	67,4
				Kancelejas tehnikas operatori	31,8
		42	Klientu apkalpotāji	Kasieri un tiem radniecīgu profesiju darbinieki	38,8
				Klientu informētāji	61,2
		43	Uzskaites un materiālo vērtību reģistrēšanas darbinieki	Uzskaites darbinieki	48,1
				Materiālo vērtību un transporta darbības uzskaites darbinieki	51,9
		44	Citi kalpotāji	Citi kalpotāji	100,0

Vidējas kvalifikācijas profesijas	Pakalpojumu un tirdzniecības darbinieki	51	Individuālo pakalpojumu jomas darbinieki	Ceļojumu pavadoņi, konduktori un gidi	5,8
				Pavāri	26,9
				Viesmīļi un bārmeņi	23,2
				Frizieri, skaistumkopšanas darbinieki un tiem radniecīgu profesiju darbinieki	18,9
				Namu pārziņi un saimniecības vadītāji	22,5
				Citi individuālo pakalpojumu jomas darbinieki	2,6
		52	Tirdzniecības darbinieki	Ielu un tirgus pārdevēji	8,4
				Veikalu pārdevēji	83,9
				Kasieri un biļešu pārdevēji	1,1
				Citi tirdzniecības darbinieki	6,6
		53	Individuālās aprūpes darbinieki	Bērnu pieskatītāji un skolotāju palīgi	55,1
				Individuālās aprūpes darbinieki	44,9
		54	Apsardzes pakalpojumu jomas darbinieki	Apsardzes pakalpojumu jomas darbinieki	100,0
	Kvalificēti lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības darbinieki	61	Kvalificēti tirgus lauksaimniecības darbinieki	Kultūraugu audzētāji	59,5
				Lopkopji un tiem radniecīgu profesiju darbinieki	35,8
				Jauktu lauksaimniecības kultūru audzētāji un lopkopji	4,7
		62	Kvalificēti tirgus mežsaimniecības, zivsaimniecības un medību saimniecības darbinieki	Mežkopji un tiem radniecīgu profesiju darbinieki	90,0
				Zivsaimniecības darbinieki un mednieki	10,0
		63	Personiskā patēriņa lauksaimnieki, zvejnieki, mednieki un vācēji	Personiskam patēriņam paredzētu jauktu lauksaimniecības kultūru audzētāji un lopkopji	100,0
	Kvalificēti strādnieki un amatnieki	71	Būvnieki un tiem radniecīgu profesiju strādnieki (izņemot elektriķus)	Būvnieki un tiem radniecīgu profesiju strādnieki	61,1
				Apdares būvdarbu strādnieki un tiem radniecīgu profesiju strādnieki	28,6
				Krāsotāji, būvju konstrukciju tīrītāji un tiem radniecīgu profesiju strādnieki	10,4
		72	Metālapstrādes, mašīnbūves un tām radniecīgu jomu strādnieki	Valcētāji, skārdnieki un metāla konstrukciju montētāji, metāllējēji, metinātāji un tiem radniecīgu profesiju strādnieki	23,0
				Kalēji, instrumentu izgatavotāji un tiem radniecīgu profesiju strādnieki	34,8
				Mašīnu mehāniķi un remontatslēdznieki	42,2
		73	Amatnieki un iespieddarbu strādnieki	Amatnieki	81,0
				Iespieddarbu strādnieki	19,0
		74	Elektrisko un elektronisko iekārtu strādnieki	Elektroiekārtu uzstādītāji un labotāji	94,2
				Elektronisko un telekomunikāciju iekārtu mehāniķi un labotāji	5,8

Vidējas kvalifikācijas profesijas	Kvalificēti strādnieki un amatnieki	75	Pārtikas produktu pārstrādes un kokapstrādes strādnieki, apģērbu izgatavošanas un citi amatnieki un tiem radniecīgu profesiju strādnieki	Pārtikas pārstrādes strādnieki un tiem radniecīgu profesiju strādnieki	29,6
				Kokapstrādes strādnieki, mēbeļu izgatavotāji un tiem radniecīgu profesiju strādnieki	32,0
				Apģērbu izgatavotāji un tiem radniecīgu profesiju strādnieki	33,3
				Citi amatnieki un strādnieki	5,1
	Iekārtu un mašīnu operatori un izstrādājumu montieri	81	Rūpniecisko iekārtu operatori	Ieguves un minerālu apstrādes iekārtu operatori	2,5
				Metāla apstrādes un metāla virsmas apstrādes iekārtu operatori	3,9
				Ķīmisko un fotoizstrādājumu ražošanas iekārtu un mašīnu operatori	5,8
				Gumijas, plastmasas un papīra izstrādājumu ražošanas iekārtu operatori	1,2
				Tekstila, kažokādas un ādas izstrādājumu ražošanas iekārtu operatori	9,0
				Pārtikas un līdzīgu produktu ražošanas iekārtu operatori	13,3
				Koksnes apstrādes un papīra ražošanas iekārtu operatori	31,2
				Citu rūpniecisko iekārtu un mašīnu operatori	33,2
		82	Montieri	Montieri	100,
		83	Pašgājēju mašīnu un iekārtu vadītāji un celšanas iekārtu un mašīnu operatori	Vilces līdzekļa vadītāji (mašīnisti) un tiem radniecīgu profesiju strādnieki	3,4
				Transportlīdzekļu vadītāji	22,8
				Smago kravas automobiļu un autobusu vadītāji	45,1
				Lauksaimniecības, zemes darbu, celšanas un citu kraušanas iekārtu operatori	23,6
				Kuģu klāja komandas un tām radniecīgu profesiju strādnieki	5,1
Zemas kvalifikācijas profesijas	Vienkāršās profesijas	91	Apkopēji un palīgi mājdarbos	Māju, viesnīcu un biroju apkopēji un palīgi	84,3
				Transportlīdzekļu, logu un veļas mazgātāji un citu ar rokām veicamu tīrīšanas darbu izpildītāji	15,7
		92	Lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības strādnieki	Lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības strādnieki	100,0
		93	Raktuvju, būvniecības, ražošanas un transporta strādnieki	Raktuvju un būvniecības strādnieki	17,5
				Rūpniecības un citi strādnieki	61,5
				Transporta strādnieki un krāvēji	21,0
		94	Pārtikas produktu sagatavošanas palīgstrādnieki	Pārtikas produktu sagatavošanas palīgstrādnieki	100,0
		95	Ielu strādnieki un ielu pārdevēji	Ielu strādnieki un tiem radniecīgu profesiju strādnieki	18,0
				Ielu pārdevēji (izņemot pārtikas preces)	82,0
		96	Atkritumu savācēji un citu vienkāršo profesiju strādnieki	Atkritumu savācēji	60,5
				Citi vienkāršo profesiju strādnieki	39,5

5.tabula

Profesiju klasifikators (ISCO-08) un apakšgrupu skaidrojumi

PK kods	Profesiju apakšgrupa	Skaidrojums
		Augstas kvalifikācijas profesijas
		I Vadītāji
11	Likumdevēji, amatpersonas un vadītāji	Šajā apakšgrupā ietilpst likumdevēji, valsts augstākās amatpersonas un vadītāji, kas nosaka, formulē valsts politiku, izstrādā, pieņem un groza normatīvos aktus, pārstāv valsti un rīkojas tās vārdā, uzrauga, kā tiek īstenota valsts politika un ievēroti normatīvie akti, vai veic līdzīgus uzdevumus valsts mēroga organizāciju interesēs; uzņēmumu vadītāji, kas nosaka un formulē uzņēmuma darbības pamatprincipus, plāno, vada un koordinē struktūrvienību darbu.
12	Administratīvie vadītāji un komercdirektori	Šīs apakšgrupas vadītāji vada jebkuras īpašuma formas un saimnieciskās darbības veida uzņēmumu, izstrādā to tehniskās, ekonomiskās un sociālās attīstības perspektīvas; finanšu, administratīvo un komercpakalpojumu struktūrvienību vadītāji plāno, vada un koordinē savu darbību tiešā uzņēmuma vadītāja vadībā, konsultējoties ar citu struktūrvienību vadītājiem.
13	Ražošanas un specializēto pakalpojumu jomas vadītāji	Šīs apakšgrupas vadītāji ražošanas un specializēto pakalpojumu jomā vada jebkuras īpašuma formas un saimnieciskās darbības veida uzņēmumu, izstrādā tā tehniskās, ekonomiskās un sociālās attīstības perspektīvas; struktūrvienību vadītāji plāno, vada un koordinē ražošanas procesus, pakalpojumu sniegšanu un citus savas darbības uzdevumus tiešā uzņēmuma vadītāja vadībā, konsultējoties ar citu struktūrvienību vadītājiem.
14	Viesmīlības, ēdināšanas, tirdzniecības un citu pakalpojumu jomas vadītāji	Šīs apakšgrupas vadītāji viesmīlības, ēdināšanas, tirdzniecības un citu pakalpojumu jomā vada jebkuras īpašuma formas un saimnieciskās darbības veida uzņēmumu, izstrādā tā tehniskās, ekonomiskās un sociālās attīstības perspektīvas; struktūrvienību vadītāji plāno, vada un koordinē ražošanas procesus, pakalpojumu sniegšanu un citus savas darbības uzdevumus tiešā uzņēmuma vadītāja vadībā, konsultējoties ar citu struktūrvienību vadītājiem.
		II Vecākie speciālisti
21	Zinātnes un inženierzinātņu jomas vecākie speciālisti	Šīs apakšgrupas vecākie speciālisti veic izglītības darbu, zinātniskās pētniecības darbus, izstrādā un pilnveido teorijas, koncepcijas un metodiku, kā arī praktiski izmanto savas zināšanas fizikas, astronomijas, meteoroloģijas, ķīmijas, ģeofizikas, ģeoloģijas, matemātikas, statistikas, skaitļošanas, bioloģijas, zooloģijas, botānikas, ekoloģijas, fizioloģijas, agronomijas, bioķīmijas, mikrobioloģijas, arhitektūras, būvniecības un tehnikas nozarēs.
22	Veselības aprūpes jomas vecākie speciālisti	Šīs apakšgrupas vecākie speciālisti nodarbojas ar zinātnisko pētniecību; izstrādā un attīsta teorijas, koncepcijas un metodes, kā arī pielieto praksē zinātnes atziņas medicīnas, pacientu aprūpes, zobārstniecības, veterinārmedicīnas, farmācijas un veselības veicināšanas jomā.

23	Izglītības jomas vecākie speciālisti	Šīs apakšgrupas vecākie speciālisti māca vienas vai vairāku disciplīnu teoriju un praksi, veic zinātniskās pētniecības darbu un pilnīgo un attīsta koncepcijas, teorijas un darba metodes, kas nepieciešamas pasniedzamajās disciplīnās, raksta pedagoģiskus rakstus un mācību grāmatas, māca privāti, māca un attīsta cilvēkus ar garīgu atpalicību, veido un maina mācību plānus, pārbauda un iesaka mācīšanas metodes un uzskates līdzekļus, piedalās mācību un citu jautājumu apspriešanā skolās un universitātēs, māca bērniem mācību priekšmetus un organizē mācības pirmsskolas līmenī, māca izglītojamiem mācību priekšmetus un organizē mācības profesionālajā izglītībā un profesionālajā pilnveides izglītībā, organizē interešu izglītības darbu un vada pulciņus, organizē internāta un dienesta viesnīcas darbu izglītības iestādē, kā arī māca vadīt gaisa kuģus, kuģus, automašīnas, dzelzceļa, metropolitēna vilcienus un citus transportlīdzekļus, darba mašīnas un veic kompetences atbilstības vērtēšanas pakalpojumus.
24	Komercdarbības un pārvaldes (administrācijas) vecākie speciālisti	Šīs apakšgrupas vecākie speciālisti veic pētījumus, izstrādā un attīsta teorijas un metodes, kā arī izmanto zināšanas praksē informācijas izplatīšanas, saimnieciskās darbības organizēšanas un vadīšanas, kā arī rūpnieciskā īpašuma, filozofijas, psiholoģijas, ekonomikas, vēstures, socioloģijas, antropoloģijas, citu sabiedrisko disciplīnu, lingvistikas, likumu piemērošanas, jaunrades un izrāžu organizācijas nozarēs. Sagatavo normatīvos un metodiskos dokumentus, plāno tautas saimniecības nozares vai darbības jomas attīstību, nepieciešamos materiālos un finanšu resursus, veic analītisko darbu, izskata iedzīvotāju iesniegumus, organizē un vada Latvijas valsts robežas apsardzību un kontroli, nodrošina brīvības atņemšanas kā kriminālsoda un apcietinājuma kā drošības līdzekļa izpildi.
25	Informācijas un komunikācijas tehnoloģiju jomas vecākie speciālisti	Šīs apakšgrupas vecākie speciālisti veic pētījumus, plāno informācijas un komunikācijas tehnoloģiju dizainu, raksta testus, sniedz konsultācijas un uzlabo informācijas tehnoloģiju sistēmas, aparatūru un programmatūru un ar to saistīto pielietojumu, izstrādā, uztur un atbalsta datubāzes un citas informācijas sistēmas, lai nodrošinātu optimālu darbību un datu integritāti un drošību.
26	Tiesību, sociālo un kultūras lietu vecākie speciālisti	Šīs apakšgrupas vecākie speciālisti veic pētījumus, izstrādā un attīsta teorijas un metodes, kā arī izmanto zināšanas praksē informācijas izplatīšanas, saimnieciskās darbības organizēšanas un vadīšanas, kā arī filozofijas, psiholoģijas, vēstures, socioloģijas, antropoloģijas, citu sabiedrisko disciplīnu, lingvistikas, likumu piemērošanas, jaunrades un izrāžu organizācijas nozarēs, veic analītisko darbu.
		III Speciālisti
31	Zinātnes un inženierzinātņu speciālisti	Šīs apakšgrupas speciālisti veic tehniskus uzdevumus, kas saistīti ar zinātniskās pētniecības darbu, ar koncepciju un darba metožu lietošanu tehnikas zinātņu, dabaszinātņu, kā arī skaitļošanas un inženierzinātņu jomā, strādā ar tehniskām iekārtām, kontrolē gaisa kuģu un kuģu iekārtu darbību, pēta ražošanas un citus procesus, kā arī izgatavoto produktu drošumu un lietojumderīgumu.
32	Veselības aprūpes jomas speciālisti	Šīs apakšgrupas speciālisti veic tehniskās funkcijas medicīnas, veterinārmedicīnas, sanitārijas, farmācijas un radniecīgās nozarēs.
33	Komercdarbības un pārvaldes (administrācijas) speciālisti	Šīs apakšgrupas speciālisti veic tehniskus darbus finanšu, tirdzniecības, uzņēmuma pārvaldes, grāmatvedības uzskaites praktiskās realizācijas, kā arī juridisko, statistisko un citu pakalpojumu veidu jomā, veic valstisku darbību personāla sadalē, Latvijas Republikas valsts robežas apsardzībā un kontrolē, muitas darbībā, aplikšanā ar nodokļiem, sociālajā nodrošināšanā, licenču izsniegšanā, policijas darbībā.
34	Juridisko, sociālo un kultūras lietu un tām radniecīgu lietu	Šīs apakšgrupas speciālisti veic tehniskus darbus juridisko, statistisko un citu pakalpojumu veidu jomā, veic valstisku darbību sociālajā, atpūtas, sporta un reliģijas jomā.

	speciālisti	
35	Informācijas tehnoloģiju speciālisti	Šīs apakšgrupas speciālisti sniedz tehnisko palīdzību komunikāciju sistēmas, datoru sistēmu un tīklu lietotājiem, veic tehniskos uzdevumus, kas saistīti ar telekomunikāciju, attēlu un skaņu pārraidi, kā arī cita veida telekomunikāciju signāliem uz zemes, jūras vai gaisa kuģos.
	Vidējas kvalifikācijas profesijas	
	IV Kalpotāji	
41	Iestāžu kalpotāji un kancelejas tehnikas operatori	Šīs apakšgrupas darbinieki veic darbus, kas nepieciešami iestādes vadībai, lai efektīvi un sekmīgi risinātu ražošanas vai apgādes problēmas; veic finanšu, statistikas, grāmatvedības un citas informācijas apstrādi un sistematizēšanu ar datortehnikas vai citas kancelejas tehnikas palīdzību.
42	Klientu apkalpotāji	Šīs apakšgrupas darbinieki tieši apkalpo klientus, veic dažādas naudas operācijas, organizē ceļojumus, informē klientus, organizē lietišķas tikšanās. Šajā apakšgrupā iekļauti arī darbinieki, kas strādā pie telefona komutatora pults.
43	Uzskaites un materiālo vērtību reģistrēšanas darbinieki	Šīs apakšgrupas darbinieki veic finanšu, statistikas, grāmatvedības un citas informācijas apstrādi un sistematizēšanu ar skaitļošanas tehnikas vai citas kancelejas tehnikas palīdzību.
44	Citi kalpotāji	Šīs apakšgrupas darbinieki veic informācijas apstrādi un sistematizēšanu ar skaitļošanas tehnikas vai citas kancelejas tehnikas palīdzību.
	V Pakalpojumu un tirdzniecības darbinieki	
51	Individuālo pakalpojumu jomas darbinieki	Šīs apakšgrupas darbinieki sniedz individuālos pakalpojumus, organizē ceļojumus, vada saimniecību, strādā sabiedriskajā ēdināšanā.
52	Tirdzniecības darbinieki	Šīs apakšgrupas darbinieki pārdod dažādas preces, mākslas izstrādājumus, adījumus, avīzes, periodiskos izdevumus vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmumos, kioskos, tirgus laukumos un ielās; demonstrē preces, skaidro to iedalījumu un kvalitāti, kā arī demonstrē apģērbu; pozē fotogrāfiem, skulptoriem un māksliniekiem vai filmējas reklāmas filmā.
53	Individuālās aprūpes darbinieki	Šīs apakšgrupas darbinieki nodrošina aprūpi, uzraudzību un palīdzību bērniem, pacientiem, slimniekiem, invalīdiem un veciem cilvēkiem mājās, ārstniecības un sociālajās institūcijās, palīdz ārstiem, medicīnas māsām, sociālā darba speciālistiem, veterinārārstiem, farmaceitiem un citam medicīniskajam personālam slimnīcās, citās ārstniecības institūcijās un sociālajās institūcijās.
54	Apsardzes pakalpojumu jomas darbinieki	Šīs apakšgrupas darbinieki dzēš ugunsgrēkus, glābj cilvēkus, mantu un materiālās vērtības ugunsgrēka laikā un pēc tā, sargā sabiedrisko kārtību, aiztur personas, kas pārkāpj likumus, sniedz kvalificētus apsardzes pakalpojumus juridiskām un fiziskām personām, nodrošina nepārtrauktu ieslodzīto personu diennakts apsardzi, izolāciju un uzraudzību ieslodzījuma vietās.
	VI Kvalificēti lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības darbinieki	
61	Kvalificēti tirgus lauksaimniecības darbinieki	Kvalificēti lauksaimniecības darbinieki audzē un novāc Latvijas apstākļiem piemērotu lauksaimniecības kultūru ražu, ražo lopkopības produkciju, audzē dzīvniekus, audzē, apsargā un izmanto mežu, nodarbojas ar biškopību. Produkciju

		piegādā realizācijas organizācijām vai pārdod tirgū.
62	Kvalificēti tirgus mežsaimniecības, zivsaimniecības un medību saimniecības darbinieki	Kvalificēti mežsaimniecības, medību saimniecības un zivsaimniecības darbinieki medī dzīvniekus, audzē un zvejo zivis, audzē, apsargā un izmanto mežu un produkciju piegādā realizācijas organizācijām vai pārdod tirgū.
63	Personiskā patēriņa lauksaimnieki, zvejnieki, mednieki un vācēji	Personiskā patēriņa lauksaimnieki, zvejnieki, mednieki un vācēji, kas ražo personiskam patēriņam, audzē labību, dārzeņus, augļus un citas kultūras, audzē mājlopus, vāc savvaļas augļus un augus, medī zvērus un zvejo zivis.
	VII Kvalificēti strādnieki un amatnieki	
71	Būvnieki un tiem radniecīgu profesiju strādnieki (izņemot elektriķus)	Šīs apakšgrupas strādnieki būvē, uzrauga un remontē ēkas un citas būves, skalda un sagatavo akmeņus būvniecībai vai citiem mērķiem.
72	Metālapstrādes, mašīnbūves un tām radniecīgu jomu strādnieki	Šīs apakšgrupas strādnieki izgatavo veidnes un veidņu serdeņus metāla kausēšanai un liešanai; metina, griež un veido metālu; ceļ smagas metāla konstrukcijas; veic līdzīgus darbus zem ūdens; kaļ tēraudu un citus metālus dažādu instrumentu, mašīnu, izstrādājumu ražošanai; regulē un vada dažādus darbgaldus, montē, izdara mašīnu dzinēju, kā arī elektrisko un elektronisko ierīču kārtējo un kapitālo remontu.
73	Amatnieki un iespieddarbu strādnieki	Šīs apakšgrupas strādnieki un amatnieki izgatavo un remontē precīzijas instrumentus – navigācijas, meteoroloģijas, optikas un citas ierīces, dažādus dārgakmens un dārgmetāla izstrādājumus; izgatavo, krāso un rotā porcelāna, keramikas un stikla traukus; izgatavo mākslas izstrādājumus no koka, ziediem, tekstilijām, ādas un līdzīgiem materiāliem; veic iespiešanas darbus.
74	Elektrisko un elektronisko iekārtu strādnieki	Šīs apakšgrupas strādnieki komplektē, regulē, montē un remontē elektromehāniskās ierīces un citu elektroaparatūru un ierīces ēkās, fabrikās, cehos un citur, apkalpo un remontē radiouztvērējus, televizorus, audio un video aparatūru, montē, apkalpo un remontē informācijas tehnoloģiju un telekomunikāciju iekārtas sakaru mezglos un lietošanas vietās, montē, ievelk un remontē elektropārvades līnijas un kabeļus.
75	Pārtikas produktu pārstrādes un kokapstrādes strādnieki, apģērbu izgatavošanas un citi amatnieki un tiem radniecīgu profesiju strādnieki	Šīs apakšgrupas strādnieki un amatnieki apstrādā un pārstrādā lauksaimniecības un rūpniecības izejvielas pārtikas un citos produktos, izgatavo un labo koka, auduma, kažokādu un citu materiālu izstrādājumus, veic kontroles un pārbaudes operācijas.

	VIII Iekārtu un mašīnu operatori un izstrādājumu montieri	
81	Rūpniecisko iekārtu operatori	Šīs apakšgrupas strādniekiem nepieciešama pieredze un zināšanas, kā vadīt un kontrolēt rūpnieciskās iekārtas, mašīnas un ierīces. Bieži nepieciešams strādāt atbilstoši mašīnas tempam un piemēroties iekārtu, mašīnu un ierīču tehniskajiem jauninājumiem.
82	Montieri	Šīs apakšgrupas strādnieki montē produkciju no sakomplektētām detaļām atbilstoši instrukcijai un tehnoloģiskajām prasībām.
83	Pašgājēju mašīnu un iekārtu vadītāji un celšanas iekārtu un mašīnu operatori	Šīs grupas strādnieki vada un apkalpo vilcienus un citus transportlīdzekļus, vada mašīnas rūpnīcās, vada lauksaimniecības mašīnas un iekārtas; apkalpo traktortehniku un citas mašīnas, kuras lieto karjeru izstrādē un minerālu ieguvē, ēku, tuneļu un ceļu būvniecībā; veic darbus uz kuģa klāja un citiem ūdenstransporta līdzekļiem.
	Zemas kvalifikācijas profesijas	
	IX Vienkāršās profesijas	
91	Apkopēji un palīgi mājas darbos	Šīs apakšgrupas strādnieki izpilda tīrīšanas darbus mājsaimniecībās, viesnīcās, birojos, slimnīcās un citās telpās, kā arī gaisa kuģos, vilcienos, autobusos, tramvajos, trolejbusos un citos transportlīdzekļos.
92	Lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības strādnieki	Šīs apakšgrupas strādnieki izpilda vienkāršus darbus lauksaimniecībā, mežsaimniecībā, zivsaimniecībā, medību saimniecībā, lietojot vienkāršus darbarīkus, roku darbu un fizisko spēku.
93	Raktuvju, būvniecības, ražošanas un transporta strādnieki	Šīs apakšgrupas strādnieki izpilda vienkāršus darbus raktuvēs, būvniecības, ražošanas un transporta nozarēs, lietojot vienkāršus darbarīkus, roku darbu un fizisko spēku.
94	Pārtikas produktu sagatavošanas palīgstrādnieki	Šīs apakšgrupas strādnieki palīdz pārtikas produktu sagatavošanas darbos un virtuves darbos.
95	Ielu strādnieki un ielu pārdevēji	Šīs apakšgrupas strādnieki tīra apavus ielās un citās sabiedriskās vietās, mazgā automašīnu logus vai izpilda izsūtāmā pienākumus, pārdod dažādas nepārtikas sīkpreces ielās vai citās sabiedriskās vietās, piemēram, stadionos, kinoteātros, teātros.
96	Atkritumu savācēji un citu vienkāršo profesiju strādnieki	Šīs apakšgrupas strādnieki savāc atkritumus no ēkām, ielām un citām sabiedriskām vietām, slauka ielas, ietves, laukumus, piegādā korespondenci vai preces, pārnēsā bagāžu, dežurē publiskās vietās, dežurē garderobēs, savāc naudu no preču pārdošanas, autostāvvietu un citiem automātiem, reģistrē komunālo pakalpojumu patēriņa rādītājus un veic citur neklasificētus vienkāršus darbus.

6.tabula

DARBASPĒKA PIEPRASĪJUMA PROGNOZES

Nodarbināto skaits pa profesiju grupām

(tūkst.)

				Fakts	Prognoze					
Kvalifikācijas pakāpe	**Profesiju pamatgrupas**	**PK kods**	**Profesiju apakšgrupas**	**2011**	**2012**	**2013**	**2015**	**2020**	**2025**	**2030**
			Kopā	**861,6**	**874,8**	**882,6**	**899,3**	**925,1**	**943,7**	**965,1**
Augstas kvalifikācijas profesijas	Vadītāji	11	Likumdevēji, amatpersonas un vadītāji	27,7	28,3	28,6	29,2	30,2	30,9	31,7
		12	Administratīvie vadītāji un komercdirektori	23,3	23,7	23,9	24,5	25,7	26,7	27,7
		13	Ražošanas un specializēto pakalpojumu jomas vadītāji	26,1	26,7	27,1	27,9	29,5	30,8	32,3
		14	Viesmīlības, ēdināšanas, tirdzniecības un citu pakalpojumu jomas vadītāji	10,6	10,7	10,8	11,0	11,2	11,4	11,6
	Vecākie speciālisti	21	Zinātnes un inženierzinātņu jomas vecākie speciālisti	20,6	21,9	23,0	25,2	30,5	35,6	41,1
		22	Veselības aprūpes jomas vecākie speciālisti	18,6	18,9	19,1	19,7	21,1	22,7	24,4
		23	Izglītības jomas vecākie speciālisti	45,8	45,7	45,7	46,0	46,7	47,3	47,8
		24	Komercdarbības un pārvaldes (administrācijas) vecākie speciālisti	30,9	31,3	31,6	32,2	33,4	34,4	35,5
		25	Informācijas un komunikācijas tehnoloģiju jomas vecākie speciālisti	10,8	11,5	12,2	13,6	17,0	20,4	23,9
		26	Tiesību, sociālo un kultūras lietu vecākie speciālisti	20,1	20,2	20,2	20,3	20,3	20,0	19,8
	Speciālisti	31	Zinātnes un inženierzinātņu speciālisti	19,1	19,7	20,3	21,4	23,8	26,1	28,5
		32	Veselības aprūpes jomas speciālisti	13,4	13,9	14,3	15,3	17,7	20,3	23,1
		33	Komercdarbības un pārvaldes (administrācijas) speciālisti	55,9	56,8	57,4	58,8	61,4	63,6	66,0
		34	Juridisko, sociālo un kultūras lietu un tām radniecīgu lietu speciālisti	12,4	12,4	12,4	12,5	12,7	12,8	12,8
		35	Informācijas tehnoloģiju speciālisti	5,6	5,8	5,9	6,1	6,6	7,0	7,5
Vidējas kvalifikācijas profesijas	Kalpotāji	41	Iestāžu kalpotāji un kancelejas tehnikas operatori	6,2	6,3	6,3	6,3	6,4	6,4	6,4
		42	Klientu apkalpotāji	15,6	15,6	15,6	15,6	15,2	14,6	14,0
		43	Uzskaites un materiālo vērtību reģistrēšanas darbinieki	23,1	23,4	23,5	23,7	23,7	23,5	23,4
		44	Citi kalpotāji	3,4	3,4	3,5	3,5	3,6	3,7	3,7

Vidējas kvalifikācijas profesijas	Pakalpojumu un tirdzniecības darbinieki	51	Individuālo pakalpojumu jomas darbinieki	38,1	38,7	39,2	40,4	42,5	44,3	46,3
		52	Tirdzniecības darbinieki	59,8	60,5	60,6	60,9	60,6	59,9	59,4
		53	Individuālās aprūpes darbinieki	13,7	13,8	13,8	14,0	14,5	15,1	15,6
		54	Apsardzes pakalpojumu jomas darbinieki	18,4	18,7	18,9	19,5	20,5	21,4	22,4
	Kvalificēti lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības darbinieki	61	Kvalificēti tirgus lauksaimniecības darbinieki	15,1	15,2	15,3	15,3	14,9	14,6	14,3
		62	Kvalificēti tirgus mežsaimniecības, zivsaimniecības un medību saimniecības darbinieki	4,1	4,2	4,3	4,4	4,6	4,8	5,0
		63	Personiskā patēriņa lauksaimnieki, zvejnieki, mednieki un vācēji	13,2	12,7	12,3	11,2	8,2	5,4	2,7
	Kvalificēti strādnieki un amatnieki	71	Būvnieki un tiem radniecīgu profesiju strādnieki (izņemot elektriķus)	28,0	28,8	29,3	30,0	31,3	31,9	32,7
		72	Metālapstrādes, mašīnbūves un tām radniecīgu jomu strādnieki	31,7	32,7	33,4	34,6	37,1	39,1	41,3
		73	Amatnieki un iespieddarbu strādnieki	3,8	3,9	4,0	4,2	4,5	4,7	4,9
		74	Elektrisko un elektronisko iekārtu strādnieki	12,2	12,5	12,7	13,1	13,8	14,4	15,0
		75	Pārtikas produktu pārstrādes un kokapstrādes strādnieki, apģērbu izgatavošanas un citi amatnieki un tiem radniecīgu profesiju strādnieki	29,8	30,8	31,3	32,2	33,8	34,8	36,0
	Iekārtu un mašīnu operatori un izstrādājumu montieri	81	Rūpniecisko iekārtu operatori	18,1	18,7	19,0	19,6	20,8	21,6	22,5
		82	Montieri	2,6	2,7	2,7	2,8	2,9	3,0	3,1
		83	Pašgājēju mašīnu un iekārtu vadītāji un celšanas iekārtu un mašīnu operatori	60,1	61,0	61,4	62,2	62,5	62,3	62,0
Zemas kvalifikācijas profesijas	Vienkāršās profesijas	91	Apkopēji un palīgi mājas darbos	21,0	20,9	20,7	20,4	19,3	17,9	16,5
		92	Lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības strādnieki	23,1	23,1	23,1	22,9	21,8	20,9	19,9
		93	Raktuvju, būvniecības, ražošanas un transporta strādnieki	50,8	51,2	51,1	50,6	48,1	44,7	41,2
		94	Pārtikas produktu sagatavošanas palīgstrādnieki	4,4	4,4	4,4	4,3	4,1	3,8	3,5
		95	Ielu strādnieki un ielu pārdevēji	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,4
		96	Atkritumu savācēji un citu vienkāršo profesiju strādnieki	23,8	23,7	23,5	23,2	22,1	20,7	19,2

7.tabula

DARBASPĒKA PIEDĀVĀJUMA PROGNOZES
SAGLABĀJOTIES PATREIZĒJAI DARBASPĒKA SAGATAVOŠANAS STRUKTŪRAI

Ekonomiski aktīvie iedzīvotāji pa profesiju grupām

(tūkst.)

				Fakts	Prognoze					
Kvalifikācijas pakāpe	**Profesiju pamatgrupas**	**PK kods**	**Profesiju apakšgrupas**	**2011**	**2012**	**2013**	**2015**	**2020**	**2025**	**2030**
			Kopā	1028.2	1014.7	1001.8	982.5	985.0	1003.2	1021.4
Augstas kvalifikācijas profesijas	Vadītāji	11	Likumdevēji, amatpersonas un vadītāji	30.7	30.7	30.6	30.7	32.1	34.9	39.0
		12	Administratīvie vadītāji un komercdirektori	25.4	25.6	25.8	26.2	28.2	31.4	35.6
		13	Ražošanas un specializēto pakalpojumu jomas vadītāji	28.0	28.1	28.0	27.5	28.7	30.1	35.2
		14	Viesmīlības, ēdināšanas, tirdzniecības un citu pakalpojumu jomas vadītāji	11.7	11.6	11.5	11.6	12.6	13.8	15.5
	Vecākie speciālisti	21	Zinātnes un inženierzinātņu jomas vecākie speciālisti	22.5	22.2	22.6	24.0	28.2	34.1	40.0
		22	Veselības aprūpes jomas vecākie speciālisti	19.1	18.4	18.3	18.7	19.8	22.3	24.1
		23	Izglītības jomas vecākie speciālisti	49.0	48.7	48.3	48.1	50.5	54.4	60.4
		24	Komercdarbības un pārvaldes (administrācijas) vecākie speciālisti	35.1	36.0	36.6	37.3	40.7	45.6	50.9
		25	Informācijas un komunikācijas tehnoloģiju jomas vecākie speciālisti	11.8	11.8	12.0	13.0	16.5	19.9	23.2
		26	Tiesību, sociālo un kultūras lietu vecākie speciālisti	22.0	22.4	22.8	23.7	26.3	30.3	35.9
	Speciālisti	31	Zinātnes un inženierzinātņu speciālisti	21.2	21.3	21.0	21.1	23.3	25.9	28.3
		32	Veselības aprūpes jomas speciālisti	14.6	15.2	15.4	16.1	19.1	23.0	27.7
		33	Komercdarbības un pārvaldes (administrācijas) speciālisti	64.3	65.1	65.7	66.3	69.8	72.5	74.0
		34	Juridisko, sociālo un kultūras lietu un tām radniecīgu lietu speciālisti	13.7	14.0	14.2	14.4	15.3	16.5	18.0
		35	Informācijas tehnoloģiju speciālisti	6.6	6.8	6.9	6.7	6.7	7.0	7.4
Vidējas kvalifikācijas profesijas	Kalpotāji	41	Iestāžu kalpotāji un kancelejas tehnikas operatori	8.0	7.9	7.9	7.8	8.2	8.6	8.6
		42	Klientu apkalpotāji	19.6	19.6	19.7	20.0	21.1	21.5	20.4
		43	Uzskaites un materiālo vērtību reģistrēšanas darbinieki	27.7	27.0	26.3	25.0	23.7	23.0	21.9
		44	Citi kalpotāji	4.2	3.9	3.8	3.5	3.6	3.7	3.7

Vidējas kvalifikācijas profesijas	Pakalpojumu un tirdzniecības darbinieki	51	Individuālo pakalpojumu jomas darbinieki	46,6	46,3	46,0	45,7	47,0	48,9	49,9
		52	Tirdzniecības darbinieki	76,2	75,5	74,8	73,5	72,5	72,4	70,3
		53	Individuālās aprūpes darbinieki	16,0	15,5	15,0	14,1	13,4	13,3	13,3
		54	Apsardzes pakalpojumu jomas darbinieki	23,6	23,0	22,5	21,8	21,4	21,6	22,1
	Kvalificēti lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības darbinieki	61	Kvalificēti tirgus lauksaimniecības darbinieki	16,6	15,7	14,9	14,3	13,1	13,0	13,1
		62	Kvalificēti tirgus mežsaimniecības, zivsaimniecības un medību saimniecības darbinieki	5,4	5,3	5,2	4,5	4,4	4,3	3,9
		63	Personiskā patēriņa lauksaimnieki, zvejnieki, mednieki un vācēji	13,5	12,6	11,9	10,5	8,2	5,4	2,7
	Kvalificēti strādnieki un amatnieki	71	Būvnieki un tiem radniecīgu profesiju strādnieki (izņemot elektriķus)	44,2	43,5	42,9	41,4	37,0	35,3	32,2
		72	Metālapstrādes, mašīnbūves un tām radniecīgu jomu strādnieki	38,0	36,9	35,8	34,3	33,9	31,6	29,0
		73	Amatnieki un iespieddarbu strādnieki	5,3	5,2	5,1	4,7	4,4	3,9	3,5
		74	Elektrisko un elektronisko iekārtu strādnieki	15,4	14,9	14,3	13,5	12,5	11,7	10,8
		75	Pārtikas produktu pārstrādes un kokapstrādes strādnieki, apģērbu izgatavošanas un citi amatnieki un tiem radniecīgu profesiju strādnieki	36,1	35,5	34,8	33,7	32,6	31,5	29,9
	Iekārtu un mašīnu operatori un izstrādājumu montieri	81	Rūpniecisko iekārtu operatori	22,5	22,0	21,4	20,5	19,5	18,2	16,5
		82	Montieri	2,8	2,8	2,7	2,7	2,9	3,0	3,1
		83	Pašgājēju mašīnu un iekārtu vadītāji un celšanas iekārtu un mašīnu operatori	69,7	67,7	65,6	61,8	55,7	49,1	42,1
Zemas kvalifikācijas profesijas	Vienkāršās profesijas	91	Apkopēji un palīgi mājas darbos	25,0	23,6	22,3	20,3	19,0	17,7	16,4
		92	Lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības strādnieki	28,8	28,2	27,5	26,3	24,2	22,4	20,2
		93	Raktuvju, būvniecības, ražošanas un transporta strādnieki	71,2	70,1	69,0	66,7	61,2	56,1	49,3
		94	Pārtikas produktu sagatavošanas palīgstrādnieki	5,9	5,7	5,5	5,2	4,6	4,2	3,6
		95	Ielu strādnieki un ielu pārdevēji	0,6	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,4
		96	Atkritumu savācēji un citu vienkāršo profesiju strādnieki	29,6	28,0	26,6	24,4	22,5	20,8	19,1

8.tabula

Darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma attiecība 2020.gadā pa profesiju grupām

Kvalifikācijas pakāpe	Profesiju pamatgrupas	PK kods	Profesiju apakšgrupas	Pieprasījums, tūkst.	Piedāvājums, tūkst.	Pieprasījums pret piedāvājumu, %
			Kopā	**925.1**	**985.0**	**94**
Augstas kvalifikācijas profesijas	Vadītāji	11	Likumdevēji, amatpersonas un vadītāji	30.2	32.1	94
		12	Administratīvie vadītāji un komercdirektori	25.7	28.2	91
		13	Ražošanas un specializēto pakalpojumu jomas vadītāji	29.5	28.7	103
		14	Viesmīlības, ēdināšanas, tirdzniecības un citu pakalpojumu jomas vadītāji	11.2	12.6	89
	Vecākie speciālisti	21	Zinātnes un inženierzinātņu jomas vecākie speciālisti	30.5	28.2	108
		22	Veselības aprūpes jomas vecākie speciālisti	21.1	19.8	107
		23	Izglītības jomas vecākie speciālisti	46.7	50.5	92
		24	Komercdarbības un pārvaldes (administrācijas) vecākie speciālisti	33.4	40.7	82
		25	Informācijas un komunikācijas tehnoloģiju jomas vecākie speciālisti	17.0	16.5	103
		26	Tiesību, sociālo un kultūras lietu vecākie speciālisti	20.3	26.3	77
	Speciālisti	31	Zinātnes un inženierzinātņu speciālisti	23.8	23.3	102
		32	Veselības aprūpes jomas speciālisti	17.7	19.1	92
		33	Komercdarbības un pārvaldes (administrācijas) speciālisti	61.4	69.8	88
		34	Juridisko, sociālo un kultūras lietu un tām radniecīgu lietu speciālisti	12.7	15.3	83
		35	Informācijas tehnoloģiju speciālisti	6.6	6.7	99
Vidējas kvalifikācijas profesijas	Kalpotāji	41	Iestāžu kalpotāji un kancelejas tehnikas operatori	6.4	8.2	78
		42	Klientu apkalpotāji	15.2	21.1	72
		43	Uzskaites un materiālo vērtību reģistrēšanas darbinieki	23.7	23.7	100
		44	Citi kalpotāji	3.6	3.6	102
	Pakalpojumu un tirdzniecības darbinieki	51	Individuālo pakalpojumu jomas darbinieki	42.5	47.0	91
		52	Tirdzniecības darbinieki	60.6	72.5	84
		53	Individuālās aprūpes darbinieki	14.5	13.4	108
		54	Apsardzes pakalpojumu jomas darbinieki	20.5	21.4	96

Vidējas kvalifikācijas profesijas	Kvalificēti lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības darbinieki	61	Kvalificēti tirgus lauksaimniecības darbinieki	14,9	13,1	114
		62	Kvalificēti tirgus mežsaimniecības, zivsaimniecības un medību saimniecības darbinieki	4,6	4,4	104
		63	Personiskā patēriņa lauksaimnieki, zvejnieki, mednieki un vācēji	8,2	8,2	100
	Kvalificēti strādnieki un amatnieki	71	Būvnieki un tiem radniecīgu profesiju strādnieki (izņemot elektriķus)	31,3	37,0	85
		72	Metālapstrādes, mašīnbūves un tām radniecīgu jomu strādnieki	37,1	33,9	109
		73	Amatnieki un iespieddarbu strādnieki	4,5	4,4	102
		74	Elektrisko un elektronisko iekārtu strādnieki	13,8	12,5	110
		75	Pārtikas produktu pārstrādes un kokapstrādes strādnieki, apģērbu izgatavošanas un citi amatnieki un tiem radniecīgu profesiju strādnieki	33,8	32,6	104
	Iekārtu un mašīnu operatori un izstrādājumu montieri	81	Rūpniecisko iekārtu operatori	20,8	19,5	106
		82	Montieri	2,9	2,9	102
		83	Pašgājēju mašīnu un iekārtu vadītāji un celšanas iekārtu un mašīnu operatori	62,5	55,7	112
Zemas kvalifikācijas profesijas	Vienkāršās profesijas	91	Apkopēji un palīgi mājas darbos	19,3	19,0	101
		92	Lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības strādnieki	21,8	24,2	90
		93	Raktuvju, būvniecības, ražošanas un transporta strādnieki	48,1	61,2	79
		94	Pārtikas produktu sagatavošanas palīgstrādnieki	4,1	4,6	88
		95	Ielu strādnieki un ielu pārdevēji	0,5	0,5	101
		96	Atkritumu savācēji un citu vienkāršo profesiju strādnieki	22,1	22,5	98

9.tabula

Darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma attiecība 2030.gadā pa profesiju grupām

Kvalifikācijas pakāpe	Profesiju pamatgrupas	PK kods	Profesiju apakšgrupas	Pieprasījums, tūkst.	Piedāvājums, tūkst.	Pieprasījums pret piedāvājumu, %
			Kopā	**965,1**	**1021,4**	**94**
Augstas kvalifikācijas profesijas	Vadītāji	11	Likumdevēji, amatpersonas un vadītāji	31,7	39,0	81
		12	Administratīvie vadītāji un komercdirektori	27,7	35,6	78
		13	Ražošanas un specializēto pakalpojumu jomas vadītāji	32,3	35,2	92
		14	Viesmīlības, ēdināšanas, tirdzniecības un citu pakalpojumu jomas vadītāji	11,6	15,5	75
	Vecākie speciālisti	21	Zinātnes un inženierzinātņu jomas vecākie speciālisti	41,1	40,0	103
		22	Veselības aprūpes jomas vecākie speciālisti	24,4	24,1	101
		23	Izglītības jomas vecākie speciālisti	47,8	60,4	79
		24	Komercdarbības un pārvaldes (administrācijas) vecākie speciālisti	35,5	50,9	70
		25	Informācijas un komunikācijas tehnoloģiju jomas vecākie speciālisti	23,9	23,2	103
		26	Tiesību, sociālo un kultūras lietu vecākie speciālisti	19,8	35,9	55
	Speciālisti	31	Zinātnes un inženierzinātņu speciālisti	28,5	28,3	101
		32	Veselības aprūpes jomas speciālisti	23,1	27,7	83
		33	Komercdarbības un pārvaldes (administrācijas) speciālisti	66,0	74,0	89
		34	Juridisko, sociālo un kultūras lietu un tām radniecīgu lietu speciālisti	12,8	18,0	71
		35	Informācijas tehnoloģiju speciālisti	7,5	7,4	101
Vidējas kvalifikācijas profesijas	Kalpotāji	41	Iestāžu kalpotāji un kancelejas tehnikas operatori	6,4	8,6	74
		42	Klientu apkalpotāji	14,0	20,4	69
		43	Uzskaites un materiālo vērtību reģistrēšanas darbinieki	23,4	21,9	106
		44	Citi kalpotāji	3,7	3,7	100
	Pakalpojumu un tirdzniecības darbinieki	51	Individuālo pakalpojumu jomas darbinieki	46,3	49,9	93
		52	Tirdzniecības darbinieki	59,4	70,3	84
		53	Individuālās aprūpes darbinieki	15,6	13,3	117
		54	Apsardzes pakalpojumu jomas darbinieki	22,4	22,1	101

Vidējas kvalifikācijas profesijas	Kvalificēti lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības darbinieki	61	Kvalificēti tirgus lauksaimniecības darbinieki	14.3	13.1	109
		62	Kvalificēti tirgus mežsaimniecības, zivsaimniecības un medību saimniecības darbinieki	5.0	3.9	128
		63	Personiskā patēriņa lauksaimnieki, zvejnieki, mednieki un vācēji	2.7	2.7	100
	Kvalificēti strādnieki un amatnieki	71	Būvnieki un tiem radniecīgu profesiju strādnieki (izņemot elektriķus)	32.7	32.2	101
		72	Metālapstrādes, mašīnbūves un tām radniecīgu jomu strādnieki	41.3	29.0	142
		73	Amatnieki un iespieddarbu strādnieki	4.9	3.5	142
		74	Elektrisko un elektronisko iekārtu strādnieki	15.0	10.8	138
		75	Pārtikas produktu pārstrādes un kokapstrādes strādnieki, apģērbu izgatavošanas un citi amatnieki un tiem radniecīgu profesiju strādnieki	36.0	29.9	120
	Iekārtu un mašīnu operatori un izstrādājumu montieri	81	Rūpniecisko iekārtu operatori	22.5	16.5	136
		82	Montieri	3.1	3.1	102
		83	Pašgājēju mašīnu un iekārtu vadītāji un celšanas iekārtu un mašīnu operatori	62.0	42.1	147
Zemas kvalifikācijas profesijas	Vienkāršās profesijas	91	Apkopēji un palīgi mājas darbos	16.5	16.4	101
		92	Lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības strādnieki	19.9	20.2	99
		93	Raktuvju, būvniecības, ražošanas un transporta strādnieki	41.2	49.3	84
		94	Pārtikas produktu sagatavošanas palīgstrādnieki	3.5	3.6	96
		95	Ielu strādnieki un ielu pārdevēji	0.4	0.4	100
		96	Atkritumu savācēji un citu vienkāršo profesiju strādnieki	19.2	19.1	101

10.tabula

Darbaspēka pieprasījums un piedāvājums sadalījumā pa izglītības līmeņiem
(tūkst.)

	Fakts	Prognoze					
Izglītības pakāpes	**2011**	**2012**	**2013**	**2015**	**2020**	**2025**	**2030**
Pieprasījums kopā tai skaitā:	**861,6**	**874,2**	**881,5**	**897,1**	**920,7**	**937,2**	**956,3**
Augstākā izglītība	280,3	288,1	293,9	306,7	336,2	361,7	392,7
Vidējā profesionālā izglītība	296,0	297,3	296,2	295,0	292,2	291,2	293,1
Vidējā vispārējā izglītība	203,6	205,9	208,0	211,5	209,5	203,4	192,8
Pamatizglītība	81,7	82,9	83,4	84,0	82,9	80,8	77,7
Piedāvājums kopā tai skaitā:	**1028,2**	**1014,7**	**1001,8**	**982,5**	**985,0**	**1003,2**	**1021,4**
Augstākā izglītība	301,9	306,9	311,4	321,2	358,9	408,6	469,9
Vidējā profesionālā izglītība	351,1	340,5	330,1	311,7	283,0	256,8	228,1
Vidējā vispārējā izglītība	259,9	254,9	250,2	242,3	235,6	231,2	222,4
Pamatizglītība	115,3	112,4	110,2	107,4	107,5	106,6	101,0

11.tabula

Nodarbināto skaita ar augstāko izglītību pieprasījuma prognozes sadalījumā pa izglītības jomām
(tūkst.)

		Fakts	Prognoze					
Kods	**Izglītības tematiskās jomas**	**2011**	**2012**	**2013**	**2015**	**2020**	**2025**	**2030**
	Kopā	**280,3**	**288,1**	**293,9**	**306,7**	**336,2**	**361,7**	**392,7**
14	Pedagogu izglītība un izglītības zinātnes	43,9	42,7	41,5	40,0	38,0	36,5	34,9
21	Mākslas	7,3	7,6	7,8	8,2	9,1	10,0	10,8
22	Humanitārās zinātnes	12,1	12,4	12,6	13,1	13,9	14,7	15,5
31	Sociālās un cilvēkrīcības zinātnes	42,5	42,0	41,6	41,5	42,7	40,8	44,2
32	Informācijas un komunikācijas zinātnes	4,6	4,6	4,6	4,6	4,5	4,3	4,2
34	Komerczinības un administrēšana	44,5	48,5	51,5	56,6	65,5	72,8	79,9
38	Tiesību zinātne	19,1	20,1	20,9	22,3	24,7	26,6	28,3
42	Dzīvās dabas zinātnes	1,7	1,8	1,9	2,1	2,5	2,9	3,2
44	Fizikālās zinātnes	5,4	5,1	4,9	4,8	5,0	5,2	5,5
46	Matemātika un statistika	1,8	2,0	2,2	2,5	3,1	3,7	4,3
48	Datorika	5,8	6,8	7,7	9,4	13,2	16,9	20,5
52	Inženierzinātnes un tehnoloģijas	36,0	35,2	34,5	33,6	33,3	34,1	35,7
54	Ražošana un pārstrāde	3,0	4,4	5,5	7,4	11,6	15,3	19,2
58	Arhitektūra un būvniecība	10,0	10,1	10,1	10,2	10,4	10,9	11,5
62	Lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība	7,5	7,5	7,5	7,5	7,6	7,9	8,3
64	Veterinārija	1,5	1,5	1,5	1,5	1,4	1,3	1,3
72	Veselības aprūpe	18,7	19,9	20,8	22,8	27,9	33,2	38,6
76	Sociālā labklājība	4,6	4,9	5,1	5,4	5,9	6,3	6,6
81	Individuālie pakalpojumi	2,7	2,9	3,1	3,5	4,3	5,0	5,7
84	Transporta pakalpojumi	2,1	2,1	2,2	2,3	2,6	3,0	3,4
85	Vides aizsardzība	1,3	1,5	1,6	1,8	2,3	2,6	3,0
86	Civilā un militārā aizsardzība	3,8	4,2	4,6	5,2	6,1	6,9	7,5
X99	Vispārējās izglītības un citur neklasificētās tematiskās jomas	0,3	0,4	0,4	0,4	0,5	0,6	0,7

12.tabula

Ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaita ar augstāko izglītību piedāvājuma prognozes sadalījumā pa izglītības jomām
(tūkst.)

		Fakts	Prognoze					
Kods	**Izglītības tematiskās jomas**	**2011**	**2012**	**2013**	**2015**	**2020**	**2025**	**2030**
	Kopā	**301,9**	**306,9**	**311,4**	**321,2**	**358,9**	**408,6**	**469,9**
14	Pedagogu izglītība un izglītības zinātnes	46,1	45,5	44,8	43,7	43,0	43,0	43,4
21	Mākslas	8,4	8,6	8,7	9,0	10,3	12,1	14,4
22	Humanitārās zinātnes	13,4	13,5	13,7	14,2	16,2	19,3	23,8
31	Sociālās un cilvēkrīcības zinātnes	45,6	45,5	45,5	45,8	48,8	52,0	54,6
32	Informācijas un komunikācijas zinātnes	4,6	4,6	4,7	4,9	5,7	6,9	8,7
34	Komerczinības un administrēšana	50,1	53,9	57,2	63,3	79,7	100,3	126,5
38	Tiesību zinātne	20,8	21,6	22,4	23,7	27,4	31,3	35,0
42	Dzīvās dabas zinātnes	1,7	1,8	1,9	2,0	2,4	2,7	3,1
44	Fizikālās zinātnes	5,4	5,2	5,0	4,9	5,3	6,0	7,0
46	Matemātika un statistika	2,0	2,0	2,0	2,0	2,1	2,1	2,1
48	Datorika	6,3	6,9	7,3	8,1	9,9	11,6	13,0
52	Inženierzinātnes un tehnoloģijas	38,7	37,6	36,6	35,0	33,5	33,5	34,2
54	Ražošana un pārstrāde	3,1	3,0	3,0	2,9	3,0	3,0	2,9
58	Arhitektūra un būvniecība	10,9	11,0	11,0	11,1	11,3	12,0	13,1
62	Lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība	8,2	8,0	7,8	7,5	7,1	7,0	6,9
64	Veterinārija	1,5	1,5	1,5	1,5	1,4	1,3	1,2
72	Veselības aprūpe	19,0	19,6	20,3	22,0	27,1	33,2	40,1
76	Sociālā labklājība	5,1	5,3	5,5	5,8	6,7	8,1	10,1
81	Individuālie pakalpojumi	2,9	3,1	3,4	4,2	6,6	10,0	14,3
84	Transporta pakalpojumi	2,2	2,2	2,2	2,2	2,3	2,5	2,7
85	Vides aizsardzība	1,5	1,7	1,8	2,1	2,9	3,9	5,1
86	Civilā un militārā aizsardzība	4,2	4,4	4,7	5,0	5,8	6,6	7,2
X99	Vispārējās izglītības un citur neklasificētās tematiskās jomas	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,2	0,2

13.tabula

Nodarbināto skaita ar vidējo izglītību pieprasījuma prognozes sadalījumā pa izglītības jomām

(tūkst.)

		Fakts	Prognoze					
Kods	**Izglītības tematiskās jomas**	**2011**	**2012**	**2013**	**2015**	**2020**	**2025**	**2030**
	Kopā	**499,6**	**503,2**	**504,2**	**506,5**	**501,7**	**494,6**	**485,9**
14	Pedagogu izglītība un izglītības zinātnes	4,5	4,2	3,9	3,4	2,7	2,2	1,8
21	Mākslas	7,3	7,3	7,2	7,2	7,0	6,8	6,6
22	Humanitārās zinātnes	0,4	0,3	0,3	0,3	0,2	0,2	0,1
31	Sociālās un cilvēkrīcības zinātnes	2,9	2,9	2,8	2,8	2,7	2,8	3,0
32	Informācijas un komunikācijas zinātnes	0,6	0,6	0,7	0,7	0,7	0,7	0,8
34	Komerczinības un administrēšana	32,8	32,8	32,4	31,6	29,6	28,4	27,9
38	Tiesību zinātne	0,7	0,7	0,7	0,7	0,8	0,8	0,8
42	Dzīvās dabas zinātnes	0,2	0,3	0,3	0,4	0,4	0,5	0,6
44	Fizikālās zinātnes	1,8	1,8	1,7	1,6	1,5	1,4	1,3
46	Matemātika un statistika	0,7	0,7	0,8	0,8	0,9	0,9	0,9
48	Datorika	3,4	3,5	3,6	3,7	3,8	3,7	3,7
52	Inženierzinātnes un tehnoloģijas	103,2	103,6	103,2	102,4	101,6	101,7	103,2
54	Ražošana un pārstrāde	42,9	44,1	44,4	45,0	45,6	45,5	45,3
58	Arhitektūra un būvniecība	24,1	24,3	24,4	24,5	25,2	26,0	26,8
62	Lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība	18,7	18,3	17,9	17,2	15,8	14,8	13,5
64	Veterinārija	1,8	1,8	1,7	1,6	1,4	1,2	1,0
72	Veselības aprūpe	18,0	16,3	15,0	13,1	10,5	9,1	8,0
76	Sociālā labklājība	0,9	0,9	0,9	0,9	1,0	1,1	1,2
81	Individuālie pakalpojumi	21,8	22,9	23,8	25,7	29,0	31,4	33,5
84	Transporta pakalpojumi	6,4	7,0	7,2	7,7	7,4	6,9	7,0
85	Vides aizsardzība	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
86	Civilā un militārā aizsardzība	2,8	3,0	3,1	3,5	4,3	5,1	5,9
X99	Vispārējās izglītības un citur neklasificētās tematiskās jomas	203,6	205,9	208,0	211,5	209,5	203,4	192,8

14.tabula

Ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaita ar vidējo izglītību piedāvājuma prognozes sadalījumā pa izglītības jomām
(tūkst.)

		Fakts	Prognoze					
Kods	**Izglītības tematiskās jomas**	**2011**	**2012**	**2013**	**2015**	**2020**	**2025**	**2030**
	Kopā	**611,0**	**595,4**	**580,2**	**554,0**	**518,6**	**488,0**	**450,5**
14	Pedagogu izglītība un izglītības zinātnes	5,2	4,8	4,5	3,9	3,0	2,3	1,8
21	Mākslas	8,8	8,6	8,5	8,3	8,1	8,0	7,7
22	Humanitārās zinātnes	0,4	0,3	0,3	0,3	0,2	0,1	0,1
31	Sociālās un cilvēkrīcības zinātnes	3,3	3,1	3,0	2,7	2,2	1,9	1,6
32	Informācijas un komunikācijas zinātnes	0,8	0,8	0,8	0,7	0,6	0,5	0,4
34	Komerczinības un administrēšana	39,5	38,4	37,2	34,9	31,2	28,1	25,3
38	Tiesību zinātne	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,9	0,8
42	Dzīvās dabas zinātnes	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1
44	Fizikālās zinātnes	2,1	1,9	1,8	1,6	1,2	1,0	0,8
46	Matemātika un statistika	0,7	0,7	0,6	0,6	0,5	0,4	0,3
48	Datorika	3,7	3,7	3,7	3,7	3,7	3,9	4,0
52	Inženierzinātnes un tehnoloģijas	122,4	118,5	114,7	107,7	95,9	84,8	73,4
54	Ražošana un pārstrāde	50,9	49,8	48,6	46,4	43,0	39,3	34,6
58	Arhitektūra un būvniecība	31,2	30,5	29,8	28,5	26,8	25,1	22,8
62	Lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība	21,0	20,2	19,5	18,3	16,4	14,6	12,5
64	Veterinārija	2,1	2,0	1,9	1,8	1,5	1,3	1,0
72	Veselības aprūpe	19,6	18,2	17,1	15,2	12,5	10,7	9,1
76	Sociālā labklājība	0,9	0,8	0,8	0,7	0,7	0,7	0,8
81	Individuālie pakalpojumi	27,0	26,7	26,5	26,0	25,8	25,4	24,1
84	Transporta pakalpojumi	7,1	6,9	6,7	6,3	5,4	4,8	4,1
85	Vides aizsardzība	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1
86	Civilā un militārā aizsardzība	3,1	3,1	3,0	2,9	2,9	2,9	2,7
X99	Vispārējās izglītības un citur neklasificētās tematiskās jomas	259,9	254,9	250,2	242,3	235,6	231,2	222,4

15.tabula

Darbaspēka piedāvājuma un pieprasījuma starpība pa izglītības jomām 2020.gadā
(tūkst.)

Kods	Izglītības tematiskās jomas	Augstākā izglītība	Vidējā izglītība
	Kopā	**22,7**	**16,9**
14	Pedagogu izglītība un izglītības zinātnes	5,0	0,3
21	Mākslas	1,2	1,1
22	Humanitārās zinātnes	2,3	0,0
31	Sociālās un cilvēkrīcības zinātnes	6,1	-0,4
32	Informācijas un komunikācijas zinātnes	1,1	-0,1
34	Komerczinības un administrēšana	14,2	1,6
38	Tiesību zinātne	2,7	0,1
42	Dzīvās dabas zinātnes	-0,2	-0,2
44	Fizikālās zinātnes	0,4	-0,3
46	Matemātika un statistika	-1,1	-0,4
48	Datorika	-3,3	-0,1
52	Inženierzinātnes un tehnoloģijas	0,3	-5,7
54	Ražošana un pārstrāde	-8,6	-2,7
58	Arhitektūra un būvniecība	0,9	1,6
62	Lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība	-0,4	0,6
64	Veterinārija	0,0	0,1
72	Veselības aprūpe	-0,8	2,0
76	Sociālā labklājība	0,8	-0,3
81	Individuālie pakalpojumi	2,4	-3,2
84	Transporta pakalpojumi	-0,3	-1,9
85	Vides aizsardzība	0,7	0,0
86	Civilā un militārā aizsardzība	-0,3	-1,4
X99	Vispārējās izglītības un citur neklasificētās tematiskās jomas	-0,2	26,1

16.tabula

Tautsaimniecības nozaru agregācija

Agregētās tautsaimniecības nozares	Atbilstošās tautsaimniecības nozares NACE 2 burtu līmenī
Lauksaimniecība	A Lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība
Apstrādes rūpniecība	C Apstrādes rūpniecība
Pārējā rūpniecība	B Ieguves rūpniecība un karjeru izstrāde
	D Elektroenerģija, gāzes apgāde, siltumapgāde un gaisa kondicionēšana
	E Ūdens apgāde; notekūdeņu, atkritumu apsaimniekošana un sanācija
Būvniecība	F Būvniecība
Tirdzniecība, izmitināšana un ēdināšanas pakalpojumi	G Vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība; automobiļu un motociklu remonts
	I Izmitināšana un ēdināšanas pakalpojumi
Transports un uzglabāšana	H Transports un uzglabāšana
Citi pakalpojumi	J Informācijas un komunikācijas pakalpojumi
	K Finanšu un apdrošināšanas darbības
	L Operācijas ar nekustamo īpašumu
	M Profesionālie, zinātniskie un tehniskie pakalpojumi
	N Administratīvo un apkalpojošo dienestu darbība
	R Māksla, izklaide un atpūta
	S Citi pakalpojumi
Sabiedriskie pakalpojumi	O Valsts pārvalde un aizsardzība; obligātā sociālā apdrošināšana
	P Izglītība
	Q Veselība un sociālā aprūpe

Ekonomikas ministrs D.Pavļuts

Vīza: Valsts sekretārs J.Pūce

26.06.2012. 10:19
7124
Jānis Salmiņš
Janis.Salmins@em.gov.lv, 67013112